

EVROPSKA CENTRALNA BANKA

UVOD IN POVZETEK

KONVERGENČNO POROČILO 2004

BCE ECB EZB EKT EKP

1000

D 001 A1 100 EURO 100 EYP
EURO 100 EYPQ 100 EURO 1
100 EYPQ 100 EURO 100 EYP
EURO 100 EYPQ 100 EURO 10
100 EYPQ 100 EURO 100 EYP
100 EYPQ 100 EURO 100
100 EURO 100 EYP
100 100 EURO 100
1 EURO 100 EYP
100 EURO 100
RO 100 EYP
1 EURO 100
100 EYP
100 EYP
100 EYP

EVROPSKA CENTRALNA BANKA

UVOD IN POVZETEK

KONVERGENČNO POROČILO 2004

V letu 2004 bo na
vseh publikacijah
ECB motiv
iz bankovca za
100 eurov.

© Evropska centralna banka, 2004

Naslov
Kaiserstrasse 29
60311 Frankfurt am Main
Nemčija

Poštni naslov
Postfach 16 03 19
60066 Frankfurt am Main
Nemčija

Telefon
+49 69 1344 0

Spletna stran
<http://www.ecb.int>

Faks
+49 69 1344 6000

Teleks
411 144 ecb d

*Vse pravice so pridržane. Razmnoževanje
v izobraževalne in nekomercialne namene
je dovoljeno, če je naveden vir.*

*Presečni dan za statistične podatke v tej
izdaji je 28. september 2004.*

ISSN 1725-9460 (tiskana izdaja)
ISSN 1725-9673 (spletna izdaja)

KAZALO

KAZALO

UVOD IN POVZETEK

1 PREGLED EKONOMSKE KONVERGENCE	7
1.1 Okvir za analizo	7
1.2 Stanje ekonomske konvergence	14

2 ZDRUŽLJIVOST NACIONALNE ZAKONODAJE S POGODBO	22
2.1 Uvod	22
2.2 Obseg prilagoditev	23
2.3 Neodvisnost NCB	24
2.4 Pravna integracija NCB v evrosistem	28
2.5 Združljivost nacionalne zakonodaje s pogodbo in statutom	30

3 POVZETKI PO POSAMEZNIH DRŽAVAH	31
Tabela A	
Ekonomski kazalci konvergence	49

PREGLED EKONOMSKE KONVERGENCE	
9 Slovenija	51

ZDRUŽLJIVOST NACIONALNE ZAKONODAJE S POGODBO	
9 Slovenija	65

KRATICE

DRŽAVE

BE	Belgija	HU	Madžarska
CZ	Češka	MT	Malta
DK	Danska	NL	Nizozemska
DE	Nemčija	AT	Avstrija
EE	Estonija	PL	Poljska
GR	Grčija	PT	Portugalska
ES	Španija	SI	Slovenija
FR	Francija	SK	Slovaška
IE	Irska	FI	Finska
IT	Italija	SE	Švedska
CY	Ciper	UK	Združeno kraljestvo
LV	Latvija	JP	Japonska
LT	Litva	US	Združene države Amerike
LU	Luksemburg		

DRUGO

BIS	Banka za mednarodne poravnave
b.o.p.	plačilna bilanca
BPM5	Plačilnobilančni priročnik IMF-a (5. izdaja)
CD	potrdila o vlogi
c.i.f.	stroški, zavarovanje in prevoznina na državni meji uvoznika
CPI	indeks cen življenjskih potrebščin
ECB	Evropska centralna banka
EER	efektivni menjalni tečaj
EMI	Evropski monetarni inštitut
EMU	Ekonomska in monetarna unija
ESA 95	Evropski sistem nacionalnih računov 1995
ESCB	Evropski sistem centralnih bank
EU	Evropska unija
EUR	evro
f.o.b.	franko na ladijski krov na državni meji izvoznika
BDP	bruto domači proizvod
HICP	harmonizirani indeks cen življenjskih potrebščin
ILO	Mednarodna organizacija dela
MDS	Mednarodni denarni sklad
MFI	monetarne finančne institucije
NACE Rev. 1	Statistična klasifikacija gospodarskih dejavnosti v Evropski skupnosti
NCB	nacionalne centralne banke
PPI	indeks cen (industrijskih) proizvajalcev
SITC Rev. 3	Standardna klasifikacija mednarodne menjave (3. pregled)
ULCM	stroški dela na (količinsko) enoto proizvodov v predelovalni dejavnosti
ULCT	stroški dela na (količinsko) enoto proizvodov v celotnem gospodarstvu

V skladu s prakso Skupnosti so države EU v tem poročilu našteje po abecednem redu imen držav v nacionalnih jezikih.

UVOD IN POVZETEK

UVOD

Evropska centralna banka (ECB) v letošnjem konvergenčnem poročilu, izdelanem v skladu s členom 122 (2) Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti (Pogodba), uporablja okvir iz konvergenčnih poročil, ki sta jih izdelala Evropski monetarni institut (EMI) marca 1998 in ECB maja 2000 in 2002, da bi pri 11 državah članicah zunaj evro območja pregledala, ali je bila dosežena visoka stopnja trajnostne konvergence, in ocenila skladnost s statutarnimi zahtevami, ki jih morajo izpolnjevati nacionalne centralne banke (NCB), da postanejo sestavni del Evrosistema.

V poročilu so bile pregledane naslednje države članice: Češka, Estonija, Ciper, Latvija, Litva, Madžarska, Malta, Poljska, Slovenija, Slovaška in Švedska.

Po uvedbi evra v 11 državah članicah 1. januarja 1999 in v Grčiji 1. januarja 2001 ter po razširitvi Evropske unije (EU) z desetimi novimi državami članicami 1. maja 2004, 13 novih držav članic še ni polnopravno udeleženih v Ekonomski in monetarni uniji (EMU). Dve od teh držav članic, Danska in Združeno kraljestvo, imata poseben status. V skladu s pogoji ustreznih protokolov, ki so priloženi Pogodbi, sta ti dve državi izjavili, da 1. januarja 1999 ne bosta sodelovali v tretji fazi EMU. Zaradi tega morata biti konvergenčni poročili za ti dve državi članici zagotovljeni le na njuno izrecno zahtevo. Ker ta zahteva ni bila izražena, ti dve državi v letošnjem konvergenčnem poročilu nista zajeti.

ECB je z izdelavo tega poročila izpolnila zahteve iz člena 122 (2) v povezavi s členom 121 (1) Pogodbe, da mora Svetu Evropske unije (Svet EU) vsaj enkrat na dve leti ali na prošnjo države članice z odstopanjem poročati "o napredku, ki so ga države članice dosegle pri izpolnjevanju svojih obveznosti v zvezi z uresničevanjem ekonomske in monetarne unije". Enak mandat je dobila Evropska komisija, obe poročili pa sta bili vzporedno predloženi Svetu EU.

Ocenjevanje konvergenčnega postopka je zelo odvisno od kakovosti in celovitosti statističnih podatkov, na katerih temelji. Na pripravo in sporočanje statističnih podatkov, predvsem statistik državnih financ, ne smejo vplivati politični ali volilni cikli. Države naj premislek o kakovosti in celovitosti svojih statističnih podatkov obravnavajo kot prednostno nalogo, kar bo zagotovilo, da bo pri pripravi teh statističnih podatkov vzpostavljen ustrezen sistem preverjanj in usklajevanj, in na področju statističnih podatkov uporabljajo minimalne standarde. Ti standardi naj bi okrepili neodvisnost in odgovornost nacionalnih statističnih uradov in hkrati vliva zaupanje v kakovost fiskalnih statistik. Standarde in njihovo uporabo je mogoče revidirati ob naslednjem konvergenčnem poročilu.

Ta Uvod in povzetek se nadaljuje s pregledom ključnih vidikov in rezultatov preverjanja gospodarske in pravne konvergence. Podrobnejša analiza sledi v poglavjih I in II. Poglavje I preučuje stanje ekonomske konvergence v vsaki od enajstih obravnavanih držav članic. Poglavje II proučuje združljivost med nacionalnimi zakonodajami vsake od teh držav članic, vključno s statuti njihovih NCB, s členoma 108 in 109 Pogodbe ter s Statutom ESCB.

1 PREGLED EKONOMSKE KONVERGENCE

1.1 OKVIR ZA ANALIZO

ECB za pregled stanja ekonomske konvergence v 11 obravnavanih državah članicah uporablja skupni okvir za analizo in sicer za vsako državo posebej. Skupni okvir temelji najprej na določbah Pogodbe in njihovi uporabi s strani ECB pri gibanju cen, fiskalnih primanjkljajih in stopnjah dolga, menjalnih tečajih in dolgoročnih obrestnih merah, skupaj z drugimi dejavniki. Kot drugo temelji na skupini dodatnih ekonomskih kazalcev za preteklost in za prihodnost, ki so koristni za podrobnejši pregled trajnosti konvergence. V okvirjih 1 do 4 spodaj so na kratko navedene določbe Pogodbe ter metodološke podrobnosti glede uporabe teh določb v ECB.

Poleg tega to poročilo temelji na načelih, opredeljenih v prejšnjih poročilih, ki sta jih objavila EMI in ECB. Zaradi zagotovitve kontinuitete in enakega obravnavanja se za nove države članice uporabljajo enaka načela. ECB se pri uporabi konvergenčnih kriterijev naslanja predvsem na vrsto vodilnih načel. Prvič, posamezni kriteriji se razlagajo in uporabljajo zelo strogo. Razlog za to načelo je v tem, da morajo kriteriji zagotoviti, da lahko v evro območju sodelujejo samo tiste države članice, ki imajo takšne gospodarske pogoje, da lahko ohranijo stabilnost cen in sposobnost preživetja evro območja. Drugič, konvergenčni kriteriji predstavljajo skladen in celosten sklop in morajo biti izpolnjeni vsi po vrsti; V Pogodbi so kriteriji naštetni na enakopravni osnovi in ne kažejo nobene hierarhije. Tretjič, konvergenčni kriteriji morajo biti izpolnjeni na podlagi tekočih podatkov. Četrto, uporaba konvergenčnih kriterijev mora biti dosledna, transparentna in preprosta. Poleg tega je treba še enkrat poudariti, da izpolnjevanje konvergenčnih kriterijev ni bistvenega pomena samo v določenem trenutku, temveč na trajnostni osnovi. Zato pregledi po državah podrobno obravnavajo trajnost konvergence.

Kot prvo se podatki podrobneje pregledajo s preteklega vidika in sicer načeloma za preteklih osem let. Tako se lažje ugotovi, v

kolikšni meri so trenutni rezultati posledica pristnih strukturnih prilagoditev, kar posledično omogoči boljšo oceno trajnosti ekonomske konvergence. Hkrati je treba pri tem upoštevati, da lahko pretekli podatki pri večini novih držav članic EU odražajo močan vpliv tranzicije, ki je potekala v teh državah. Kot drugo so do ustreznega obsega zajeta tudi predvidevanja za prihodnost. V tem kontekstu je posebna pozornost posvečena dejstvu, da je trajnost ugodnih ekonomskih gibanj močno odvisna od ustreznih in trajnih odzivov politike na obstoječe in prihodnje izzive. Na splošno je poudarjeno, da je zagotavljanje trajnosti ekonomske konvergence odvisno tako od doseganja zdravega začetnega stanja kot od politik, ki se bodo izvajale po prevzemu evra.

Skupni okvir je nato uporabljen za vsako od 11 držav članic posebej. Te preglede po državah, ki se osredotočajo na uspešnost posameznih držav članic, je v skladu z določbo člena 121 treba obravnavati ločeno.

V okvirju 1 so navedene določbe Pogodbe o cenovnih gibanjih in njihova uporaba s strani ECB.

Da bi omogočili podrobnejši pregled trajnosti cenovnih gibanj, je povprečna stopnja inflacije po HICP v 12-mesečnem referenčnem obdobju od septembra 2003 do avgusta 2004 ponovno pregledana glede na ekonomsko uspešnost držav članic pri doseganju cenovne stabilnosti v zadnjih osmih letih. V zvezi s tem je posebna pozornost posvečena usmeritvi monetarne politike, zlasti temu, ali so monetarne oblasti svoja prizadevanja usmerile predvsem v doseganje in ohranjanje cenovne stabilnosti, ter k prispevku drugih področij gospodarske politike doseganju tega cilja. Poleg tega so upoštevani tudi vplivi makroekonomskega okolja na doseganje cenovne stabilnosti. Cenovna gibanja so bila pregledana glede na razmere na področju ponudbe in povpraševanja, pri čemer je bila pozornost med drugim posvečena dejavnikom, ki so vplivali na stroške dela na enoto in na uvozne cene. Kot zadnje so bila upoštevana cenovna gibanja po

CENOVNA GIBANJA

1 Določbe Pogodbe

Prva alineja člena 121 (1) Pogodbe zahteva:

“doseganje visoke stopnje stabilnosti cen; to je razvidno iz stopnje inflacije, ki je blizu stopnji inflacije največ treh držav članic z najboljšimi doseženimi rezultati glede stabilnosti cen”.

Člen 1 Protokola o konvergenčnih merilih iz člena 121 Pogodbe določa, da:

“Merilo stabilnosti cen iz prve alineje člena 121 (1) te pogodbe pomeni, da ima država članica trajno stabilne cene in povprečno stopnjo inflacije, zabeleženo v enem letu pred pregledom, ki ne presega za več kakor 1,5-odstotne točke stopnje inflacije največ treh držav članic z najboljšimi doseženimi rezultati glede stabilnosti cen. Višina inflacije se izračuna z uporabo indeksa cen življenjskih potrebščin na primerljivi osnovi, upošteva je razlike v definicijah posameznih držav.”

2 Uporaba določb Pogodbe

ECB v tem poročilu uporablja določbe Pogodbe, kot je navedeno v nadaljevanju:

- Prvič, v zvezi s »povprečno stopnjo inflacije, zabeleženo v enem letu pred pregledom« je bila stopnja inflacije izračunana z uporabo zadnjih razpoložljivih podatkov o zvišanju 12-mesečnega povprečja HICP v zadnjih 12 mesecih. Tako je referenčno obdobje za stopnjo inflacije v tem poročilu od septembra 2003 do avgusta 2004.
- Drugič, za opredelitev pojma “največ treh držav članic z najboljšimi doseženimi rezultati glede stabilnosti cen”, ki se uporablja za določanje referenčne vrednosti, je bilo uporabljeno neponderirano povprečje stopnje inflacije v naslednjih treh državah EU: Finska (0,4%), Danska (1,0%) in Švedska (1,3%). Tako je povprečna stopnja 0,9%, in ko se k temu prišteje 1,5 odstotne točke, znaša referenčna vrednost 2,4%. Cenovna gibanja v referenčnem obdobju v Litvi, ki so povzročila 12-mesečno povprečno stopnjo -0,2% zaradi akumulacije določenih dejavnikov, so bila sprejeta kot osamelc. Ta vrednost je bila posledično izvzeta iz izračuna referenčne vrednosti, saj bi lahko drugače povzročila izkrivljanje referenčne vrednosti in tako zmanjšala uporabnost referenčne vrednosti kot ekonomsko smiselne primerjalne vrednosti. Zabeležiti je treba, da so se na koncept “osamelca” sklicevala že prejšnja konvergenčna poročila. Koncept ne pomeni mehničnega pristopa k izločanju nekaterih stopenj inflacije, ampak je bil uveden v Konvergenčnem poročilu EMI iz leta 1998 zaradi ustrezne obravnave morebitnih večjih izkrivljanj pri gibanjih inflacije v posameznih državah.

Inflacija je bila merjena na podlagi HICP, ki je bil razvit za namene ocenjevanja konvergence stabilnosti cen na primerljivi osnovi (glej statistično prilogo k poglavju I).

drugih pomembnih cenovnih indeksov (skupaj z nacionalnim CPI, deflatorjem zasebne potrošnje, deflatorjem BDP in cenami pri proizvajalcih). Pri predvidevanjih za prihodnost so navedena predvidena gibanja inflacije v bližnji prihodnosti, skupaj z napovedmi najpomembnejših mednarodnih organizacij. Poleg tega so obravnavani tudi

strukturni vidiki, ki so pomembni za ohranjanje ugodnega okolja za cenovno stabilnost po prevzemu evra.

V okvirju 2 so navedene določbe Pogodbe o fiskalnih gibanjih in njihova uporaba s strani ECB, skupaj s proceduralnimi vprašanji.

Okvir 2

FISKALNA GIBANJA

1 Določbe Pogodbe

Druga alinea člena 121 (1) Pogodbe zahteva:

“vzdržnost stanja javnih financ; izhaja iz doseženega proračunskega stanja brez čezmernega primanjkljaja v skladu s členom 104 (6)”. Člen 2 Protokola o konvergenčnih merilih iz člena 121 Pogodbe določa, da to merilo “pomeni, da v času pregleda država članica ni predmet odločbe Sveta iz člena 104 (6) te pogodbe o obstoju čezmernega primanjkljaja”.

Člen 104 določa postopek v primeru čezmernega primanjkljaja. Komisija v skladu s členom 104 (2) in (3) pripravi poročilo, če katera od držav članic ne izpolnjuje zahtev proračunske discipline, zlasti če:

- (a) razmerje med načrtovanim ali dejanskim javnofinančnim primanjkljajem in BDP presega referenčno vrednost (ki je v Protokolu o postopku v zvezi s čezmernim primanjkljajem opredeljena kot 3% BDP), razen:
 - če se je to razmerje znatno in stalno zmanjševalo ter doseglo ravni blizu referenčne vrednosti, ali
 - če je preseganje referenčne vrednosti le izjemno in začasno, razmerje pa ostaja blizu referenčne vrednosti;
- (b) razmerje med javnim dolgom in BDP presega referenčno vrednost (ki je v Protokolu o postopku v zvezi s čezmernim primanjkljajem opredeljena kot 60% BDP), razen če se razmerje znižuje v zadostnem obsegu in dovolj hitro približuje referenčni vrednosti.

Poleg tega mora poročilo, ki ga pripravi Komisija, upoštevati, ali javnofinančni primanjkljaj presega javne investicijske odhodke, ter vse druge pomembne dejavnike, tudi srednjeročno gospodarsko in proračunsko stanje države članice. Komisija lahko pripravi poročilo tudi, če ne glede na izpolnjevanje meril meni, da v državi članici obstaja tveganje čezmernega primanjkljaja. Ekonomsko-finančni odbor pripravi mnenje o poročilu Komisije. Končno Svet EU v skladu s členom 104 (6) na osnovi priporočila Komisije in ob upoštevanju vseh pripomb obravnavane države članice ter po opravljeni celoviti oceni s kvalificirano večino odloči, ali čezmerni primanjkljaj obstaja.

2 Uporaba določb Pogodbe

ECB za namene pregleda konvergence izrazi svoje mnenje o fiskalnih gibanjih. ECB pri vprašanju trajnosti preverja ključne kazalce fiskalnih gibanj od leta 1996 do 2003, upošteva trende in izzive javnih financ ter podrobno preuči povezave med gibanji primanjkljaja in dolga.

ECB v zvezi s členom 104 za razliko od Komisije nima nobene formalne vloge v postopku v primeru čezmernega primanjkljaja. Poročilo ECB samo pokaže, ali je država predmet postopka v primeru čezmernega primanjkljaja.

ECB v zvezi z določbo Pogodbe, da se mora stopnja dolga, višja od 60% BDP, "zniževati v zadostnem obsegu in dovolj hitro približevati referenčni vrednosti", preuči pretekle in sedanje trende ter zagotovi več ilustrativnih izračunov na osnovi analitičnega okvirja, ki sta ga EMI in ECB oblikovala v prejšnjih konvergenčnih poročilih. Ti izračuni se pri državah s stopnjo dolga med 60% in 80% BDP nanašajo na potencialen prihodnji razvoj stopnje dolga glede na različne predpostavke.

Preučitev fiskalnih gibanj temelji na podatkih, zbranih na osnovi nacionalnih računov, v skladu z ESR 95. Doslej dosežena usklajenost statistik javnih financ ni zadostna (glej statistično prilogo k poglavju I). Večino števil iz tega poročila je zagotovila Komisija v oktobru 2004 in zajemajo javnofinančna stanja v letih 2002 in 2003 ter napovedi služb Komisije za leto 2004.

V zvezi s trajnostjo fiskalnih gibanj, je rezultat v referenčnem letu 2003 pregledan glede na uspešnost držav članic v zadnjih osmih letih. Kot izhodišče je bilo obravnavano gibanje stopnje javnofinančnega dolga v tem obdobju ter poglobitveni dejavniki, povezani z njim, se pravi razlika med rastjo nominalnega BDP in obrestnimi merami, primarna bilanca in prilagoditve primanjkljaja-dolga. Takšna perspektiva lahko nudi dodatne podatke o tem, v kolikšni meri je makroekonomsko okolje, zlasti kombinacija rasti in obrestnih mer, vplivala na dinamiko dolga. Prav tako lahko zagotovi več podatkov o prispevku prizadevanj za fiskalne konsolidacije, kot so se odrazila v primarni bilanci, ter o vlogi, ko so jo imeli posebni dejavniki, ki so bili zajeti v prilagoditvi primanjkljaja-dolga. Ob tem je obravnavana tudi struktura javnega dolga, kjer so podrobneje obravnavani zlasti deleži dolga s kratkoročno dospelostjo in devizni dolg ter njihova gibanja. S primerjanjem teh deležev in tekoče ravni stopnje dolga je poudarjena občutljivost fiskalnih bilanc na spremembe menjalnih tečajev in obrestnih stopenj.

Na naslednji stopnji je preučeno gibanje stopnje primanjkljaja. V tem kontekstu je treba upoštevati, da na spremembo letne stopnje primanjkljaja v državi običajno vplivajo številni povezani dejavniki. Ti vplivi so pogosto razdeljeni na "ciklične učinke" na eni strani, ki odražajo reakcijo primanjkljajev na spremembe v proizvodni vrzeli, in "neciklične učinke" na drugi, ki pogosto odražajo strukturne ali stalne prilagoditve fiskalnih politik. Vendar pa neciklični učinki, kot so naštet v tem poročilu, niso nujno samo odraz strukturne spremembe fiskalnih stanj, saj zajemajo tudi vpliv ukrepov politike in posebnih dejavnikov, ki imajo samo začasen učinek na proračunsko bilanco. Za države članice, ki so vstopile v EU 1. maja 2004, niso na voljo nobene homogene ocene ciklično prilagojenih bilanc.

Podrobneje so obravnavana tudi pretekla gibanja javnih odhodkov in prihodkov ter poudarjena širša področja, na katerih bo še potrebna konsolidacija.

Za prihodnje obdobje so navedeni proračunski načrti in nedavne napovedi za leto 2004, ob tem pa je upoštevana srednjeročna fiskalna strategija, kot je odražena v konvergenčnem programu. To zajema oceno projekcij glede na doseganje uravnoveženega ali presežnega proračunskega stanja, kot je predvideno v Paktu o stabilnosti in rasti. Poleg tega so poudarjeni dolgoročni izzivi za trajnost

proračunskih stanj, zlasti tisti, ki so povezani z vprašanjem javnih pokojninskih sistemov brez skladov v zvezi z demografskimi spremembami in z državnimi jamstvi.

V okvirju 3 so navedene določbe Pogodbe o gibanjih menjalnega tečaja in njihova uporaba s strani ECB.

Okvir 3

GIBANJA MENJALNEGA TEČAJA

1 Določbe Pogodbe

Tretja alineja člena 121 (1) Pogodbe zahteva:

“upoštevanje normalnih meja nihanja, predvidenih z mehanizmom deviznega tečaja evropskega denarnega sistema, v obdobju najmanj dveh let brez devalvacije glede na valuto katere koli druge države članice”.

Člen 3 Protokola o konvergenčnih merilih iz člena 121 Pogodbe določa, da:

“Merilo sodelovanja v mehanizmu deviznega tečaja evropskega denarnega sistema iz tretje alineje člena 121 (1) te pogodbe pomeni, da je država članica upoštevala normalne meje nihanja, predvidene z mehanizmom deviznega tečaja evropskega denarnega sistema brez hujših napetosti vsaj zadnji dve leti pred pregledom. Država članica v tem času zlasti ni na lastno pobudo devalvirala dvostranskega osrednjega tečaja svoje valute glede na valuto druge države članice.”

2 Uporaba določb Pogodbe

ECB v zvezi s stabilnostjo menjalnega tečaja preuči, ali je država v ERM II (ki je januarja 1999 nasledil ERM) vsaj dve leti pred pregledom konvergence sodelovala brez hujših napetosti, predvsem brez devalvacije glede na evro. EMI je v prejšnjih primerih krajših obdobjih sodelovanja opisal gibanja menjalnega tečaja v dveletnem referenčnem obdobju, kar je bilo storjeno tudi v tem poročilu.

Ocenjevanje stabilnosti menjalnega tečaja v razmerju do evra je kot v preteklosti osredotočeno na preučitev, ali je menjalni tečaj blizu osrednjega tečaja ERM II, upoštevajo pa se tudi dejavniki, ki so morda privedli do apreciacije. V tem pogledu širina razpona nihanja v ERM II ne posega v oceno merila stabilnosti menjalnega tečaja.

Poleg tega se vprašanje “hujših napetosti” na splošno obravnava i) s preverjanjem stopnje odstopanja menjalnih tečajev od osrednjih tečajev ERM II glede na evro; ii) z uporabo kazalcev, kot so razlike v kratkoročnih obrestnih merah v primerjavi z evro območjem in njihova gibanja;

in iii) s preučitvijo pomembnosti posegov na deviznem trgu. Glede na to, da večina držav članic, obravnavanih v tem poročilu, ne sodeluje v ERM II in glede na kratko obdobje sodelovanja tistih, ki so v ERM II vstopile pred kratkim, ti vidiki niso celostno obravnavani v tem poročilu.

Vsi dvostranski menjalni tečaji za referenčno obdobje od oktobra 2002 do septembra 2004 so uradne referenčne stopnje ECB (glej statistično prilogo k poglavju I).

Tri od držav članic, obravnavanih v tem poročilu, sodelujejo v ERM II od 28. junija 2004. Uspešnost vseh valut držav članic, zajetih v tem poročilu, je prikazana glede na evro v obdobju od oktobra 2002 do septembra 2004. Povprečne ravni iz oktobra 2002, ki so v odsotnosti srednjega tečaja ERM II po zgledu prejšnjih poročil uporabljene kot primerjalni indeksi za ponazoritev, po zgledu iz prejšnjih poročil, ne odražajo nobene ocene glede ustrezne ravni menjalnega tečaja. To referenčno obdobje odraža dveletno minimalno obdobje iz člena 121 (1) Pogodbe.

Poleg uspešnosti nominalnega menjalnega tečaja proti evru so na kratko obravnavani tudi podatki, ki so pomembni za trajnost trenutnega menjalnega tečaja. To izhaja iz gibanja realnega dvostranskega in efektivnega menjalnega tečaja, iz tekočega, kapitalskega in finančnega računa plačilne bilance, deleža evro območja v skupni zunanji trgovini države in njenega neto stanja mednarodnih naložb v daljših obdobjih.

V okvirju 4 so navedene določbe Pogodbe o gibanjih dolgoročnih obrestnih mer in njihova uporaba s strani ECB.

Kot je navedeno zgoraj, se Pogodba izrecno sklicuje na "trajnost konvergence", ki se izraža v ravni dolgoročnih obrestnih mer. Zaradi tega so gibanja v referenčnem obdobju od septembra 2003 do avgusta 2004 ponovno pregledana glede na gibanje dolgoročnih obrestnih mer v zadnjih osmih letih in na glavne dejavnike, povezane z razlikami, v primerjavi z obrestnimi merami, ki prevladujejo v evro območju.

Nazadnje člen 121 (1) Pogodbe zahteva, da to poročilo tudi več drugih dejavnikov, zlasti »gibanje ECU-ja, rezultate združevanja trgov, stanje in razvoj tekočega računa plačilne bilance ter pregled gibanja stroškov dela na enoto in druge cenovne indekse«. Ti dejavniki so pregledani v naslednjem oddelku po posameznih kriterijih, ki so naštetih zgoraj. Glede na uvedbo evra dne 1. januarja 1999 ni več posebne razprave o razvoju ECU.

Statistične podatke, uporabljene pri uporabi konvergenčnih kriterijev, je zagotovila Komisija (glej tudi statistično prilogo k poglavju I) v sodelovanju z ECB v primeru dolgoročnih obrestnih mer. Konvergenčni podatki o gibanju cen in dolgoročnih obrestnih mer so predstavljeni do avgusta leta 2004, kar je tudi zadnji mesec, za katerega so bili na razpolago podatki o HICP. Za menjalne tečaje se obdobje, ki ga obravnava to poročilo, konča septembra 2004, ki je bil zadnji polni mesec, preden je ECB končala svoj pregled. Podatki za proračunsko stanje pokrivajo obdobje do leta 2003. Eurostat je potrdil, da so ti podatki skladni s pravili, ki so določena v Evropskem sistemu računov 1995 (ESR 95, druga izdaja). To pa ne posega v oceno o tem, ali se proračunska stanja štejejo za trajnostna. Upošteva se tudi napovedi služb Komisije za leto 2004, skupaj z zadnjimi konvergenčnimi programi 11 držav članic in drugimi podatki, ki so pomembni za v prihodnost usmerjeno oceno trajnosti konvergence. Zabeležiti je treba, da je pri številnih državah ocenjevanje nekaterih ekonomskih kazalcev zapleteno zaradi težav z razpoložljivostjo in zanesljivostjo statističnih podatkov, uporabljenih v tem poročilu.

Okvir 4

GIBANJA DOLGOROČNIH OBRESTNIH MER**1 Določbe Pogodbe**

Četrta alinea člena 121 (1) Pogodbe zahteva:

“trajnost dosežene konvergence in sodelovanja države članice v mehanizmu deviznega tečaja evropskega denarnega sistema, kar se kaže v ravni dolgoročnih obrestnih mer”.

Člen 4 Protokola o konvergenčnih merilih iz člena 121 Pogodbe določa, da:

“merilo konvergence obrestnih mer iz četrte alinee člena 121 (1) te pogodbe pomeni, da ima država članica v enem letu pred pregledom tako povprečno dolgoročno nominalno obrestno mero, ki ne presega za več kakor 2 odstotni točki dolgoročne obrestne mere v največ treh državah članicah z najboljšimi doseženimi rezultati glede stabilnosti cen. Obrestne mere se izračunajo na podlagi dolgoročnih državnih obveznic ali primerljivih vrednostnih papirjev, upoštevaje razlike v definicijah posameznih držav.”

2 Uporaba določb Pogodbe

ECB v tem poročilu uporablja določbe Pogodbe, kot je navedeno v nadaljevanju:

- Prvič, glede “povprečne dolgoročne nominalne obrestne mere“, zabeležene “v enem letu pred pregledom“ je bila dolgoročna obrestna mera izračunana kot aritmetično povprečje zadnjih 12 mesecev, za katere so bili na razpolago podatki o HICP. Referenčno obdobje v tem poročilu je od septembra 2003 do avgusta 2004.
- Drugič, za opredelitev pojma “največ treh držav članic z najboljšimi doseženimi rezultati glede stabilnosti cen“, ki se uporablja za določanje referenčne vrednosti, se je uporabilo neponderirano povprečje dolgoročnih obrestnih mer v istih treh državah, ki so bile uporabljene za izračun referenčne vrednosti pri merilu cenovne stabilnosti (glej okvir 1). V referenčnem obdobju, obravnavanem v tem poročilu, so dolgoročne obrestne mere teh treh držav znašale 4,2% (Finska), 4,4% (Danska) in 4,7% (Švedska); tako je povprečna stopnja 4,4% in ko se k temu prištejeta še 2 odstotni točki, znaša referenčna vrednost 6,4%.

Obrestne mere so bile merjene na osnovi usklajenih dolgoročnih obrestnih mer, ki so jih razvili za ocenjevanje konvergence (glej statistično prilogo k poglavju 1).

1.2 STANJE EKONOMSKE KONVERGENCE

Za vseh 11 držav, ki jih preučuje to konvergenčno poročilo, velja odstopanje, vendar nimajo posebnega statusa glede tretje faze EMU. Pogodba jih torej zavezuje k prevzemu evra, kar pomeni, da si morajo prizadevati za izpolnitev vseh konvergenčnih kriterijev.

V zadnjih dveh letih je bila inflacija po HICP relativno nizka v večini pregledanih držav članic zunaj evro območja. S skoraj 10% v začetku leta 1997 je tehtana povprečna stopnja inflacije po HICP v teh državah padla na približno 2% sredi leta 2002 in ostala na tej stopnji do začetka leta 2004. V zadnjih mesecih pa je inflacija po HICP vidno narasla, predvsem kot posledica višjih posrednih davkov in nadzorovanih cen, povezanih z vstopom v EU, hitre rasti domačega povpraševanja in dviganja cen energije. Poleg tega bo nedavna okrepitev domačega povpraševanja in gibanja plač v bližnji prihodnosti v veliko državah najverjetneje privedla do nadaljnjega naraščanja cen. Zaradi tega so centralne banke v nekaterih državah zvišale uradne obrestne mere, da bi odpravile naraščajoča tveganja inflacije.

Vrh tega je bil napredek pri fiskalni konsolidaciji na splošno prepočasen in večina držav mora še doseči razmere, ki bi jih na splošno lahko ocenili kot srednjeročno trajnostne. Predvsem je potrebna še nadaljnja precejšnja fiskalna konsolidacija, da se dosežeta trajna skladnost s fiskalnimi kriteriji in srednjeročni cilj Pakta o stabilnosti in rasti, ki je uravnoteženo ali presežno proračunsko stanje. Trenutno je šest držav v stanju čezmernega primanjkljaja. Čeprav so stopnje zadolženosti v vseh razen v dveh državah članicah trenutno pod referenčno vrednostjo, pa so stopnje zadolženosti v veliko novih državah članicah, ki so vstopile v EU 1. maja 2004, hitro naraščale in številne od teh držav se soočajo z večjimi strukturnimi fiskalnimi izzivi, ki so povezani predvsem z državnimi jamstvi in pokojninskimi obveznostmi v

prihodnosti. Ti izzivi bi se lahko, v kombinaciji z nedavnimi odmikanji in negotovostmi v zvezi s konsolidacijo v prihodnosti, vse odrazili v gibanju donosov državnih obveznic in menjalnih tečajev od sredine leta 2003.

Po obdobju večjega padca so začeli donosi dolgoročnih obveznic v referenčnem obdobju naraščati in v referenčnem obdobju so se razlike v primerjavi z evro območjem povečale v več državah, ki so se soočale s fiskalnimi težavami in inflacijskimi pritiski, kar je poudarilo potrebo po nadaljnjih prizadevanjih, ki bi podprla trajnost konvergence.

Če se ozremo na gibanja menjalnih tečajev, nobena od držav, na katero se nanaša letošnje konvergenčno poročilo, ni sodelovala v ERM II vsaj dve leti pred tem pregledom. Estonija, Litva in Slovenija so vstopile v ERM II dne 28. junija 2004. Če si ogledamo dveletno referenčno obdobje do septembra 2004 kot celoto, opazimo razlike v gibanjih menjalnih tečajev. V več primerih so bili menjalni tečaji na splošno stabilni, razlike v kratkoročnih obrestnih merah v primerjavi z evro območjem pa so ostale majhne. V drugih primerih je opaziti večja nihanja, ki so bila deloma povezana z negotovimi obeti za fiskalno konsolidacijo in visokimi primanjkljaji tekočega računa. Primanjkljaji v tekočem in kapitalnem računu ter rast domačih kreditov so bili visoki in so naraščali v številnih državah, kar je posledica močnega domačega povpraševanja, ki so ga povzročili velika zvišanja plač in nizke obrestne mere. Vendar pa je bila v večini primerov začetna raven domačih kreditov nizka, kar je odražalo relativno nizko raven finančnega posredništva.

Za spodbujanje visoke stopnje trajnostne konvergence je treba prizadevanja, ki so potekala v nedavni preteklosti, v veliki meri izvajati še naprej v večini držav. Tako je v večini držav upravičena odločna in trajnostna korektivna strukturna politika. Potreba po trajnih prilagoditvah politike je posledica kombinirane obremenitve, ki izhaja iz (i) relativno velikih javnih sektorjev v

primerjavi z državami s podobno ravni dohodka na prebivalca, (ii) visokih potencialnih obveznosti, (iii) napovedanih hitrih in velikih demografskih sprememb; in (iv) velike brezposelnosti v več državah, ki je po večini analiz v veliki meri strukturnega značaja. Vrh tega lahko preostala vprašanja, povezana s prehodom na tržno gospodarstvo, kot sta prilagoditev cen na tržno določene ravni in konvergenca ravni dohodka, v več novih državah članicah še dodatno pritisnejo na dvig cen in slabijo konkurenčnost.

Kar zadeva strukturne izzive v javnih financah, so razmerja prihodkov in izdatkov do BDP v večini držav, ki jih obravnava to poročilo, visoke v primerjavi z državami s podobno ravni dohodka na prebivalca. To kaže, da bi se morala potrebna prizadevanja za fiskalno konsolidacijo osredotočiti na obveznosti zmanjševanja odhodkov. Če bi postali sistemi davkov/ugodnosti bolj učinkoviti in naklonjeni zaposlovanju z okrepitevijo delovnih spodbud, bi lahko znatno prispevali k fiskalni konsolidaciji, hkrati pa spodbujali gospodarsko rast. Poleg tega podatki Evropske komisije v številnih državah kažejo na precejšnje potencialne fiskalne obveznosti v obliki jamstev. In kot zadnje bo demografski premik zaradi staranja prebivalstva še bolj oster v večini držav, ki jih obravnava to poročilo, kot je povprečje v EU. Čeprav so v številnih državah že začeli z reformami pokojninskega sistema, bodo tako pokojninski kot zdravstveni sistemi po vsej verjetnosti povzročili velik pritisk, ki ga bo moralo vzdržati proračunsko stanje v nekaterih državah.

V več državah, predvsem pa v tistih, katerih stopnje presegajo 60% referenčno vrednost BDP, je treba zmanjšati visoke stopnje zadolženosti in obrniti trend hitro rastočih stopenj zadolženosti. Strogo nadziranje stopnje zadolženosti je bistvenega pomena: prvič, zato da se vzpostavi fiskalna kredibilnost in zmanjša občutljivost na spremembe obrestnih mer, ki se še poveča v primeru kratkoročne dospelosti večjega dela dolga, in drugič, zato da se je lažje spopasti s

prihodnjimi proračunskimi izzivi, kot je naraščajoče fiskalno breme, ki izhaja iz staranja prebivalstva, ter s kratkoročnimi izzivi, ki izhajajo iz potrebe po reformi nedonosnih javnih podjetij. Tretjič, zmanjšati je treba proračunska neravnovesja, da se ponovno vzpostavi stopnja prožnosti za fiskalno politiko in tako omogoči državam, da se odzovejo na negativna ciklična gibanja, tj. v običajnih razmerah so potrebni nizki fiskalni primanjkljaji ali presežki, da lahko v obdobjih šibke gospodarske aktivnosti delujejo avtomatski stabilizatorji in da se hkrati ohrani primanjkljaj pod referenčno vrednostjo 3% BDP.

Če se ozremo na gibanja na trgu dela, je ključnega pomena okrepitev nacionalnih politik, ki bodo izboljšale delovanje trgov dela z zmanjševanjem strukturnih ovir. To je bistvenega pomena za znižanje visokih in dolgotrajnih stopenj brezposelnosti, ki jih dolgoročno ne moremo smatrati za trajnostne. Na podoben način bi politike, katerih cilj je hitro povezovanje trgov izdelkov in finančnih trgov zaradi zagotavljanja uspešne konkurence in zadostne ravni rizičnega kapitala, podprle rast zaposlenosti in potencialne proizvodnje. Takšne politike bi tudi povečale sposobnost držav članic, da se hitro in učinkovito odzovejo na gibanja, ki so značilna za vsako državo posebej, in ohranijo vsesplošno konkurenčnost, hkrati pa bi podpirale tudi trajnost javnih financ in stabilnosti cen.

KRITERIJ CENOVNE STABILNOSTI

V 12-mesečnem referenčnem obdobju, ki se je končalo avgusta 2004, je referenčna vrednost znašala 2,4%. Izračunana je bila s prištjetjem 1,5 odstotne točke k netehtanemu aritmetičnemu povprečju stopnje inflacije po HICP v Finski (0,4%), Danski (1,0%) in Švedski (1,3%). Cenovna gibanja v referenčnem obdobju v Litvi, ki so povzročila 12-mesečno povprečno stopnjo -0,2% zaradi akumulacije določenih dejavnikov, so bila sprejeta kot osamelec in so bila posledično izključena iz izračuna referenčne vrednosti (glej okvir 1). Če pogledamo rezultate posameznih držav v

referenčnem obdobju, vidimo, da je imelo pet od 11 pregledanih držav članic (Češka, Estonija, Ciper, Litva in Švedska) povprečne stopnje inflacije po HICP nižje od referenčne vrednosti. Inflacija po HICP na Poljskem (2,5%) in na Malti (2,6%) je bila komaj nad referenčno vrednostjo, medtem kot je bila v Sloveniji (4,1%), Latviji (4,9%), na Madžarskem (6,5%), in v Slovaški (8,4%) precej višja od referenčne vrednosti (glej tabelo A).

Če si ogledamo obdobje od leta 1996, lahko ohranjanje relativno nizke stopnje inflacije v nekaj državah in neprekinjeno konvergenco stopenj inflacije v večini novih držav članic, pojasnimo z različnimi skupnimi dejavniki. Prvič, kot kažejo poročila za posamezne države, to odraža številne pomembne politične odločitve, predvsem pa usmeritev monetarne politike k cenovni stabilnosti. Nacionalna zakonodaja se je prilagodila standardom EU v večini novih držav članic in na Švedskem, kot glavni cilj monetarne politike pa je sprejela stabilnost cen. To je v nasprotju z drugimi področji politike, kot so fiskalna politika in gibanja plač, ki na splošno niso podpirala cenovne stabilnosti. Povprečni fiskalni primanjkljaj se je nekoliko izboljšal do leta 2001 (čeprav je ostal nad 3% BDP), vendar je od takrat nazadoval, kar odraža občutne fiskalne izzive, s katerimi se sooča večina novih držav članic. Na podoben način ostaja rast stroškov dela na enoto visoka v skoraj vseh državah in se je v zadnjih letih v številnih primerih še povečala, medtem ko se je rast plač v novih državah članicah v povprečju umirila z zelo visokih stopenj na začetku obravnavanega obdobja do bolj trajnostnih ravni. Druge politične odločitve, povezane s prevzemom zakonskega okvirja EU (*acquis communautaire*), so povečale trgovinsko in finančno integracijo, prožnost cen blaga in plač ter gibljivost faktorjev na način, ki naj bi krepil stabilnost cen, čeprav je liberalizacija cen v določenih sektorjih pogosto začasno potisnila cene navzgor. Drugič, makroekonomsko okolje je prispevalo k zmanjšanju pritiskov na cene v letu 1999 na Češkem, v Estoniji, Latviji, Litvi

in v Slovaški, kot posledica ruske krize, ukrepanja domače politike in padajočih cen nafte, medtem ko je svetovna upočasnitev v letih 2001 in 2002 prispevala k umirjenemu gibanju mednarodnih cen. Nazadnje, rastoči ali na splošno stabilni menjalni tečaji v večini držav, predvsem do leta 2001, so pripomogli k ublažitvi pritiskov na cene, razen v zadnjih letih na Poljskem in v Sloveniji ter občasno tudi na Madžarskem.

V zadnjem času, od približno sredine leta 2003, so stopnje inflacije naraščale na Češkem, v Latviji, na Madžarskem in na Poljskem, od pomladi leta 2004 pa v Estoniji, Litvi in na Malti. Ta trend odraža kombinacijo hitre rasti domačega povpraševanja v vseh teh državah razen Poljske – ki se odraža v veliki rasti plač in kreditov –, povečanja posrednih davkov in nadzorovanih cen, povezana z vstopom v EU, ter naraščajočih cen nafte. Na Poljskem in Češkem so imele pomembno vlogo tudi naraščajoče cene hrane, medtem ko je deprecijacija valute spodbudila dvig uvoznih cen na Poljskem.

Če povzamemo, je ena skupina držav zabeležila vzorec padajočih stopenj inflacije med leti 1996 in 2003. Po zelo visokih stopnjah okrog ali nad 10%, zabeleženih v letih 1996 in 1997, so stopnje inflacije po HICP na Češkem, v Estoniji, Latviji in Litvi v začetku leta 1999 padle pod 5% in so leta 2002 in v začetku leta 2003 še bolj upadale – na Češkem in v Litvi celo pod nič. Na Madžarskem, Poljskem in v Sloveniji so stopnje inflacije padle pod 5% samo sredi leta 2001 ali pozneje. V zadnjem času je inflacija naraščala v vseh navedenih državah, razen v Sloveniji. V drugi skupini držav ni opaziti posebnega trenda stopenj inflacije po HICP od leta 1996, na Švedskem je bila inflacija v povprečju nižja od 2%, na Cipru in Malti je bila okoli 3%, na Slovaškem pa približno 7,5%. Na gibanja inflacije so občasno vplivali ponudbeni šoki, gibanja mednarodnih cen in spremembe nadzorovanih cen v teh državah.

Če se ozremo v bližnjo prihodnost, se nove države članice soočajo s številnimi tveganji in izzivi glede stabilnosti cen. Medtem ko se večina sooča z naraščajočimi stopnjami inflacije v letu 2004 zaradi višjih posrednih davkov in nadzorovanih cen ter cen nafte, bodo po pričakovanjih ti učinki le začasni. Toda glede na pričakovano povečanje tako zunanega kot domačega povpraševanja in izkoriščenosti zmogljivosti, obstajajo tveganja sekundarnih učinkov na plače, ki srednjeročno predstavljajo izziv za stabilnost cen. To se nanaša predvsem na države, ki še niso dokončale procesa dezinflacije in kjer fiskalna politika in gibanja plač cenovne stabilnosti še ne podpirajo v zadostni meri. Medtem ko naj bi bila inflacija v letu 2004 po pričakovanjih na Cipru, v Litvi in na Švedskem okoli 2% ali manj, napovedi kažejo, da se bo dvignila na približno 3% na Češkem, v Estoniji, na Malti ter da bo znašala okoli 4% ali več v Latviji, na Poljskem in v Sloveniji. Po napovedih bo na Madžarskem in Slovaškem v letu 2004 znašala od 7 do 8%. Leta 2005 se bo inflacija po pričakovanjih v večini držav umirila, najbolj očitno v državah z najvišjimi stopnjami inflacije v letu 2004, saj bodo izginili začasni učinki višjih posrednih davkov in nadzorovanih cen. Ker je hrana še vedno precej pomembna postavka v izdatkih za potrošnjo v večini novih držav članic, je lahko inflacija po HICP nekoliko bolj nestanovitna. Nove države članice z visokimi trenutnimi in pričakovanimi stopnjami inflacije morajo izvajati strog nadzor nad domačimi pritiski na cene, ki so med drugim povezani s stroški plač in fiskalno politiko. V večini primerov so potrebni nadaljnji ukrepi fiskalne politike, predvsem izvajanje kredibilne politike konsolidacije, za ohranjanje, nadaljnjo okrepitev ali oblikovanje ugodnega okolja za cenovno stabilnost. Rast plač bi morala biti usklajena z rastjo produktivnosti dela, ob tem pa bi bilo treba upoštevati tudi gibanja v konkurenčnih državah. Poleg tega nadaljnja prizadevanja za reforme na trgih izdelkov in dela utemeljuje potreba po zmanjšanju pritiskov na cene in ohranitvi ugodnih pogojev za gospodarski razvoj in rast zaposlenosti. Kot zadnje bo v

večini novih držav članic proces dohitevanja v prihodnjih letih verjetno vplival na inflacijo, čeprav je težko oceniti natančen obseg tega vpliva.

KRITERIJ PRORAČUNSKEGA STANJA DRŽAVE

Glede na proračunske rezultate 11 posameznih držav članic v letu 2003 sta dve državi zabeležili fiskalni presežek (Estonija in Švedska), devet držav pa je zabeležilo fiskalni primanjkljaj. Tri od teh devetih držav (Latvija, Litva in Slovenija) so ohranile fiskalne primanjkljaje pod referenčno vrednostjo 3%, ki je določena v Pogodbi. Šest držav (Češka, Ciper, Madžarska, Malta, Poljska, Slovaška) je zabeležilo primanjkljaje nad 3% BDP in so zato v stanju čezmernega primanjkljaja. V nekaterih državah so začasni ukrepi močno vplivali na primanjkljaj. Evropska komisija napoveduje za leto 2004 neprekinjen fiskalni presežek za Estonijo in Švedsko. Nižji primanjkljaji so napovedani za štiri države, medtem ko so za pet držav napovedane višje stopnje primanjkljaja. Za nobeno od držav s primanjkljajem višjim od 3% referenčne vrednosti v letu 2003, se ne pričakuje, da bo v letu 2004 zmanjšala primanjkljaj pod to vrednost (glej tabelo A).

Stopnja državnega dolga je v letu 2003 pri dveh državah preseгла referenčno vrednost 60% BDP (Ciper in Malta). V obeh državah so stopnje v letu 2003 naraščale: na Cipru je bila stopnja zadolženosti 70,9%, kar je za 3,5 odstotne točke višje kot leta 2002. Na Malti je znašala 71,1% in je bila višja za 8,4 odstotne točke, kar delno odraža velik enkratni učinek točke zaradi prenosa ladjedelniškega dolga v javni proračun.

Če se ozremo nazaj na obdobje od 1996 do 2003, so se ravni dolga v večini držav močno povečale. Stopnje zadolženosti so se najbolj povečale na Malti, na Češkem in na Slovaškem, kjer so se med letoma 1996 in 2003 zvišale za okoli 31, 25 oziroma 12 odstotnih točk BDP. Samo v Estoniji, na Madžarskem in na Švedskem je bila stopnja zadolženosti v letu 2003 nižja od stopnje v začetnem letu. Glavni

razlogi za povečanje stopnje zadolženosti so bili veliki primarni primanjkljaji in večje prilagoditve primanjkljaja-dolga. V nekaterih državah je na povečanje dolga vplivala tudi razlika v razmerju rast/obrestna mera. Zdi se, da se je stopnja zadolženosti v zadnjem času v številnih državah stabilizirala (Latviji, Litvi, na Slovaškem) pri vrednostih, doseženih v letih 2000 in 2001, kar odraža manjše primarne primanjkljaje in v nekaj letih ugodne prilagoditve primanjkljaja-dolga.

Za leto 2004 bo stopnja zadolženosti po napovedih še naprej rahlo upadala v Estoniji in na Švedskem, v Litvi pa ostala stabilna. Za druge države je napovedano povečanje, vendar bo ostala pod referenčno vrednostjo 60%. Na Cipru in Malti, kjer je stopnja zadolženosti že višja od referenčne vrednosti 60%, se bo po pričakovanjih ta še dvignila (glej tabelo A).

V skoraj vseh državah članicah, ki trenutno beležijo primanjkljaj, je potrebna nadaljnja precejšnja konsolidacija, da se doseže trajna skladnost s fiskalnimi kriteriji in srednjeročni cilj Pakta o stabilnosti in rasti, ki je uravnoteženo ali presežno proračunsko stanje. Šest držav s primanjkljaji nad 3% BDP bi moralo te primanjkljaje spraviti pod referenčno vrednost. Konsolidacija pa je potrebna tudi v treh državah s proračunskimi primanjkljaji pod referenčno vrednostjo, ki pa vseeno še niso blizu uravnoteženega stanja. Vse države s primanjkljaji bi potrebovale konsolidacijo, ki bi presegla stopnje primanjkljaja, napovedane v njihovih konvergenčnih programih, da bi dosegle srednjeročni cilj Pakta.

Na splošno je v državah s primanjkljaji močno potrebna konsolidacija, kar zadeva trajnost fiskalnih gibanj. Na Cipru in Malti, kjer ni prilagoditev primanjkljaja-dolga, ohranjanje splošnih in primarnih primanjkljajev na njihovih trenutnih ravneh ne bi zadoščalo za zmanjšanje stopenj zadolženosti; povzročilo bi še nadaljnje povečanje. Enako velja tudi za Češko, Madžarsko in Poljsko, kjer bi ohranjanje trenutnih stopenj splošnih ali primarnih primanjkljajev v kratkem času

povzročilo dvig stopenj dolga nad referenčno vrednost 60%. Enaka politika bi privedla do zvišanja stopenj zadolženosti tudi v preostalih državah s fiskalnimi primanjkljaji, čeprav bi pri njih v bližnji prihodnosti stopnje ostale pod 60% BDP.

KRITERIJ MENJALNEGA TEČAJA

Nobena od držav članic, pregledanih v letošnjem konvergenčnem poročilu, ni sodelovala v ERM II celo referenčno obdobje od oktobra 2002 do septembra 2004. Zaradi tega niso sodelovale vsaj dve leti pred konvergenčnim pregledom, kot je določeno v členu 121 Pogodbe. Vse države pregledane v tem poročilu, razen Švedske, so vstopile v EU šele 1. maja 2004 kot države članice z odstopanjem. Od takrat je vsaka država članica zunaj evro območja obravnavala politiko menjalnega tečaja kot zadevo, ki je v skupnem interesu, in je imela možnost, da kadar koli zaprosi za sodelovanje v ERM II. Tri države, in sicer Estonija, Litva in Slovenija, so dejansko vstopile v mehanizem menjalnih tečajev dne 28. junija 2004; njihove valute so torej v dveletnem referenčnem obdobju sodelovale v ERM II približno tri mesece. Osem držav v tem obdobju s svojo valuto ni vstopilo v mehanizem deviznih tečajev, in sicer, Češka, Ciper, Madžarska, Latvija, Malta, Poljska, Slovaška in Švedska.

Tri valute, ki sodelujejo v ERM II, se pravi estonska krona, litvanski litas in slovenski tolar, so se vse od vstopa v mehanizem stalno gibale po svojem centralnem tečaju ali okoli njega. Po skrbni oceni ustreznosti in trajnosti estonskega in litvanskega valutnega odbora je bilo sprejeto, da obe državi vstopita v ERM II s svojim obstoječim valutnim odborom kot enostransko zavezanostjo, tako da ECB nima nobene dodatne obveznosti. V obdobju pred njunim vstopom v ERM II tako krona kot litas nista odstopala od svojega umetno določenega tečaja, medtem ko so bile v celem referenčnem obdobju razlike v kratkoročnih obrestnih merah v primerjavi z evro območjem majhne. V zadnjih letih pa je Estonija doživljala velike primanjkljaje v svojem tekočem in kapitalnem

računu, ki so v letu 2003 dosegli 12,7% BDP in so se pretvorili v znatno povečanje neto terjatev države do tujine. V Litvi se je primanjkljaj v tekočem in kapitalnem računu od leta 1998 manjšal, vendar je leta 2003 narasel na 6,5% BDP. Za obe državi je sporazum o sodelovanju v ERM II temeljil na trdni zavezanosti zadevnih organov, da bodo izvajali zdravo fiskalno politiko, ki je bistvenega pomena za ohranjanje makroekonomske stabilnosti in za zagotavljanje trajnosti konvergenčnega procesa. Poleg tega sta se z namenom znižanja primanjkljaja v tekočem računu ter zagotavljanja trajnosti stanja tekočega računa, sporazumeli, da bosta brzdali rast domačih kreditov in zagotovili učinkovit finančni nadzor, Estonija pa bo ob tem še spodbujala tudi zmernost plač.

Če se ozremo v Slovenijo, je bila monetarna politika usmerjena k relativno stabilnemu menjalnemu tečaju evra po vstopu v ERM II in s tem se je odpravila postopna deprecijacija tolarja v primerjavi z evrom. Zaradi tega je tolar po vstopu v mehanizem deviznih tečajev ostal blizu svoje osrednje paritete. Če si ogledamo referenčno obdobje kot celoto, je bila nestanovitnost menjalnega tečaja tolarja v primerjavi z evrom na splošno majhna in je proti koncu leta 2003 in leta 2004 padla na zelo nizke ravni. Hkrati je razlika v kratkoročni obrestni meri v primerjavi z evro območjem kljub temu, da se je v letih 2003 in 2004 zmanjšala, v tretjem četrtletju leta 2004 še vedno znašala cele 1,9 odstotne točke. Vstop Slovenije v ERM II je temeljil na trdni zavezanosti slovenskih pristojnih organov, da bodo še naprej izvajali potrebne ukrepe za trajnostno zniževanje inflacije, predvsem pa, da bodo še naprej liberalizirali nadzorovane cene in pospeševali deindeksacijo. Potreben bo trajen nadzor, da bodo gibanja domačih stroškov, predvsem plač, usklajena z rastjo produktivnosti dela. Fiskalna politika bo morala odigrati osrednjo vlogo pri nadziranju inflacijskih pritiskov, ki jih povzroča povpraševanje, fiskalni nadzor pa bo pripomogel k brzdanju rasti domačih kreditov.

Večina valut, ki so ostale zunaj ERM II, je doživela oslabitev proti evru v primerjavi s svojimi povprečnimi stopnjami iz oktobra 2002, ki služijo kot primerjalni indeksi za ilustracijo, če ni srednjega tečaja ERM II, čeprav ne odražajo nobene ocene glede ustrezne ravni menjalnega tečaja. V obravnavanem obdobju je vrednost češke krone večinoma postopno padala v primerjavi z evrom, kar se je v zadnjih mesecih deloma obrnilo. Primanjkljaji v tekočem in kapitalnem računu države so bili v zadnjih letih občasno precej veliki. Nestanovitnost menjalnega tečaja krone proti evru je bila relativno visoka, medtem ko je bil razpon kratkoročne obrestne mere v glavnem nepomemben.

Tudi tečaj madžarskega forinta in poljskega zlota do evra je bil večji del referenčnega obdobja nižji od povprečja v oktobru 2002 in se je v primerjavi z evrom v letu 2004 prav tako okrepil. Ta gibanja so bila deloma povezana z negotovostmi v zvezi z obeti fiskalne politike v obeh državah, ki so se odražali v visoki stopnji nestanovitnosti menjalnega tečaja in velikimi razlikami v kratkoročnih obrestnih merah v primerjavi z evro območjem. Poleg tega sta obe državi v zadnjih letih zabeležili primanjkljaje v svojem saldu tekočega in kapitalnega računa; v primeru Madžarske so bili ti primanjkljaji zelo veliki. V primeru Poljske je k nižji vrednosti zlota morda prispevalo tudi manjšanje razlike v kratkoročnih obrestnih merah med Poljsko in evro območjem v letu 2003.

Oslabitev latvijskega latsa in malteške lire v referenčnem obdobju je bila v veliki meri povezana z režimi menjalnih tečajev obeh držav. Medtem ko je lats vezan na posebno pravico črpanja, je malteška lira vezana na košarico valut, ki obsega evro, ameriški dolar in britanski funt. Zato deprecijacija latvijske in malteške valute proti evru odraža predvsem okrepitev evra proti ameriškemu dolarju in v manjši meri proti britanskemu funtu (ter proti japonskemu jenu v primeru Latvije). Glede na veliko težo evra v malteški košarici so gibanja v

glavnih valutah povzročila le nizko stopnjo nestanovitnosti menjalnega tečaja lire, medtem ko je bil lats izpostavljen relativno visoki stopnji nestanovitnosti. Poleg tega je bila razlika v malteških kratkoročnih obrestnih merah v primerjavi z evro območjem skromna, medtem ko je bil razpon za Latvijo precej velik.

Za gibanja menjalnega tečaja med slovaško krono in evrom je bilo značilno začetno obdobje splošne stabilnosti vse do tretjega četrtletja leta 2003, ki mu je sledila postopna apreciacija krone. Zaradi tega je bila vrednost slovaške valute septembra 2004 višja, kot je znašala njeno povprečje v oktobru 2002. Ker je slovaška centralna banka menila, da je apreciacija krone prehitra, se je na te pritiske odzvala z znižanjem ključnih obrestnih mer in posegom na devizne trge s ciljem cenovne stabilnosti. Nestanovitnost menjalnega tečaja slovaške krone proti evru je bila v referenčnem obdobju relativno visoka, razlika med kratkoročnimi obrestnimi merami in primerljivimi sredstvi evro območja pa je ostala velika.

Vrednost ciprskega funta in švedske krone se je v referenčnem obdobju gibala okrog povprečnih stopenj iz oktobra 2002. Razlika v kratkoročnih obrestnih merah v primerjavi z evro območjem je bila za švedska sredstva neznatna, za primerljiva ciprska sredstva pa je ostala relativno visoka, medtem ko je bila nestanovitnost menjalnega tečaja na Cipru majhna, na Švedskem pa relativno visoka.

KRITERIJ DOLGOROČNIH OBRESTNIH MER

V 12-mesečnem referenčnem obdobju, ki se je končalo avgusta 2004, je referenčna vrednost znašala 6,4%. Izračunana je bila s prištetjem 2 odstotnih točk k netehtanemu aritmetičnemu povprečju dolgoročnih obrestnih mer istih treh držav, na podlagi katerih je bila izračunana referenčna vrednost za kriterij cenovne stabilnosti, se pravi Finske (4,2%), Danske (4,4%) in Švedske (4,7%). V 12-mesečnem referenčnem obdobju, ki se je končalo avgusta 2004, je imelo osem pregledanih držav članic (Češka, Ciper, Latvija, Litva, Malta, Slovenija,

Slovaška in Švedska) povprečne dolgoročne obrestne mere nižje od referenčne vrednosti. Dolgoročne obrestne mere na Poljskem (6,9%) in Madžarskem (8,1%) so bile višje in precej višje od referenčne vrednosti (glej tabelo A). Harmonizirana dolgoročna obrestna mera za oceno stopnje konvergence ni na voljo za Estonijo. Vendar pa ob upoštevanju nizke stopnje javnega dolga in na podlagi splošne analize finančnih trgov nič ne kaže na negativno oceno.

V letih 2001 in 2002 so dolgoročne obrestne mere na splošno upadale v devetih od desetih pregledanih držav (na Češkem, Cipru, v Latviji, Litvi, na Madžarskem, Malti, v Poljski, Sloveniji in na Slovaškem) in se močno približale ravni v evro območju. To gibanje je odražalo predvsem majhne inflacijske pritiske, tržne ocene glede sodelovanja v EU in v evro območju in pri nekaterih novih državah članicah tudi vedno večjo kredibilnost monetarne politike.¹

V letu 2003 pa se je ta trend obrnil in dolgoročne obrestne mere so v številnih državah začele odstopati od stopenj obrestnih mer, ki prevladujejo v evro območju. To splošno gibanje se je nadaljevalo do konca referenčnega obdobja. Dolgoročne obrestne mere so se na začetku leta 2003 v Latviji in na Slovaškem, ter sredi leta 2003 na Malti, ustalile rahlo nad stopnjami v evro območju, kar je odražalo vse večje razlike v inflaciji. Ciper in Češka sta doživela izrazitejši zasuk trenda upadajočih razlik v dolgoročnih obrestnih merah. Na Cipru so se dolgoročne obrestne mere občutno povečale sredi leta 2004, kar je odražalo odločitev ciprske centralne banke, da aprila 2004 za 1 odstotno točko poviša svojo ključno obrestno mero zaradi politične negotovosti, ki je izhajala iz pogajanj o združitvi, in zaradi poglobljajočega se fiskalnega primanjkljaja. Glavna dejavnika, ki sta vplivala na zvišanje čeških dolgoročnih

¹ Leto 2001 je prvo leto, za katerega so z izjemo Češke, Slovenije in Švedske na voljo podatki o referenčni dolgoročni obrestni meri. Za Češko republiko so podatki na voljo od leta 2000, za Slovenijo pa od marca 2002.

obrestnih mer od sredine leta 2003 naprej, sta bila vse večji inflacijski pritiski in negotovost v zvezi z izvajanjem ukrepov fiskalne konsolidacije. Na Madžarskem in Poljskem so dolgoročne obrestne mere tudi odstopale od stopenj, ki prevladujejo v evro območju. Na Madžarskem je bilo zvišanje dolgoročnih obrestnih mer od junija 2003 predvsem posledica stalnih fiskalnih neravnovesij. Na Poljskem so začele dolgoročne obrestne mere rasti julija 2003, predvsem zaradi vse večjih razlik v inflaciji in naraščajoče fiskalne negotovosti. Litva in Slovenija sta bili edini državi, kjer so se dolgoročne obrestne mere še naprej očitno približevale podobnim obrestnim meram v evro območju. Glavna dejavnika, ki sta vplivala na to gibanje, sta bila zdrava fiskalna politika in tržna pričakovanja zgodnjega sodelovanja v ERM II, v katerega sta nato obe državi vstopili 28. junija 2004.

DRUGI DEJAVNIKI

Konvergenčno poročilo poleg zgoraj omenjenih konvergenčnih kriterijev upošteva tudi številne druge dejavnike, ki so posebej navedeni v členu 121 (1) Pogodbe: gibanje ECU-ja, rezultate združevanja trgov, stanje in razvoj tekočega računa plačilne bilance ter preverjanje stroškov dela na enoto in druge cenovne indekse. Ti dejavniki so pregledani v povzetkih po posameznih državah po zgoraj naštetih posameznih kriterijih. Glede na uvedbo evra dne 1. januarja 1999 ni več posebne razprave o razvoju ECU.

2 ZDRUŽLJIVOST NACIONALNE ZAKONODAJE S POGODBO

2.1 UVOD

2.1.1 SPLOŠNE OPOMBE

Člen 122 (2) Pogodbe zahteva, da ECB (in Komisija) vsaj enkrat na vsaki dve leti ali na zahtevo države članice z odstopanjem poroča Svetu EU v skladu s postopkom, določenim v členu 121 (1). Vsako tako poročilo mora vključevati pregled združljivosti med nacionalnimi zakonodajami vsake od držav članic z odstopanjem, vključno s statuti njihovih NCB, s členoma 108 in 109 Pogodbe ter Statutom ESCB ("Statut"). Slednja pogodbeni obveznost držav članic z odstopanjem iz Pogodbe se imenuje tudi "pravna konvergenca".

DRŽAVE ČLANICE Z Odstopanjem in pravna konvergenca

Vse države članice, katerih zakonodaja je pregledana v tem poročilu, imajo status države članice z odstopanjem.

Ta status se nanaša na 11 držav članic, ki še niso sprejele evra kot enotne valute v skladu s Pogodbo. Primera Danske in Združenega kraljestva sta obravnavana posebej (glej 2.1.2 spodaj). Švedska je dobila status države članice z odstopanjem s sklepom Sveta EU iz maja 1998. Kar zadeva nove države članice, člen 4 Akta o pogojih pristopa določa, da:

"Vse nove države članice od dne pristopa sodelujejo v ekonomski in monetarni uniji kot države članice z odstopanjem v smislu člena 122 Pogodbe ES."

Glede na njihov status držav članic z odstopanjem je ECB torej preučila doseženo raven pravne konvergenca v vsaki od 11 držav članic in zakonodajne ukrepe, ki so bili sprejeti ali jih je treba sprejeti za doseg takšnega cilja.

Cilj ocene pravne konvergenca je Svetu EU olajšati odločitev o tem, katere države članice "izpolnjujejo potrebne pogoje za sprejem enotne valute". Takšni pogoji se na pravnem področju nanašajo zlasti na doseganje

neodvisnosti centralnih bank in na pravno vključitev NCB v Evrosistem.

STRUKTURA PRAVNE OCENE

Pravna ocena v splošnem sledi okviru prejšnjih poročil ECB in EMI o pravni konvergenca, natančneje Konvergenčnih poročil ECB iz leta 2002 (o Švedski) in 2000 (o Grčiji in Švedski) ter Konvergenčnega poročila EMI iz leta 1998. Združljivost nacionalne zakonodaje je obravnavana tudi z vidika sprememb zakonodaje, ki so stopile v veljavo pred 30. septembrom 2004.

2.1.2 DANSKA IN ZDRUŽENO KRALJESTVO

To poročilo ne zajema Danske in Združenega kraljestva, držav članic s posebnim statusom, ki še nista sprejeli evra.

Protokol o nekaterih določbah v zvezi z Dansko, priložen k Pogodbi, določa, da danska vlada obvesti Svet EU o svojem stališču glede sodelovanja v tretji fazi EMU, preden Svet opravi svojo oceno po členu 121 (2) Pogodbe. Danska je že poslala obvestilo, da ne bo sodelovala v tretji fazi EMU. V skladu s členom 2 Protokola to pomeni, da se Danska obravnava kot država članica z odstopanjem. Posledice za Dansko so bile podrobno obravnavane v Sklepu predsednikov držav ali vlad na srečanju na vrhu v Edinburghu dne 11. in 12. decembra 1992. Sklep določa, da Danska ohrani svoja pooblastila na področju denarne politike v skladu s svojimi nacionalnimi zakoni in predpisi, vključno s pristojnostmi danske centralne banke na področju denarne politike. Ker se člen 108 Pogodbe v skladu s členom 122 (3) Pogodbe uporablja za Dansko, mora danska centralna banka izpolniti zahteve glede neodvisnosti centralne banke. Konvergenčno poročilo EMI iz leta 1998 je ugotovilo, da je bila ta zahteva izpolnjena. Od leta 1998 ni bilo nobene presoje danske konvergenca zaradi njenega posebnega statusa. Pravna vključitev danske centralne banke v ESCB ni potrebna in zakonodaje ni treba spreminjati, dokler Danska ne obvesti Sveta EU, da namerava sprejeti enotno valuto.

V skladu s Protokolom o nekaterih določbah v zvezi z Združenim kraljestvom Velike Britanije in Severne Irske, ki je priložen k Pogodbi, Združeno kraljestvo ni dolžno stopiti v tretjo fazo EMU, razen če obvesti Svet EU, da to namerava storiti. 30. oktobra 1997 je Združeno kraljestvo obvestilo Svet, da 1. januarja 1999 ne namerava sprejeti enotne valute (in ta položaj se do danes ni spremenil). Na podlagi tega obvestila se nekatere določbe Pogodbe (vključno s členoma 108 in 109) in Statuta za Združeno kraljestvo ne uporabljajo. V skladu s tem trenutno ni nobene pravne zahteve po tem, da bi nacionalna zakonodaja (vključno s statutom angleške centralne banke) morala biti združljiva s Pogodbo in Statutom.

2.2 OBSEG PRILAGODITEV

2.2.1 PODROČJA PRILAGODITEV

Za prepoznavanje tistih področij, kjer je treba prilagoditi nacionalno zakonodajo, ECB sprejema naslednjo splošno strukturo:

- združljivost z določbami o neodvisnosti NCB v Pogodbi (člen 108) in Statutu (člena 7 in 14.2) ter tudi z določbami o zaupnosti (člen 38 Statuta), in;
- pravna vključitev NCB v Evrosistem (zlasti v zvezi s členi 12.1 in 14.3 Statuta).

2.2.2 "ZDRUŽLJIVOST" PROTI "USKLADITVI"

Člen 109 Pogodbe zahteva, da je nacionalna zakonodaja "združljiva" s Pogodbo in Statutom; sleherne nezdružljivosti je torej treba odpraviti. Na to obveznost ne vpliva niti prevlada Pogodbe in Statuta nad nacionalno zakonodajo niti značaj nezdružljivosti.

Zahteva, da mora nacionalna zakonodaja biti "združljiva", ne pomeni, da Pogodba zahteva "uskladitev" statotov NCB bodisi med seboj bodisi s Statutom. Nacionalne posebnosti lahko obstajajo še naprej. Dejansko člen 14.4 Statuta dovoljuje NCB, da opravljajo druge funkcije razen tistih, določenih v Statutu, in

sicer do obsega, ki ne posega v druge cilje in naloge ESCB. Določbe, ki omogočajo takšne dodatne funkcije v statutih NCB, so jasen primer okoliščin, v katerih razlike lahko ostanejo. Izraz "združljiv" torej pomeni, da je nacionalno zakonodajo in statute NCB treba prilagoditi, da se odpravijo neskladja s Pogodbo in Statutom ter se zagotovi potrebna stopnja vključevanja NCB v ESCB. Zlasti je treba prilagoditi določbe, ki kršijo neodvisnost NCB, kot je opredeljena v Pogodbi, in njeno vlogo kot sestavnega dela ESCB. Da bi se to doseglo, se torej ni mogoče zanašati zgolj na nadvlado zakonodaje Skupnosti nad nacionalno zakonodajo.

Obveznost v členu 109 Pogodbe se nanaša samo na neskladja z določbami Pogodbe in Statuta. Seveda bo treba uskladiti tudi nacionalno zakonodajo, ki ni združljiva s sekundarno zakonodajo Skupnosti, s takšno sekundarno zakonodajo. Nadvlada zakonodaje Skupnosti ne odpravi potrebe po prilagajanju nacionalne zakonodaje. Ta splošna zahteva izhaja iz sodne prakse Evropskega sodišča.²

Pogodba in Statut ne predpisujeta načina, kako je treba prilagoditi nacionalno zakonodajo. To je mogoče doseči s sklicevanjem na Pogodbo in Statut, z vključevanjem določb iz Pogodbe in Statuta ob sklicevanju nanje, s črtanjem nezdružljivosti ali s kombinacijo teh metod.

Poleg tega se morajo za doseganje in ohranjanje združljivosti nacionalne zakonodaje s Pogodbo in Statutom institucije Skupnosti in države članice posvetovati z ECB glede osnutkov zakonskih določb, ki so v njeni pristojnosti na podlagi člena 105 (4) Pogodbe in člena 4 Statuta. Od 1. maja 2004 se ta obveznost nanaša tudi na nacionalne zakonodajne oblasti novih držav članic. Odločba Sveta 98/415/ES z dne 29. junija 1998 izrecno poziva države članice, da sprejmejo ustrezne ukrepe za zagotavljanje skladnosti s to zahtevo.

² Glej med drugim Primer 167/73, Komisija proti francoski republiki ('Code du Travail Maritime').

2.3 NEODVISNOST NCB

Glede neodvisnosti centralnih bank (in vprašanj glede zaupnosti) je nacionalna zakonodaja v novih državah članicah morala biti prilagojena in skladna z ustreznimi določbami Pogodbe in Statuta ter veljavna s 1. majem 2004; Švedska je morala vse spremembe uveljaviti do ustanovitve ESCB 1. junija 1998.

2.3.1 NEODVISNOST CENTRALNIH BANK

Leta 1997 je EMI pripravil seznam značilnosti koncepta neodvisnosti centralnih bank (ki so podrobno opisane v njenem Konvergenčnem poročilu iz leta 1998), ki so bile podlaga za presojo nacionalne zakonodaje držav članic ob tistem času, zlasti statutom NCB. Koncept neodvisnosti centralnih bank vključuje različne vrste neodvisnosti, ki jih je treba presojati ločeno, in sicer funkcionalna neodvisnost, institucionalna neodvisnost, osebno neodvisnost in finančno neodvisnost. V zadnjih letih so bili ti vidiki neodvisnosti centralnih bank nadalje prečiščeni na podlagi mnenj ECB. Služili bodo kot podlaga za oceno ravni konvergence nacionalne zakonodaje novih držav članic s Pogodbo in Statutom (glej spodaj).

FUNKCIONALNA NEODVISNOST

Neodvisnost centralne banke ni samostojen cilj, ampak je bistvenega pomena za doseganje končnega cilja, ki bi moral biti jasno opredeljen in bi moral prevladati nad vsemi drugimi cilji. Funkcionalna neodvisnost zahteva, da se jasno in s pravno varnostjo določi glavni cilj ter se centralni banki zagotavlja potrebna sredstva in instrumente za doseganje tega cilja, in sicer neodvisno od drugih oblasti. Zahteva Pogodbe za neodvisnost centralnih bank odraža splošno stališče, da lahko za glavni cilj cenovne stabilnosti najbolje skrbi v celoti neodvisna institucija z natančno opredeljenim mandatom. Neodvisnost centralnih bank je v celoti združljiva z njihovo odgovornostjo za svoje odločitve, kar je pomemben vidik pri krepitvi zaupanja v njihov neodvisen status. To

zahteva preglednost in dialog s tretjimi stranmi.

Glede časovnega zaporedja je Pogodba nedosledna glede tega, ali bi NCB novih držav članic morale že od 1. maja 2004 biti skladne z glavnim ciljem cenovne stabilnosti, določenim v členu 105 (1) Pogodbe in členu 2 Statuta, ali naj ta pravna zahteva velja šele po sprejemu evra. Medtem ko se člen 105 (1) Pogodbe ne uporablja za države članice z odstopanjem (glej člen 122 (3)), se člen 2 Statuta uporablja za takšne države članice (glej člen 43 (1) *a contrario*). Zaradi te nejasnosti je ECB mnenja, da bi statuti NCB novih držav članic morali od 1. maja 2004 cenovno stabilnost obravnavati kot glavni cilj. To temelji na dejstvu, da eno vodilnih načel Skupnosti, namreč cenovna stabilnost (člen 4 (3) Pogodbe), velja tudi za države članice z odstopanjem. Temelji tudi na cilju Pogodbe, da si morajo vse države članice prizadevati za makroekonomsko konvergenco, vključno s cenovno stabilnostjo, čemur so namenjena redna poročila ECB in Komisije. Ta pristop temelji tudi na *ratio legis* zahtevane neodvisnosti centralnih bank, ki je upravičena samo, če je glavni cilj cenovna stabilnost.

Ocene držav v tem poročilu torej temeljijo na dolžnosti NCB novih držav članic, da od 1. maja 2004 ohranjajo cenovno stabilnost. Za Švedsko takšna zahteva obstaja že od 1. junija 1998.

INSTITUCIONALNA NEODVISNOST

Načelo institucionalne neodvisnosti NCB je izrecno navedeno v členu 108 Pogodbe in v členu 7 Statuta. Ta dva člena NCB in članom njihovih organov odločanja prepovedujeta, da bi prosili za ali upoštevali navodila institucij ali organov Skupnosti, katere koli vlade države članice ali katerega koli drugega organa. Poleg tega prepovedujeta tudi institucijam in organom Skupnosti ter vladam držav članic, da bi vplivali na člane organov odločanja NCB, katerih odločitve lahko imajo posledice za izpolnjevanje nalog NCB, ki so povezane z njihovimi ESCB. V tem smislu je ECB mnenja,

da so nekatere pravice tretjih strani nezdružljive s Pogodbo in/ali Statutom. Za dosego skladnosti s spodnjimi prepovedmi bi bile potrebne prilagoditve.

Če je NCB organizirana kot organ v lasti države, kot posebno javnopravno telo ali preprosto kot delniška družba, obstaja tveganje, da lahko njen lastnik vpliva na njeno odločanje o nalogah, povezanih z ESCB, na osnovi takšnega lastništva. Takšen vpliv lahko, ne glede na to, ali se izvaja prek pravic delničarjev ali kako drugače, vpliva na neodvisnost NCB in ga je treba zakonsko omejiti, da se takšna neodvisnost zavaruje.

Prepoved dajanja navodil

Pravice tretjih strani, da dajejo navodila NCB, njihovim organom odločanja ali njihovim članom, so nezdružljive s Pogodbo in Statutom, kar zadeva naloge, povezane z ESCB.

Prepoved potrditve, zadržanja, razveljavitve ali odloga sklepov

Pravice tretjih strani, da potrdijo, zadržijo, razveljavijo ali odložijo sklepe NCB, so nezdružljive s Pogodbo in Statutom, kar zadeva naloge, povezane z ESCB.

Prepoved cenzuriranja sklepov na pravni podlagi

Pravica do cenzuriranja sklepov, ki se nanašajo na opravljanje nalog, povezanih z ESCB, na pravni podlagi s strani drugih organov razen neodvisnih sodišč je nezdružljiva s Pogodbo in Statutom, ker opravljanja teh nalog ni dovoljeno ponovno ocenjevati na politični ravni. Pravica guvernerja, da zadrži izvajanje sklepov, ki jih sprejmejo organi odločanja ESCB ali NCB na pravni podlagi, in jih naknadno predloži političnim organom v dokončno odločitev, bi bila enakovredna prošnji za navodila, naslovljeni na tretje strani.

Prepoved sodelovanja v organih odločanja NCB s pravico do glasovanja

Sodelovanje predstavnikov tretjih strani v organih odločanja NCB s pravico do glasovanja o vprašanjih, ki zadevajo opravljanje nalog

NCB, povezanih z ESCB, tudi če ta glas ni odločilen, je nezdružljivo s Pogodbo in Statutom.

Prepoved predhodnega posvetovanja o sklepu NCB

Izrecna zakonska obveznost, da se NCB vnaprej posvetuje s tretjimi stranmi, slednjim omogoča formalni mehanizem za vplivanje na dokončen sklep in je torej nezdružljiva s Pogodbo in Statutom.

Vendar je dialog med NCB in tretjimi stranmi, tudi če temelji na zakonski obveznosti zagotavljanja informacij in izmenjave mnenj, združljiv s Pogodbo in Statutom, pod pogojem, da:

- to ne privede v poseganje v neodvisnost članov organov odločanja NCB, in
- je posebni status guvernerja v njegovi funkciji člana Razširjenega sveta ECB v celoti spoštovan, in
- so upoštewane zahteve po zaupnosti, ki izhajajo iz Statuta.

Opravljanje dolžnosti članov organov odločanja NCB

Zakonske določbe glede opravljanja dolžnosti članov organov odločanja NCB (npr. v zvezi z računi) s strani tretjih strani (npr. vlad) bi morale vsebovati ustrezne varovalne klavzule, da takšna pooblastila za opravljanje ne bi škodljivo vplivala na zmožnost takšnega posameznega člana NCB, da samostojno sprejema odločitve o nalogah, povezanih z ESCB (ali izvaja takšne odločitve, sprejete na ravni ESCB). Priporoča se, da statuti NCB vsebujejo izrecno določbo za ta namen.

OSEBNA NEODVISNOST

Določba Statuta o varnosti mandata za člane organov odločanja NCB dodatno varuje neodvisnost centralnih bank. Guvernerji so člani Razširjenega sveta ECB. Člen 14.2 Statuta določa, da statuti NCB predpišejo najmanj petletni mandat guvernerja. Ta člen tudi varuje pred samovoljno razrešitvijo guvernerjev, ker določa, da se guvernerji lahko razrešijo s položaja le, če ne izpolnjujejo več

pogojev, ki se zahtevajo za opravljanje njihov nalog, ali če so zagrešili hujše kršitve, pri čemer imajo možnost zadevo predložiti sodišču. Statuti NCB morajo biti skladni s to določbo, kot sledi.

Minimalno trajanje mandata guvernerjev

Statuti NCB morajo v skladu s členom 14.2 Statuta, določiti najmanj petletni mandat guvernerja. To seveda ne izključuje daljšega mandata, medtem ko neomejeno trajanje mandata ne zahteva prilagajanja statutov, če so razlogi za razrešitev guvernerja v skladu s tistimi, ki jih določa člen 14.2 Statuta. Če statut NCB spreminja nacionalni zakonodajalec, mora zakon, ki ga spreminja, zavarovati varnost mandata guvernerja in drugih članov organov odločanja v skladu s členom 14.2 Statuta.

Razlogi za razrešitev guvernerjev

Statuti NCB morajo zagotoviti, da guvernerjev ni mogoče razrešiti iz drugih razlogov kot tistih, ki so omenjeni v členu 14.2 Statuta. Namen te zahteve je preprečiti organom, ki sodelujejo pri imenovanju guvernerja, zlasti vladi ali parlamentu, da bi samovoljno razrešili guvernerja. Statuti NCB morajo bodisi vsebovati razloge za razrešitev, ki so skladni s tistimi iz člena 14.2 Statuta, bodisi ne omenjati razlogov za razrešitev, ker se člen 14.2 uporablja neposredno.

Varnost mandata članov organov odločanja NCB, razen guvernerjev, ki sodelujejo pri opravljanju nalog, povezanih z ESCB

Osebnost neodvisnost bi bila ogrožena, če enaka pravila, ki veljajo za varnost mandata guvernerja, ne bi veljala tudi za druge člane organov odločanja NCB, ki sodelujejo pri opravljanju nalog, povezanih z ESCB. Različne določbe v Pogodbi in Statutu zahtevajo primerljivo varnost mandata. Člen 14.2 Statuta ne omejuje varnosti mandata samo na guvernerje, medtem ko člen 108 Pogodbe in člen 7 Statuta omenjata vse člane organov odločanja NCB, ne pa izrecno guvernerje. To še zlasti velja, če je guverner *primus inter pares* med sodelavci z enakovrednimi glasovalnimi pravicami ali če morajo drugi člani zastopati guvernerja.

Pravica do sodne presoje

Da se omeji politična samovolja pri vrednotenju razlogov za razrešitev, morajo člani organov odločanja NCB imeti pravico, da sleherno odločitev o njihovi razrešitvi predložijo neodvisnemu sodišču.

Člen 14.2 Statuta določa, da lahko guverner NCB, ki je bil razrešen s položaja, odločitev posreduje Evropskemu sodišču. Nacionalna zakonodaja bi se morala bodisi sklicevati na Statut bodisi ne omenjati pravice do predložitve odločitve Evropskemu sodišču, ker se 14.2 Statuta uporablja neposredno.

Nacionalna zakonodaja bi morala tudi predvideti pravico, da nacionalna sodišča presojujejo odločitev o razrešitvi vseh drugih članov organov odločanja NCB, ki sodelujejo pri opravljanju nalog, povezanih z ESCB, in sicer s splošnim zakonom ali s posebno določbo v statutu NCB.

Varovala proti navzkrižju interesov

Osebnost neodvisnost pomeni tudi zagotavljanje, da ni nobenih navzkrižij interesov med nalogami članov organov odločanja NCB do njihovih NCB (ter poleg tega med guvernerji do ECB) in drugimi funkcijami, ki jih lahko opravljajo člani organov odločanja, ki sodelujejo pri izvajanju nalog, povezanih z ESCB in ki bi lahko ogrozile njihovo osebno neodvisnost. Načeloma je članstvo v organu odločanja, ki sodelujejo pri opravljanju nalog, povezanih z ESCB, nezdružljivo z opravljanjem drugih funkcij, ki bi lahko povzročile navzkrižje interesov. Člani organov odločanja zlasti ne smejo imeti položaja ali interesa, ki bi lahko vplival na njihove dejavnosti, bodisi funkcije predstavnikov zakonodajnih organov ali vlad ali položaja v izvršilnih ali zakonodajnih vejah države ali regionalnih ali lokalnih upravah ali v poslovni organizaciji. Posebno pozornost je treba posvetiti temu, da se prepreči potencialno navzkrižje interesov v primeru neizvršilnih članov organov odločanja.

FINANČNA NEODVISNOST

Čeprav je NCB popolnoma neodvisna iz funkcionalnega, institucionalnega in osebnega vidika (t. j. to zagotavlja statut NCB), bi bila njena vsesplošna neodvisnost ogrožena, če ne bi imela možnosti avtonomno črpati zadostnih finančnih sredstev pri izpolnjevanju svojega mandata (t. j. za opravljanje nalog, povezanih z ESCB, kar se pričakuje od nje po Pogodbi in Statutu).

Države članice ne morejo spraviti svojih NCB v položaj, v katerem ne bi imele dovolj finančnih sredstev za opravljanje svojih nalog, povezanih z ESCB ali Evrosistemom, kjer je to ustrezno. Opozoriti velja, da člen 28.1 in člen 30.4 Statuta določata dodatne zahteve do NCB za dodatne prispevke v kapital ECB in za dodatne transferje deviznih rezerv³. Poleg tega člen 33.2 Statuta določa⁴, da v primeru izgube s strani ECB, ki je ni mogoče v celoti kompenzirati proti splošnim rezervam, se Svet ECB lahko odloči, da bo kompenziral preostalo izgubo proti denarnim dohodkom zadevnega finančnega leta v sorazmerju in do zneskov, ki se dodelijo NCB. Načelo finančne neodvisnosti zahteva, da skladnost s temi določbami dopušča NCB možnost, da opravljajo svoje funkcije v nezmanjšanem obsegu.

Poleg tega načelo finančne neodvisnosti pomeni, da mora NCB imeti dovolj sredstev, ne le za opravljanje nalog, povezanih z ESCB, temveč tudi svojih nacionalnih nalog, t. j. financiranje svoje uprave in lastnih operacij.

Koncept finančne neodvisnosti je torej treba oceniti z vidika vprašanja, ali lahko katera koli tretja stran neposredno ali posredno vpliva ne le na funkcije NCB, temveč tudi na njeno zmožnost (kar se razume tako operativno v smislu delovne sile in finančno v smislu ustreznih finančnih sredstev) za izpolnjevanje svojega mandata. V tem kontekstu so še posebej pomembni naslednji štirje vidiki finančne neodvisnosti; nekateri od teh so se razvili šele nedavno⁵. To so tiste značilnosti finančne neodvisnosti, pri katerih so NCB najbolj izpostavljene zunanjemu vplivu.

Določanje njenega proračuna

Če ima tretja stran moč določanja ali vplivanja na proračun NCB, se to ne bi skladalo s finančno neodvisnostjo, razen če zakon ne določa zaščitne klavzule v tem smislu, da ta moč ne bo posegala v finančna sredstva, ki so potrebna za izvajanje nalog NCB, povezanih z ESCB.

Računovodska pravila

Računi bi se morali sestaviti v skladu s splošnimi računovodskimi pravili ali v skladu s pravili, ki jih opredelijo organi odločanja v NCB, če pa takšna pravila opredelijo tretje strani, vsaj na predlog organov odločanja v NCB.

Letne račune bi morali sprejeti organi odločanja NCB s pomočjo neodvisnih računovodij in so lahko predmet naknadne odobritve tretjih strani (t. j. delničarjev, vlade). Kar zadeva dobičke, bi morali imeti organi odločanja v NCB možnost, da neodvisno in strokovno odločajo o svojih izračunih.

Kadar so operacije NCB predmet nadzora državne revizijske službe ali podobnega organa, ki je zadolžen za nadzor nad uporabo javnih financ, bi moral biti obseg nadzora jasno opredeljen v pravnem okviru in ne bi smel posegati v dejavnosti neodvisnega zunanjega revizorja NCB, kot je določeno v členu 27.1 Statuta. Državna revizija mora potekati na nepolitični, neodvisni in izključno strokovni osnovi.

3 Člen 30.4 Statuta se uporablja samo v okviru Evrosistema.

4 Člen 33.2 Statuta se uporablja samo v okviru Evrosistema.

5 Razvojna mnenja ECB na tem področju so predvsem naslednja:
- CON/2002/16 z dne 5. junija 2002 na zahtevo irskega ministrstva za finance o zakonskem osnutku Central Bank and Financial Services Authority of Ireland Bill, 2002.
- CON/2003/22 z dne 15. oktobra 2003 na zahtevo finskega ministrstva za finance o osnutku vladnega predloga za spremembo Zakona Suomen Pankki in drugih sorodnih zakonov
- CON/2003/27 z dne 2. decembra 2003 na zahtevo avstrijskega zveznega ministrstva za finance o osnutku zveznega zakona o nacionalnem skladu za raziskave, tehnologijo in razvoj,
- CON/2004/1 z dne 20. januarja 2004 na zahtevo finskega ministrstva za finance o osnutku vladnega predloga za spremembo Zakona Suomen Pankki in drugih sorodnih zakonov.

Delitev dobičkov, kapitala NCB in finančne določbe

V zvezi z dodeljevanjem dobičkov lahko statut NCB predpisuje, kako se ti dobički dodeljujejo. Če teh določb ni, mora o dodeljevanju dobičkov odločati organ odločanja v NCB na strokovni ravni, ta odločitev pa ne sme biti predmet diskrecije tretjih strani, razen če ne obstaja izrecna zaščitna klavzula, ki določa, da to ne bo posegalo v finančna sredstva, potrebna za izvajanje nalog NCB, povezanih z ESCB.

Države članice ne smejo uveljavljati znižanj kapitala NCB brez predhodnega dogovora njenih organov odločanja, cilj tega pa je zagotoviti, da se ohrani dovolj finančnih sredstev za izpolnjevanje njenega mandata na podlagi člena 105(2) Pogodbe in Statuta kot članice ESCB. V zvezi s finančnimi določbami ali zaščitnimi določbami morajo imeti NCB proste roke, da neodvisno oblikujejo finančne določbe za zaščito realne vrednosti svojega kapitala in sredstev.

Finančna obveznost za nadzorne organe

V nekaterih državah članicah finančni nadzorni organi delujejo v okviru NCB. Ko so takšni organi predmet neodvisnega odločanja NCB, to ne povzroča težav. Po drugi strani pa je v primerih, ko pravne določbe uvajajo ločeno odločanje za takšne nadzorne organe, pomembno zagotoviti, da njihove odločitve ne ogrožajo financ NCB kot celote. V teh primerih bi morala nacionalna zakonodaja omogočiti NCB, da imajo dokončni nadzor nad vsemi odločitvami nadzornega organa, ki bi lahko vplivale na neodvisnost NCB, predvsem na njeno finančno neodvisnost.

2.3.2 ZAUPNOST

Obveznost varovanja poklicnih skrivnosti, ki velja za osebje ECB in NCB na podlagi člena 38 Statuta, lahko vpliva na podobne določbe v statutih NCB ali v zakonodaji držav članic. Nadvlada zakonodaje Skupnosti in pravil, sprejetih na njeni podlagi, pomeni tudi, da nacionalne zakonodaje o dostopu tretjih strani

do dokumentov ne smejo kršiti režima ESCB o zaupnosti.

2.4 PRAVNA INTEGRACIJA NCB V EVROSISTEM

Določbe v nacionalni zakonodaji (v statutih NCB in tudi v drugi zakonodaji), ki bi preprečevale izvajanje nalog, povezanih z Evrosistemom, ali izpolnjevanje sklepov ECB, bi bile nezdržljive z dejanskim delovanjem Evrosistema, ko bo zadevna država članica prevzela evro. Zato bi bilo treba prilagoditi nacionalno zakonodajo, da se zagotovi skladnost s Pogodbo in Statutom, kar zadeva naloge Evrosistema. Da bi nacionalna zakonodaja izpolnjevala člen 109 Pogodbe, bi jo bilo treba prilagoditi na takšen način, da bi zagotavljala svojo skladnost od datuma ustanovitve ESCB, kar zadeva švedsko centralno banko, in od datuma pristopa, kar zadeva NCB novih držav članic. Toda določila Statuta v zvezi s polnopravno integracijo neke NCB v Evrosistem lahko začnejo veljati šele v trenutku, ko začne veljati ta polnopravna integracija, t. j. na datum, ko država članica z odstopanjem sprejme enotno valuto. Združljivost s Pogodbo bi pomenila, da je treba pred sprejetjem odločitev, predvidenih v členih 121 in 122 Pogodbe, statute NCB prilagoditi za integracijo NCB držav članic z odstopanjem v Evrosistem.

Upoštevati velja predvsem tista glavna področja v tem poročilu, na katerih bi določila Statuta lahko ovirala združljivost neke NCB z zahtevami Evrosistema. Sem lahko spadajo določbe, ki lahko preprečijo udeležbo NCB pri izvajanju enotne denarne politike, kot jo opredeljujejo organi odločanja ECB, ali ovirajo guvernerja pri izvajanju njegovih dolžnosti, ki jih ima kot član sveta ECB, ali ki ne spoštujejo prednostnih pravic ECB. Razlika je med: nalogami, finančnimi določbami, politiko menjalnih tečajev in mednarodnim sodelovanjem. Nazadnje so omenjena še druga področja, na katerih bi bila potrebna prilagoditev statuta ustrezne NCB.

2.4.1 NALOGE

Naloge NCB polnopravno sodelujoče države članice so v pretežni meri določene z njenim statusom sestavnega dela Evrosistema in zato s Pogodbo in Statutom. Da bi bile določbe o nalogah v statutih NCB skladne s členom 109 Pogodbe, jih moramo primerjati z zadevnimi določbami Pogodbe in Statuta in odpraviti vse neskladnosti.⁶ To velja za vse določbe, ki bi po prevzemu evra in vključitvi v Evrosistem predstavljale oviro pri izvajanju nalog, povezanih z ESCB, in predvsem za določbe, ki ne spoštujejo pristojnosti ESCB na podlagi Poglavlja IV Statuta.

Kar zadeva denarno politiko, bi morale nacionalne določbe priznavati, da je denarna politika Skupnosti naloga, ki jo je treba izvajati v okviru Evrosistema.⁷

Statuti NCB lahko vsebujejo določbe o instrumentih denarne politike. Nacionalne določbe o takšnih instrumentih je treba primerjati s tistimi, ki jih vsebujeta Pogodba in Statut, in neskladnosti je treba odpraviti, da se doseže skladnost s členom 109 Pogodbe.

Pravne določbe državne članice, ki dodeljujejo izključno pravico za izdajanje bankovcev njeni NCB, morajo priznavati izključno pravico Svetu ECB, da s prevzemom evra dovoljuje izdajo evro bankovcev na podlagi člena 106 (1) Pogodbe in člena 16 Statuta. Nacionalne določbe, ki omogočajo vladam, da vplivajo na zadeve, kot so denominacije, proizvodnja, količina in umik evro bankovcev, je treba torej, odvisno od primera, razveljaviti ali pa morajo priznati ECB pooblastila v zvezi z evro bankovci, kot je določeno v zgornjih členih. Ne glede na razdelitev odgovornosti v zvezi s kovanci med vladami in NCB morajo zadevne določbe priznati ECB pooblastila, na podlagi katerih ob prevzemu evra lahko odobrijo količino izdanih evro kovancev.

Glede upravljanja deviznih rezerv⁸ sodelujoče države članice, ki ne prenesejo svojih uradnih deviznih rezerv⁹ na svoje NCB, kršijo Pogodbo.

Poleg tega pravica tretje stranke – na primer vlade ali parlamenta –, da vpliva na odločitve ustrezne NCB v zvezi z upravljanjem uradnih deviznih rezerv, ne bi bila v skladu s tretjo alineo člena 105 (2) Pogodbe. NCB morajo predložiti ECB tudi sredstva deviznih rezerv v sorazmerju s svojim deležem v vpisanem kapitalu ECB. To pomeni, da ne smejo obstajati pravne ovire za NCB pri prenosu sredstev deviznih rezerv na ECB.

2.4.2 FINANČNE DOLOČBE

Finančne določbe v Statutu obsegajo pravila o računovodstvu¹⁰, revizijah¹¹, vpisu kapitala¹², prenosu sredstev deviznih rezerv¹³ in denarnih dohodkih¹⁴. NCB mora biti omogočeno, da izpolnjuje svoje obveznosti na podlagi teh določb, zato se razveljavijo vse nezdržljive nacionalne določbe.

2.4.3 POLITIKA MENJALNIH TEČAJEV

Nacionalna zakonodaja države članice z odstopanjem lahko določi, da je vlada odgovorna za politiko menjalnih tečajev te države članice, pri čemer se NCB dodeli vloga svetovalke in/ali izvršnega organa. Za prevzem evra pa mora takšna zakonodaja odražati dejstvo, da se je odgovornost za politiko menjalnih tečajev v evro območju prenesla na raven Skupnosti v skladu s členom 111 Pogodbe. Člen 111 dodeli odgovornost za takšno politiko Svetu EU v tesnem sodelovanju z ECB.

2.4.4 MEDNARODNO SODELOVANJE

Za prevzem evra mora biti nacionalna zakonodaja združljiva s členom 6.1 Statuta, ki

6 Predvsem s členoma 105 in 106 Pogodbe in členi 3 do 6 ter 16 Statuta.

7 Prva alineja člena 105 (2) Pogodbe.

8 Tretja alineja člena 105 (2) Pogodbe.

9 Razen deviznih delovnih bilanc, ki jih vlade držav članic lahko obdržijo na podlagi člena 105 (3) Pogodbe.

10 Člen 26 Statuta.

11 Člen 27 Statuta.

12 Člen 28 Statuta.

13 Člen 30 Statuta.

14 Člen 32 Statuta.

določa, da bo na področju mednarodnega sodelovanja, ki vključuje naloge, poverjene ESCB, ECB odločala, kako bo zastopana v Evrosistemu. Vrh tega bi morala nacionalna zakonodaja dopuščati sodelovanje NCB v mednarodnih monetarnih institucijah na podlagi odobritve ECB (člen 6.2 Statuta).

2.4.5 RAZNO

Poleg zgornjih zadev so morda še druga področja, na katerih bi bilo treba sprejeti nacionalne določbe (na primer na področju kliringa in plačilnih sistemov ter izmenjave informacij).

2.5 ZDRUŽLJIVOST NACIONALNE ZAKONODAJE S POGODBO IN STATUTOM

Vse države članice, katerih zakonodaja je pregledana v tem poročilu, so spremenile statute svojih NCB ali jih pospešeno spreminjajo v skladu s kriteriji, določenimi v mnenjih in poročilih ECB (ter nekdanjega EMI).

V Češki, Estoniji, Latviji, Litvi, na Madžarskem, Malti, Poljskem, v Sloveniji in na Švedskem v manjši ali večji meri še vedno obstajajo nezdružljivosti med nacionalno zakonodajo in Pogodbo ter Statutom na ključnem področju neodvisnosti centralnih bank.

Nobena od držav članic, katerih zakonodaja je pregledana v tem poročilu, ni sprejela zakonodaje, ki bi omogočila vključitev NCB v Evrosistem. Njihovo zakonodajo je torej treba prilagoditi, da se to omogoči.

3 POVZETKI PO POSAMEZNIH DRŽAVAH

3.1 ČEŠKA

Ključna zahteva za doseganje visoke stopnje trajnostne konvergence na Češkem je izvajanje trajnostne in kredibilne politike fiskalne konsolidacije ter precejšnje izboljšanje fiskalne uspešnosti države. Razen tega je treba za oblikovanje ugodnega okolja za cenovno stabilnost okrepiti nacionalne politike, namenjene izboljšanju delovanja trgov dela. Z ustvarjanjem boljših pogojev za dvig potencialne rasti proizvodnje in zmanjšanjem strukturne in dolgoročne brezposelnosti bi morale te politike pomembno prispevati k fiskalni konsolidaciji.

V referenčnem obdobju je Češka dosegla stopnjo inflacije po HICP 1,8%, kar je nižje od referenčne vrednosti, določene v Pogodbi. Gledano za daljše obdobje nazaj je inflacija cen življenjskih potrebščin na Češkem na splošno, čeprav ne neprekinjeno, upadala ter postopno padla na zelo nizke stopnje. Vendar pa je začela inflacija v zadnjem času znova precej naraščati zaradi višjih cen hrane in nafte, sprememb posrednih davkov in usklajevanja nadzorovanih cen. Ta usklajevanja so povezana z vstopom v EU in vladno reformo javnih financ. Proces dezinflacije je podprla preusmeritev monetarne politike k doseganju srednjeročne cenovne stabilnosti. Nominalne plače se niso preveč odzivale na nihanja proizvodnje ali naraščajočo brezposelnost, tako da je rast stroškov dela na zaposlenega v celotnem obdobju, ki je zajeto v tem poročilu, ostala precej nad rastjo produktivnosti dela. Stopnje inflacije so bile precej nestanovitne, v glavnem zaradi cen hrane in nafte ter sprememb posrednih davkov in nadzorovanih cen. Večina napovedi za prihodnost predvideva stopnjo inflacije okoli 3,0-3,2% v letu 2004 in 2,5-3,0% v letu 2005. Glavno tveganje za porast inflacije v tem obdobju se nanaša na negotovost, povezano z obsegom sekundarnih učinkov sprememb posrednih davkov in uskladitvijo nadzorovanih cen. Dolgoročno bo ohranjanje ugodnega okolja za cenovno stabilnost na Češkem odvisno med drugim od vodenja zdrave fiskalne politike ter od

kredibilne politike konsolidacije. Prav tako bo pomembno izboljšati delovanje trgov dela in ohraniti rast plač v skladu z rastjo produktivnosti dela ob upoštevanju gibanj v konkurenčnih državah. Poleg tega bo proces dohitevanja verjetno vplival na inflacijo v prihodnjih letih, čeprav je težko oceniti natančen obseg tega vpliva.

Češka ne sodeluje v ERM II. V večjem delu referenčnega obdobja se je vrednost češke krome postopno nižala v primerjavi z evrom, čeprav se je ta trend v zadnjih mesecih delno obrnil. Na splošno je bila vrednost češke valute ob visoki stopnji nestanovitnosti menjalnega tečaja dosledno nižja, kot je bil njen povprečni menjalni tečaj proti evru oktobra leta 2002, ki služi kot primerjalni indeksi za ilustracijo, glede na to, da ni srednjega tečaja ERM II, vendar to ne odraža nobene ocene glede ustrezne ravni menjalnega tečaja. Hkrati so bile razlike v kratkoročnih obrestnih merah v primerjavi s trimesečnim EURIBOR večinoma nepomembne, čeprav so se v tretjem četrtletju 2004 nekoliko povečale. Pri drugih zunanjih gibanjih je država v zadnjih osmih letih redno poročala o primanjkljajih v svojem saldu tekočega in kapitalskega računa, ki so bili občasno precej veliki (nad 5% BDP). Dolgoročnejši kapitalski prilivi, zlasti v obliki tujih neposrednih naložb, so prispevali k financiranju zunanega primanjkljaja.

Češka je v letu 2003 zabeležila javnofinančni primanjkljaj v višini 12,6% BDP, kar je precej višje od referenčne vrednosti; po napovedi za leto 2004 pa pričakuje njegovo znižanje na 5,0%. Podatek o primanjkljaju za leto 2003 zajema začasni ukrep, ki je dvignil primanjkljaj, v višini 7% BDP. Češka je trenutno v stanju prekomernega primanjkljaja. Stopnja javnega dolga se je zvišala na 37,8% BDP, kar je precej pod referenčno vrednostjo 60%. Za leto 2004 je napovedano manjše zvišanje na 37,9%. Za vzdržnost fiskalnih gibanj ohranjanje stopenj splošne in primarne bilance na trenutni ravni ne bo zadoščalo za srednje- do dolgoročno ohranjanje stopnje javnega dolga pod 60% BDP, kar kaže na

potrebo po dodatni precejšnji konsolidaciji. Češka z javnofinančnimi primanjkljaji, napovedanimi za prihodnja leta, ne bo izpolnila srednjeročnega cilja Pakta o stabilnosti in rasti, ki zahteva uravnoteženo ali presežno proračunsko stanje. Češka mora tudi glede na velik primanjkljaj tekočega računa voditi preudarno fiskalno politiko. Stopnje prihodkov in odhodkov so precej visoke. V tem smislu bi lahko učinkovitejši sistem davkov/socialnih prejemkov, ki bi bil bolj naklonjen zaposlovanju, okrepil delovne spodbude in občutno prispeval k fiskalni konsolidaciji, hkrati pa bi spodbujal gospodarsko rast in konvergenco realnih dohodkov v smislu dokončanja tranzicijskega procesa in prehoda na tržno gospodarstvo. Po podatkih Evropske komisije bi lahko potencialne obveznosti, ki izhajajo iz državnih jamstev, na Češkem znašale okoli 12,2% BDP. Vendar pa ne obstaja nobena dogovorjena metoda za oceno celotnega obsega potencialnih fiskalnih obveznosti (skupaj z drugimi postavkami), tako da se lahko ocene zelo razlikujejo.

Glede na druge fiskalne dejavnike je stopnja primanjkljaja v letih 2002 in 2003 presegla stopnjo javnih investicij glede na BDP. Pričakovati je, da bo staranje prebivalstva povzročilo občutne pritiske na pokojninski sistem, ki še naprej temelji na načelu sprotnega prispevnega kritja. Celotno breme staranja prebivalstva bo lažje obvladovati, če se v javnih financah še pred obdobjem, ko se bo demografsko stanje po napovedih poslabšalo, ustvari primeren maneverski prostor.

Povprečna stopnja dolgoročnih obrestnih mer je v referenčnem obdobju znašala 4,7% in je bila torej nižja od referenčne vrednosti. Dolgoročne obrestne mere na Češkem in njihova razlika glede na donose obveznic v evro območju so se začele v letu 2004 višati, čeprav je bilo višanje doslej relativno obvladano. Da bi se izognili dodatnemu odmikanju čeških dolgoročnih obrestnih mer od podobnih obrestnih mer v evro območju, je zelo pomembno, da se v bližnji prihodnosti izvajajo prepričljivi ukrepi fiskalnega prilagajanja.

Nekatere določbe Zakona o Česká národní banka, ki vplivajo na (i) institucionalno neodvisnost članov upravnega odbora Česká národní banka in (ii) zaupnost niso skladne s Pogodbo in Statutom. Prav tako niso skladne s Pogodbo in Statutom nekatere določbe Zakona o vrhovnem nadzornem odboru.

Češka zakonodaja in zlasti Zakon o češki narodni banki ne predvidevata pravne vključitve češke narodne banke v Evrosistem. Češka republika je država članica z odstopanjem in mora zato izpolniti vse zahteve glede prilagajanja po členu 109 Pogodbe. To vpliva na številne določbe Zakona o češki narodni banki.

3.2 ESTONIJA

Ključne zahteve za doseganje visoke stopnje trajnostne konvergenca v Estoniji so nadaljevanje fiskalne discipline, odločno spodbujanje zmerne rasti plač in brzdane rasti kreditov, skupaj z zagotavljanjem učinkovitega finančnega nadzora. To bi prav tako pomagalo zagotoviti urejeno znižanje visokega primanjkljaja tekočega računa na trajnostno raven. Poleg tega bo izboljšanje delovanja trgov dela pomemben srednjeročni cilj politike, ki je potreben za doseganje trajnostne cenovne stabilnosti, hkrati pa bo dvignil potencialno rast in znižal stalno visoko stopnjo brezposelnosti v Estoniji.

V referenčnem obdobju je Estonija dosegla 12-mesečno povprečno stopnjo inflacije po HICP 2,0%, kar je nižje od referenčne vrednosti, določene v Pogodbi. Gledano za daljše obdobje nazaj, je inflacija cen življenjskih potrebščin v Estoniji na splošno upadala. Vendar pa je inflacija v zadnjem času znova začela rasti. Proces dezinflacije je odraz številnih pomembnih političnih odločitev, predvsem usmeritve monetarne politike k doseganju cenovne stabilnosti z uvedbo valutnega odbora leta 1992. Dezinflacija se je nadaljevala tako v obdobju živahne rasti realnega BDP kot v času, ko se je rast realnega BDP opazno upočasnila.

Rast stroškov dela na enoto proizvoda se je v letih 2000 in 2001 znižala na zelo nizko raven, nato pa je v letih 2002 in 2003 rahlo zrasla. Uvozne cene in spremembe nadzorovanih cen so močno prispevale h kratkoročni nestanovitnosti stopenj inflacije. Napovedi za prihodnost predvidevajo, da bodo stopnje inflacije znašale okoli 3% v letu 2004 in okoli 2,5-3% v letu 2005. Tveganja za porast inflacije so v glavnem povezana s možnimi sekundarnimi učinki višjih cen nafte, višanja nadzorovanih cen in gibanja stroškov dela na enoto. Dolgoročno bo ohranjanje ugodnega okolja za cenovno stabilnost v Estoniji odvisno med drugim od vodenja ustrezne fiskalne in plačne politike. Ob tem bo pomemben cilj politike tudi izboljšanje delovanja trgov dela. Zvišanja plač bi morala biti skladna z rastjo produktivnosti dela ob upoštevanju gibanj v konkurenčnih državah. Poleg tega bo proces dohitevanja verjetno vplival tudi na inflacijo v prihodnjih letih, čeprav je težko oceniti natančen obseg tega vpliva.

Estonska krona sodeluje v ERM II približno tri mesece, se pravi manj kot dve leti pred pregledom s strani ECB. Estonija je vstopila v ERM II s svojim obstoječim valutnim odborom kot enostransko zavezanostjo, tako da ECB nima nobene dodatne obveznosti. Estonska krona od vstopa v ERM II ostaja na svoji osrednji pariteti. Hkrati so bile razlike v kratkoročnih obrestnih merah v primerjavi s trimesečnim EURIBOR majhne. Stopnje realnega menjalnega tečaja – tako dvostransko proti evru kot efektivne – se večinoma gibljejo okoli preteklih vrednosti. Primanjkljaj v saldu tekočega in kapitalnega računa je v letu 2003 znašal 12,7% BDP in je bil najvišji med obravnavanimi državami. Dolgoročni kapitalski tokovi so v veliki meri prispevali k financiranju zunanjega primanjkljaja, čeprav so bili nekoliko nestanovitni.

Leta 2003 je Estonija dosegla javnofinančni presežek v višini 3,1% BDP, tako da je pri stopnji primanjkljaja brez težav izpolnila referenčno vrednost 3%. Estonija ni v stanju

prekomernega primanjkljaja. Za leto 2004 je kljub ugodnim razmeram za gospodarsko rast napovedano precejšnje in ekspanzivno znižanje nepričakovano visoke stopnje presežka iz leta 2003 na 0,3%. Stopnja javnega dolga je bila stabilna in je v letu 2003 znašala 5,3% BDP, kar je veliko pod referenčno vrednostjo 60%, v letu 2004 pa bo po napovedih padla na 4,8%. Vendar pa je glede na zelo visok primanjkljaj tekočega računa v Estoniji utemeljena preudarna fiskalna politika. Estonija bo, kar se tiče trajnosti fiskalnih gibanj, na podlagi fiskalnih presežkov, napovedanih v konvergenčnem programu, še naprej izpolnjevala srednjeročni cilj Pakta o stabilnosti in rasti, ki zahteva uravnoteženo ali presežno proračunsko stanje.

Čeprav ima Estonija zelo nizko stopnjo javnega dolga, precejšnje javnofinančne rezerve in hitro rastoč naložbeni pokojninski steber, se pričakuje, da bo staranje prebivalstva povzročilo pritiske na pokojninski sistem, ki še naprej temelji na načelu sprotne prispevnega kritja.

Harmonizirana dolgoročna obrestna mera za oceno stopnje konvergence ni na voljo za Estonijo. Vendar pa ob upoštevanju nizke stopnje javnega dolga in na podlagi splošne analize finančnih trgov nič ne kaže na negativno oceno.

Nekatere določbe Zakona o estonski centralni banki, ki vplivajo na osebno neodvisnost guvernerjev in namestnikov guvernerja estonske centralne banke niso skladne s Pogodbo in Statutom.

Estonska zakonodaja in zlasti Zakon o estonski centralni banki ne predvidevata pravne vključitve estonske centralne banke v Evrosistem. Estonija je država članica z odstopanjem in mora zato izpolniti vse zahteve glede prilagajanja po členu 109 Pogodbe. To vpliva na številne določbe Zakona o estonski centralni banki. Zaradi pravne varnosti se močno priporoča tudi sprememba člena 111 estonske ustave.

3.3 CIPER

Ključne zahteve za doseganje visoke stopnje trajnostne konvergence na Cipru so sprejetje odločne in kredibilne srednjeročne fiskalne strategije ter precejšnje, trajnostno izboljšanje fiskalne uspešnosti države. Poleg tega je treba dodatno okrepiti konkurenco na trgih izdelkov in javnih gospodarskih služb ter natančno pregledati mehanizem indeksacije s cenami življenjskih stroškov za izboljšanje pogojev za povečanje potencialne rasti in znižanje tveganj, povezanih z inercijo inflacijskega gibanja.

V referenčnem obdobju je Ciper dosegel 12-mesečno povprečno stopnjo inflacije po HICP 2,1%, kar je nižje od referenčne vrednosti, določene v Pogodbi. Gledano nazaj za daljše obdobje, sta bili inflacija po HICP in CPI relativno obrzdani, čeprav so bila zabeležena obdobja relativno visoke inflacije, na katera so vplivali različni zunanji dejavniki. Uspešnost Cipra na področju inflacije odraža številne pomembne politične odločitve, zlasti odločitev, da od leta 1960 ohrani vezan menjalni tečaj in odločitev, da bo cenovna stabilnost temeljni cilj monetarne politike. K relativno obrzdani inflaciji je pripomogla tudi liberalizacija trgov izdelkov in omrežnih industrij. Pri tem je treba do leta 2001 upoštevati tudi solidno gospodarsko rast, ki pa se je nato zmanjšala v letih 2002 in 2003. Stopnja brezposelnosti je bila precej stabilna in nizka. Napovedi za naprej kažejo, da se bodo stopnje inflacije indeksa cen življenjskih potrebščin v letih 2004 in 2005 ustalile med 2,1% in 2,6%. Kratkoročno je glavno tveganje za porast inflacije povezano s sekundarnimi učinki nedavnih šokov zaradi cen nafte in z gibanji cen hrane. Dolgoročno bo ohranjanje ugodnega okolja za cenovno stabilnost na Cipru med drugim odvisno od izvajanja preudarne monetarne politike – zlasti glede na nestanovitne tokove plačilne bilance in nedavnega dokončanja popolne liberalizacije kapitalskih transakcij – sprejetja odločne in kredibilne srednjeročne fiskalne strategije ter precejšnjega in trajnostnega izboljšanja fiskalne uspešnosti. Poleg tega je treba dodatno

okrepiti konkurenco na trgih dela in javnih gospodarskih služb. Rast plač bi morala biti usklajena z rastjo produktivnosti dela in upoštevati gibanja v konkurenčnih državah, mehanizem indeksacije plač in nekaterih socialnih prejemkov (dodatki za življenjske stroške) pa bi bilo treba temeljito pregledati zaradi znižanja inercije inflacijskega gibanja.

Ciper ne sodeluje v ERM II. V referenčnem obdobju je bila vrednost ciprskega funta ob zelo majhni nestanovitnosti večinoma blizu njegovega povprečnega menjalnega tečaja proti evru oktobra leta 2002, ki služijo kot primerjalni indeksi za ilustracijo, če ni srednjega tečaja ERM II, čeprav ne odražajo nobene ocene glede ustrezne ravni menjalnega tečaja. Hkrati so bile razlike v kratkoročnih obrestnih merah v primerjavi s trimesečnim EURIBOR precej velike. Pri drugih zunanjih gibanjih je Ciper, ki ima majhno, odprto in specializirano gospodarstvo, v zadnjih osmih letih redno poročal o primanjkljajih v svojem tekočem in kapitalnem računu, ki so bili pogosto precej veliki. V zadnjih letih so bili ti primanjkljaji večinoma financirani z neto prilivi neposrednih naložb in tudi s kapitalskimi prilivi v obliki "drugih naložb", kar je zajemalo predvsem depozite nerezidentov.

Leta 2003 je Ciper zabeležil javnofinančni primanjkljaj v višini 6,4% BDP, kar je precej nad referenčno vrednostjo. Brez začasnih ukrepov bi ta številka znašala 7,8% of BDP. Ciper je trenutno v stanju prekomernega primanjkljaja. Po napovedih se bo primanjkljaj v letu 2004 znižal na 5,2% BDP. Stopnja javnega dolga je višja od referenčne vrednosti 60%; v letu 2003 se je dvignila na 70,9%. V zvezi s trajnostjo fiskalnih gibanj se bo stopnja dolga po napovedih dvignila na 72,6% v letu 2004. Ohranjanje nespremenjenih stopenj splošne ali primarne proračunske bilance iz leta 2004 v naslednjih letih ne bo zadoščalo za ustalitev stopnje dolga, kar kaže, da je treba doseči precejšen napredek pri konsolidaciji. Ciper z javnofinančnimi primanjkljaji, napovedanimi za prihodnja leta, pred letom 2007 ne bo izpolnil srednjeročnega cilja Pakta

o stabilnosti in rasti, ki zahteva uravnoteženo ali presežno proračunsko stanje.

Stopnje prihodkov in odhodkov javnega sektorja so precej visoke. Po podatkih Evropske komisije bi lahko potencialne obveznosti Cipra, ki izhajajo iz državnih jamstev, znašale do okoli 10% BDP. Vendar pa ne obstaja nobena dogovorjena metoda za oceno celotnega obsega potencialnih fiskalnih obveznosti (skupaj z drugimi postavkami), tako da se lahko ocene zelo razlikujejo.

Glede na druge fiskalne dejavnike je stopnja primanjkljaja v letih 2002 in 2003 presegla stopnjo javnih investicij glede na BDP. Pričakovati je, da bo staranje prebivalstva povzročilo občutne pritiske na pokojninski sistem, ki še naprej temelji na načelu sprotne prispevnega kritja. Celotno breme staranja prebivalstva bo lažje obvladovati, če se v javnih financah še pred obdobjem, ko se bo demografsko stanje po napovedih poslabšalo, ustvari primeren manevrski prostor.

Povprečna stopnja dolgoročnih obrestnih mer je v referenčnem obdobju znašala 5,2% in je bila torej nižja od referenčne vrednosti za merilo obrestne mere. Razpon med dolgoročnimi obrestnimi merami na Cipru in povprečnimi donosi obveznic v evro območju je bil večino referenčnega obdobja relativno stabilen, vendar pa se je začel v letu 2004 pomembneje večati.

Ciprska zakonodaja, zlasti Zakon o ciprski centralni banki, ne predvideva pravne vključitve ciprske centralne banke v Evrosistem. Ciper je država članica z odstopanjem in mora zato izpolniti vse zahteve glede prilagajanja po členu 109 Pogodbe. To vpliva na številne določbe Zakona o ciprski centralni banki.

3.4 LATVIJA

Za doseganje visoke stopnje trajnostne konvergence bo morala Latvija voditi kredibilno politiko fiskalne konsolidacije in

brzdati močno rast kreditov. To bi prav tako pripomoglo k zagotavljanju urejenega znižanja latvijskega visokega primanjkljaja tekočega računa na trajnostno raven. Poleg tega bo za oblikovanje ugodnega okolja za cenovno stabilnost bistvenega pomena izvajanje zmerne plačne politike. Hkrati sta za povečanje potencialne rasti proizvodnje in znižanje visoke stopnje brezposelnosti v Latviji pomembna tudi nadaljnje izboljšanje fleksibilnosti trga izdelkov in odpravljanje preostalih strukturnih težav na trgu dela.

V referenčnem obdobju od septembra 2003 do avgusta 2004 je bila povprečna stopnja inflacije po HICP v Latviji 4,9%, t.j. občutno višja od referenčne vrednosti 2,4%. Gledano za daljše obdobje nazaj, je inflacija cen življenjskih potrebščin v Latviji na splošno upadala, čeprav se je ta trend obrnil v letu 2003. Proces dezinflacije je do leta 2003 odražal številne pomembne politične odločitve, predvsem usmeritve monetarne politike k doseganju primarnega cilja cenovne stabilnosti s sprejetjem režima trdno fiksnega menjalnega tečaja v letu 1994. Zmanjšanje inflacije je bilo doseženo vzporedno z vztrajno rastjo BDP. Stopnja brezposelnosti je počasi upadala, vendar pa je ostala precej visoka kljub živahni gospodarski rasti. Rast stroškov dela na enoto proizvoda je od leta 1996 močno upadala. Trend padanja stroškov dela na enoto proizvoda se je leta 2003 obrnil v nasprotno smer, saj so se opazno znižali stroški dela na zaposlenega ter precej presegli rast produktivnosti. To je v glavnem odrazilo gibanja v sektorju storitev. Večina glavnih mednarodnih institucij v prihodnje napoveduje inflacijo v višini 4,0-5,8% za leto 2004 in 3,3-3,5% za leto 2005. Glavna tveganja za dvig inflacije so v glavnem povezana z možnimi sekundarnimi učinki trenutne visoke stopnje inflacije in živahnim domačim povpraševanjem, ki ga krepi hitra rast kreditov. Dolgoročno bo oblikovanje ugodnega okolja za cenovno stabilnost v Latviji med drugim odvisno od vodenja zdrave makroekonomske politike, predvsem fiskalnega omejevanja. Zvišanja plač ne bi smela preseči rasti produktivnosti dela in gibanj v

konkurenčnih državah. Poleg tega bi lahko nadaljnje izboljšanje fleksibilnosti trga izdelkov in odpravljanje preostalih strukturnih težav na trgu dela pripomogla k povečanju potencialne proizvodnje in znižanju visoke stopnje brezposelnosti v Latviji. Poleg tega bo proces dohitevanja verjetno vplival tudi na inflacijo v prihodnjih letih, čeprav je težko oceniti natančen obseg tega vpliva.

Latvija ne sodeluje v ERM II. Glede na to, da je latvijski lats vezan na posebne pravice črpanja, je razvoj menjalnega tečaja lats-evro v glavnem odražal gibanja evra proti amerišskemu dolarju in v manjšem obsegu proti japonskemu jenu in britanskemu funtu. V referenčnem obdobju je bila vrednost latvijske valute, ob relativno visoki nestanovitnosti, precej nižja, kot je bil njen povprečni devizni tečaj proti evru oktobra leta 2002, ki služi kot primerjalni indeksi za ilustracijo glede na to, da ni srednjega tečaja ERM II, vendar to ne odraža nobene ocene glede ustrezne ravni menjalnega tečaja. Hkrati so se razlike v kratkoročnih obrestnih merah v primerjavi s trimesečnim EURIBOR zvišale z 0,8 odstotne točke v četrtem četrtletju 2002 na 2,0 odstotni točki v tretjem četrtletju 2004. Pri drugih zunanjih gibanjih je Latvija v zadnjih osmih letih redno beležila visoke primanjkljaje v svojem saldu tekočega in kapitalskega računa. Neto prilivi neposrednih naložb so prispevali k financiranju zunanjega primanjkljaja.

Leta 2003 je Latvija zabeležila stopnjo javnafinančnega primanjkljaja v višini 1,5% BDP, kar je precej pod referenčno vrednostjo. Za leto 2004 je napovedano zvišanje na 2,0%. Latvija trenutno ni v stanju prekomernega primanjkljaja. Stopnja javnega dolga se je leta 2003 zvišala na 14,4% BDP, kar je precej pod referenčno vrednostjo 60%. Za leto 2004 je napovedano nadaljnje povišanje na 14,7%. Latvija z javnofinančnimi primanjkljaji, napovedanimi za prihodnja leta, ne bo izpolnila srednjeročnega cilja Pakta o stabilnosti in rasti, ki zahteva uravnoteženo ali presežno proračunsko stanje. Preudarna

fiskalna politika bo potrebna tudi za brzdanje inflacijskih pritiskov in znižanje visokega primanjkljaja tekočega računa. V tem smislu bi lahko učinkovitejši sistem davkov/socialnih prejemkov, ki bi bil bolj naklonjen zaposlovanju, okrepil delovne spodbude in prispeval k fiskalni konsolidaciji, hkrati pa bi spodbujal gospodarsko rast in konvergenco realnih dohodkov v smislu dokončanja tranzicijskega procesa in prehoda na tržno gospodarstvo.

Glede na druge fiskalne dejavnike je stopnja primanjkljaja v letu 2002 presegla stopnjo javnih investicij glede na BDP, medtem ko se to ni zgodilo v letu 2003. Z vidika staranja prebivalstva Latviji koristi nizka stopnja javnega dolga, rastoč naložbeni pokojninski steber in dejstvo, da sistem sprotnega prispevnega kritja zdaj deluje kot teoretično opredeljen sistem prispevkov, v katerem se pokojninski prejemki samodejno prilagajajo spremembam v prispevni osnovi in pričakovani življenjski dobi. Zaradi tega bi moral sistem ostati uravnotežen, prispevne stopnje pa bi morale kljub staranju prebivalstva ostati stabilne. Seveda prehod na novo ureditev še traja. Celotno breme staranja prebivalstva bo lažje obvladovati, če se v javnih financah še pred obdobjem, ko se bo demografsko stanje po napovedih poslabšalo, ustvari primeren manevrski prostor.

Povprečna stopnja dolgoročnih obrestnih mer je v referenčnem obdobju znašala 5,0% in je bila torej nižja od referenčne vrednosti, ki velja za kriterij obrestne mere. Dolgoročne obrestne mere v Latviji so se občutno približale obrestnim meram, ki prevladujejo v evro območju, kar odraža majhne inflacijske pritiske in preudarno fiskalno politiko.

Nekatere določbe Zakona o latvijski centralni banki, ki vplivajo na (i) neodvisnost funkcionarjev in (ii) osebno neodvisnost guvernerja in drugih članov sveta latvijske centralne banke niso skladne s Pogodbo in Statutom.

Latvijska zakonodaja in zlasti Zakon o latvijski centralni banki ne predvidevata pravne vključitve latvijske centralne banke v Evrosistem. Latvija je država članica z odstopanjem in mora zato izpolniti vse zahteve glede prilagajanja po členu 109 Pogodbe. To vpliva na številne določbe Zakona o latvijski centralni banki.

3.5 LITVA

Če želi Litva doseči visoko stopnjo trajnostne konvergence, mora nujno izvajati politiko zdrave fiskalne konsolidacije in doseči boljše fiskalno uspešnost, okrepiti konkurenco na trgih izdelkov, nadaljevati z liberalizacijo reguliranih sektorjev in še izboljšati delovanje trgov dela. Takšni ukrepi bodo pripomogli k ohranjanju ugodnega okolja za cenovno stabilnost. Prav tako mora Litva, če želi zagotoviti trajnostnost precejšnjega primanjkljaja tekočega računa, omejiti sedanjo močno rast kreditov in zagotoviti učinkovit finančni nadzor.

V referenčnem obdobju je Litva dosegla stopnjo inflacije po HICP -0,2%, kar je občutno nižje od referenčne vrednosti, določene v Pogodbi. Na podlagi kombinacije določenih dejavnikov se Litva trenutno na področju cenovne stabilnosti obravnava kot osamelec. Gledano za daljše obdobje nazaj, je inflacija cen življenjskih potrebščin v Litvi na splošno upadala. Proces dezinflacije je podprla usmeritev monetarne politike k doseganju cenovne stabilnosti, zlasti z uvedbo valutnega odbora leta 1994. Znižanje inflacije v poznih 1990-ih je bilo doseženo skupaj z relativno močno rastjo realnega BDP. Vendar pa bila zaradi vpliva ruske krize na Litvo rast realnega BDP v letu 1999 negativna. To je še dodatno vplivalo na upad inflacijskih gibanj. Rast stroškov dela na zaposlenega se je opazno zmanjšala od poznih 1990-ih, gibanja uvoznih cen pa so še dodatno podkrepila proces dezinflacije v večini obravnavanega obdobja. Negativne stopnje inflacije v obdobju od sredine leta 2002 do začetka leta 2004 v veliki meri pojasnjuje kombinacija določenih

dejavnikov, predvsem precejšnjega znižanja cen hrane, stroškov dela na enoto proizvada, uvoznih cen in cen v telekomunikacijskem sektorju. Čeprav so bila podobna cenovna gibanja do določene mere opažena tudi v številnih drugih državah članicah EU, pa so na Litvo vplivala močneje kot na druge države. Stopnje inflacije so bile v obravnavanem obdobju precej nestanovitne, delno zaradi močnega vpliva gibanj cen hrane in energije na inflacijo cen življenjskih potrebščin v Litvi. Napovedi za prihodnost predvidevajo zvišanje stopnje inflacije na okoli 1% v letu 2004 in na 2% v letu 2005. Glavno tveganje za porast inflacije v tem obdobju je povezano z možnim pregrevanjem gospodarstva, močno rastjo kreditov, ekspanzivno fiskalno politiko in morebitnimi sekundarnimi učinki nedavnega porasta inflacije. Dolgoročno bo ohranjanje ugodnega okolja za cenovno stabilnost v Litvi med drugim odvisno od izvajanja trajnostne politike fiskalne konsolidacije, razumne rasti plač, okrepitve konkurence na trgih izdelkov in boljšega delovanja trgov dela. Poleg tega bo proces dohitevanja verjetno vplival tudi na inflacijo v prihodnjih letih, čeprav je težko oceniti natančen obseg tega vpliva.

Litvanski litas sodeluje v ERM II približno tri mesece, se pravi manj kot dve leti do pregleda s strani ECB. Litva je vstopila v ERM II s svojim obstoječim valutnim odborom kot enostransko zavezanostjo, tako da ECB nima nobene dodatne obveznosti. Litas od vstopa v ERM II ostaja na svoji osrednji pariteti. Hkrati so bile razlike v kratkoročnih obrestnih merah v primerjavi s trimesečnim EURIBOR majhne. Stopnje realnega menjalnega tečaja – tako dvostransko proti evru kot efektivne – se gibljejo nekoliko nad preteklimi povprečji, primanjkljaj v saldu tekočega in kapitalnega računa pa je precej velik. Z vidika financiranja so pomemben prispevek v zadnjih letih zagotovile tuje neposredne naložbe, vendar so leta 2003 upadle.

Leta 2003 je Litva zabeležila javnofinančni primanjkljaj v višini 1,9% BDP, kar je precej pod referenčno vrednostjo. Litva ni v stanju

prekomernega primanjkljaja. Za leto 2004 se kljub ugodnemu položaju glede gospodarske rasti napoveduje povečanje na 2,6% BDP. Stopnja javnega dolga se je leta 2003 znižala na 21,4% BDP in naj bi leta 2004 po napovedih ostala na tej ravni, kar je precej pod referenčno vrednostjo 60%. Glede trajnosti fiskalnih gibanj Litva z javnofinančnimi primanjkljaji, napovedanimi za prihodnja leta, ne bo izpolnila srednjeročnega cilja Pakta o stabilnosti in rasti, ki zahteva uravnoteženo ali presežno proračunsko stanje. Litva mora glede na velik primanjkljaj tekočega računa voditi preudarno fiskalno politiko. V tem smislu bi lahko učinkovitejši sistem davkov/socialnih prejemkov, ki bi bil bolj naklonjen zaposlovanju, okrepil delovne spodbude in občutno prispeval k fiskalni konsolidaciji, hkrati pa bi spodbujal gospodarsko rast in konvergenco realnih dohodkov v smislu dokončanja tranzicijskega procesa in prehoda na tržno gospodarstvo.

Glede na druge fiskalne dejavnike stopnja primanjkljaja v letih 2002 in 2003 ni preseгла stopnje javnih investicij glede na BDP. Čeprav ima Litva zelo nizko stopnjo javnega dolga in hitro rastoč naložbeni pokojninski steber, se pričakuje, da bo staranje prebivalstva povzročilo pritiske na pokojninski sistem, ki še naprej temelji na načelu sprotne prispevanja. Celotno breme staranja prebivalstva bo lažje obvladovati, če se v javnih finančah še pred obdobjem, ko se bo demografsko stanje po napovedih poslabšalo, ustvari primeren manevrski prostor.

Povprečne stopnje dolgoročnih obrestnih mer so v referenčnem obdobju znašale 4,7% in so bile torej nižje od referenčne vrednosti, ki velja za kriterij obrestne mere. Še naprej so se približevale povprečnim donosom obveznic v evro območju, s čimer so odražale nizke inflacijske pritiske in zaupanje v valutni odbor.

Nekatere zakonodajne določbe, ki vplivajo na osebno neodvisnost predsednika in drugih članov sveta litvanske centralne banke niso skladne s Pogodbo in Statutom. Zlasti bo

mogoče treba prilagoditi ustavo, da se izpolni zahteva po neodvisnosti litvanske centralne banke.

Litvanska zakonodaja in zlasti Zakon o litvanski centralni banki ne predvideva vključitve Lietuvos bankas v Evrosistem. Litva je država članica z odstopanjem in mora zato izpolniti vse zahteve glede prilagajanja po členu 109 Pogodbe. To vpliva na številne določbe Zakona o litvanski centralni banki in nekatere druge zakone.

3.6 MADŽARSKA

Ključne zahteve za doseganje visoke stopnje trajnostne konvergence na Madžarskem so izvajanje trajnostne in kredibilne politike fiskalne konsolidacije ter precejšnje izboljšanje fiskalne uspešnosti države. Zagotavljanje fiskalne discipline je pomembno za brzdaje inflacijskih pritiskov, zmanjševanje velikega primanjkljaja tekočega računa in ponovno vzpostavitev kredibilnosti, ki bo v zameno okrepila stabilnost menjalnega tečaja. Poleg tega bo za oblikovanje ugodnega okolja za cenovno stabilnost bistvenega pomena izvajanje zmerne plačne politike. Hkrati je srednjeročno pomembno izboljšati pogoje na trgu dela, da se zvišata potencialna rast in nizka stopnja zaposlenosti na Madžarskem.

Madžarska je v referenčnem obdobju dosegla 12-mesečno povprečno stopnjo inflacije po HICP 6,5%, ki je občutno višja od referenčne vrednosti, določene v Pogodbi. Gledano za daljše obdobje nazaj je inflacija cen življenjskih potrebščin na Madžarskem na splošno upadala, večinoma kljub relativno močni rasti realnega BDP. Vendar pa se je inflacija od sredine leta 2003 spet močno dvigala. Zgodnejši trend dezinflacije na Madžarskem odraža številne pomembne politične odločitve, predvsem uvedbo režima drsečega deviznega tečaja leta 1995, in spremembe okvirja monetarne politike v letu 2001. Fiskalna politika je na začetku podpirala dezinflacijo, po letu 2001 pa je postala ekspanzivna. Enako je s politiko plač,

katere posledica je čezmerna rast plač in stroškov dela na enoto proizvoda od leta 2000 dalje. Rast realnega BDP je opazno upadla leta 1996 ter med letoma 2001 in 2003, v vmesnih letih pa je bilo doseženo znižanje inflacije skupaj z relativno močno rastjo realnega BDP. Uvozne cene so od leta 2001 močno vplivale na znižanje inflacije. Večina napovedi za prihodnost predvideva, da bodo stopnje inflacije znašale okoli 7% v letu 2004 in okoli 4,5% v letu 2005. Tveganja za porast inflacije so v glavnem povezana z možnimi sekundarnimi učinki sprememb posrednih davkov, višjih cen nafte in plina prek inflacijskih pričakovanj in uravnavanjem administrativnih cen. Dolgoročno bo oblikovanje ugodnega okolja za cenovno stabilnost na Madžarskem odvisno od vodenja ustrezne monetarne politike in izvajanja trajnostne strategije fiskalne konsolidacije. Razen tega je pomembno tudi dokončanje liberalizacije omrežnih industrij in zvišanje relativno nizke stopnje zaposlenosti na Madžarskem. Zvišanja plač bi morala biti skladna z rastjo produktivnosti dela ob upoštevanju gibanj v konkurenčnih državah. Poleg tega bo proces dohitevanja verjetno vplival tudi na inflacijo v prihodnjih letih, čeprav je težko oceniti natančen obseg tega vpliva.

Madžarska v referenčnem obdobju ni sodelovala v ERM II. Večji del tega obdobja je bila vrednost madžarskega forinta nižja, kot je bil njen povprečni menjalni tečaj proti evru oktobra leta 2002, ki služi kot primerjalni indeksi za ilustracijo glede na to, da ni srednjega tečaja ERM II, vendar to ne odraža nobene ocene glede ustrezne ravni menjalnega tečaja. Kaže, da je to gibanje večinoma povezano s tržno negotovostjo glede fiskalne politike na Madžarskem in se je odrazilo tudi v veliki nestanovitnosti menjalnega tečaja v večjem delu obravnavanega obdobja. Hkrati so bile razlike v kratkoročnih obrestnih merah v primerjavi s trimesečnim EURIBOR velike. Pri drugih zunanjih gibanjih je imela Madžarska v zadnjih osmih letih večinoma visoke primanjkljaje v svojem saldu tekočega in kapitalnega računa, v zadnjem času pa se je

soočila z upadom neto tujih neposrednih naložb.

Leta 2003 je Madžarska zabeležila javnofinančni primanjkljaj v višini 6,2% BDP, kar je precej nad referenčno vrednostjo. Brez začasnih ukrepov bi ta številka znašala 7,7% of BDP. Madžarska je v stanju prekomernega primanjkljaja. Po napovedih se bo primanjkljaj v letu 2004 znižal na 5,5% BDP. Stopnja javnega dolga se je v letu 2003 dvignila na 59,1% BDP ter tako ostala nižja od referenčne vrednosti 60%, v letu 2004 pa bo po napovedih narasla na 59,9%. V zvezi s trajnostjo fiskalnih gibanj ohranjanje stopenj splošne ali primarne bilance na sedanji ravni ne bo zadoščalo za ohranjanje stopnje javnega dolga pod vrednostjo 60%, kar kaže, da je potrebna še nadaljnja konsolidacija. Madžarska z javnofinančnimi primanjkljaji, napovedanimi za prihodnja leta, ne bo izpolnila srednjeročnega cilja Pakta o stabilnosti in rasti, ki zahteva uravnoteženo ali presežno proračunsko stanje. Preudarna fiskalna politika bo potrebna tudi za brzdavanje inflacijskih pritiskov in znižanje visokega primanjkljaja tekočega računa. Stopnje prihodkov in odhodkov so precej visoke. V tem smislu bi lahko učinkovitejši sistem davkov/socialnih prejemkov, ki bi bil bolj naklonjen zaposlovanju, okrepil delovne spodbude in občutno prispeval k fiskalni konsolidaciji, hkrati pa bi spodbujal gospodarsko rast in konvergenco realnih dohodkov v smislu dokončanja tranzicijskega procesa in prehoda na tržno gospodarstvo. Treba je upoštevati cilje odhodkov in primanjkljaja. Po podatkih Evropske komisije bi lahko potencialne obveznosti Madžarske, ki izhajajo iz državnih jamstev, znašale do okoli 5,4% BDP. Vendar pa ne obstaja nobena dogovorjena metoda za oceno celotnega obsega potencialnih fiskalnih obveznosti (skupaj z drugimi postavkami), tako da se lahko ocene zelo razlikujejo.

Glede na druge fiskalne dejavnike je stopnja primanjkljaja v letih 2002 in 2003 presegla stopnjo javnih investicij glede na BDP. Čeprav ima Madžarska hitro rastoč naložbeni pokojninski steber, se pričakuje, da bo staranje

prebivalstva povzročilo pritiske na pokojninski sistem, ki še naprej temelji na načelu sprotne prispevnega kritja. Celotno breme staranja prebivalstva bo lažje obvladovati, če se v javnih financah še pred obdobjem, ko se bo demografsko stanje po napovedih poslabšalo, ustvari primeren maneverski prostor.

Povprečna stopnja dolgoročnih obrestnih mer je v referenčnem obdobju znašala 8,1% in je bila torej precej višja od referenčne vrednosti. Dolgoročne obrestne mere na Madžarskem ter razlike med njimi in donosi obveznic v evro območju so ostale relativno visoke, se pravi, da se madžarske dolgoročne obrestne mere niso sistematično približevale tistim, ki prevladujejo v evro območju.

Nekatere določbe Zakona o madžarski centralni banki, ki vplivajo na (i) njeno institucionalno neodvisnost in (ii) osebno neodvisnost članov njenega monetarnega sveta, niso skladne s Pogodbo in Statutom.

Madžarska zakonodaja in zlasti Zakon o madžarski centralni banki ne predvidevata vključitve madžarske centralne banke v Evrosistem. Madžarska je država članica z odstopanjem in mora zato izpolniti vse zahteve glede prilagajanja po členu 109 Pogodbe. To vpliva na številne določbe Zakona o madžarski centralni banki.

3.7 MALTA

Ključne zahteve za doseganje visoke stopnje trajnostne konvergence na Malti so sprejetje odločne in kredibilne srednjeročne fiskalne strategije ter doseganje precejšnje trajnostne fiskalne konsolidacije. Razen tega so za okrepitev pogojev za doseganje cenovne stabilnosti in zvišanje potencialne rasti potrebne politike za boljše delovanje trga dela ter za povečanje konkurence na trgu izdelkov in omrežnih industrij.

Malta je v referenčnem obdobju dosegla 12-mesečno povprečno stopnjo inflacije po HICP

2,6%, kar je višje od referenčne vrednosti, določene v Pogodbi. Gledano nazaj za daljše obdobje je bila inflacija po HICP na Malti relativno stabilna. Ta uspešnost na področju inflacije odraža številne pomembne politične odločitve, zlasti odločitev, da ohranijo vezan menjalni tečaj od leta 1964 in odločitev, da bo cenovna stabilnost temeljni cilj monetarne politike. K relativno obrzdani inflaciji je pripomogla tudi liberalizacija zunanje trgovine in zakonske reforme pri nekaterih omrežnih industrijah. Do leta 2000 je pri teh podatkih o inflaciji smiselno upoštevati solidno gospodarsko rast, ki pa je v obdobju 2001-03 precej upadla. Stopnja brezposelnosti se je v zadnjih letih zvišala in je leta 2003 znašala 8,2%. Uvozne cene, ki so jih v veliki meri določala nihanja cen elektronskih komponent, cen nafte, menjalni tečaj malteška lira-ameriški dolar, so bile nestanovitne. HICP in CPI sta se razlikovala, kar je posledica dejstva, da imajo cene gostinskih storitev večjo utež v košarici HICP kot v košarici CIP. Zadnje napovedi IMF za prihodnost glede inflacije indeksa življenjskih potrebščin nakazujejo rast cen približno 3,0% leta 2004 in 2,0% leta 2005. Tudi najnovjše napovedi malteške centralne banke kažejo na inflacijo v višini okoli 3% v letu 2004. Tveganja za porast inflacije so v glavnem povezana z možnimi sekundarnimi učinki šokov zaradi cen nafte in sprememb posrednih davkov. Dolgoročno bo ohranjanje in nadaljnje izboljšanje ugodnega okolja za cenovno stabilnost na Malti med drugim odvisno od izvajanja preudarne monetarne politike, glede na nedavno v celoti liberalizirane kapitalske transakcije, ter sprejetja odločne in kredibilne srednjeročne fiskalne strategije, ki bo prinesla precejšnjo in trajnostno fiskalno konsolidacijo. Poleg tega je treba na trgih izdelkov in omrežnih industrij spodbuditi večjo konkurenco. Hkrati je treba izboljšati tudi delovanje trga dela, rast plač pa bi morala biti skladna z rastjo produktivnosti dela in upoštevati gibanja v konkurenčnih državah. Glede na postopno odpravo subvencij za dizelsko gorivo in trenutni režim menjalnih tečajev se bodo šoki zaradi cen nafte v prihodnje verjetno hitreje odrazili na domači

inflaciji. Proces dohitevanja bo verjetno vplival tudi na inflacijo v prihodnjih letih, čeprav je težko oceniti natančen obseg tega vpliva.

Malta ne sodeluje v ERM II. V referenčnem obdobju je bila vrednost malteške lire večinoma nižja, kot je bil njen povprečni menjalni tečaj proti evru oktobra leta 2002, ki služijo kot primerjalni indeksi za ilustracijo glede na to, da ni srednjega tečaja ERM II, vendar to ne odraža nobene ocene glede ustrezne ravni menjalnega tečaja. Glede na malteški režim menjalnega tečaja je to v glavnem odrazilo deprecijacijo ameriškega dolarja proti evru v istem obdobju. Hkrati so bile razlike v kratkoročnih obrestnih merah v primerjavi s trimesečnim EURIBOR večinoma skromne. Pri drugih zunanjih gibanjih je imela Malta primanjkljaje v saldu tekočega in kapitalnega računa od leta 1996, ki so bili občasno celo precej veliki. Pri financiranju so neposredne in portfeljske naložbe od leta 2002 izkazovale velike neto odlove, medtem ko je bila glavnina kapitalskih prilivov v kategoriji "druge naložbe".

Leta 2003 je Malta zabeležila javnofinančni primanjkljaj v višini 9,7% BDP (skupaj z začasnimi ukrepi, ki so zvišali primanjkljaj za 3,0% BDP), kar je precej nad referenčno vrednostjo. Malta je trenutno v stanju prekomernega primanjkljaja. Po napovedih se bo primanjkljaj v letu 2004 znižal na 5,2% BDP. Stopnja javnega dolga se je v letu 2003 dvignila na 71,1% BDP ter tako ostala nad referenčno vrednostjo 60%, v letu 2004 pa se bo po napovedih dvignila na 73,8%. V zvezi s trajnostjo fiskalnih gibanj ohranjanje stopenj splošne ali primarne bilance na sedanji ravni ne bo zadoščalo za znižanje stopnje javnega dolga, kar kaže na potrebo po precejšnji nadaljnji konsolidaciji. Malta z javnofinančnimi primanjkljaji, napovedanimi za prihodnja leta, ne bo izpolnila srednjeročnega cilja Pakta o stabilnosti in rasti, ki zahteva uravnoteženo ali presežno proračunsko stanje. Stopnje prihodkov in odhodkov so precej visoke. V tem smislu bi lahko učinkovitejši sistem davkov/ugodnosti, ki bi bil bolj naklonjen zaposlovanju,

okrepil delovne spodbude in občutno prispeval k fiskalni konsolidaciji, ob tem pa bi spodbujal gospodarsko rast in konvergenco realnih dohodkov. V skladu z malteškim konvergenčnim programom so potencialne obveznosti, ki izhajajo iz državnih jamstev, ob koncu leta 2003 znašale okoli 15% BDP. Vendar pa ne obstaja nobena dogovorjena metoda za oceno celotnega obsega potencialnih obveznosti (skupaj s še drugimi postavkami), tako da se lahko ocene zelo razlikujejo.

Glede na druge fiskalne dejavnike je stopnja primanjkljaja v letih 2002 in 2003 presegla stopnjo javnih investicij glede na BDP. Pričakovati je, da bo staranje prebivalstva povzročilo občutne pritiske na pokojninski sistem, ki še naprej temelji na načelu sprotnega prispevnega kritja. Celotno breme staranja prebivalstva bo lažje obvladovati, če se v javnih financah še pred obdobjem, ko se bo demografsko stanje po napovedih poslabšalo, ustvari primeren maneverski prostor.

Povprečna stopnja dolgoročnih obrestnih mer je v referenčnem obdobju znašala 4,7% in je torej ostala pod referenčno vrednostjo za merilo obrestne mere. Dolgoročne obrestne mere na Malti ter razlike med njimi in donosi obveznic v evro območju so se na splošno znižale, se pravi, da so se malteške dolgoročne obrestne mere približevale tistim, ki prevladujejo v evro območju.

Nekatere določbe malteške zakonodaje, ki vplivajo na (i) institucionalno neodvisnost in (ii) finančno neodvisnost malteške centralne banke niso skladne s Pogodbo in Statutom.

Malteška zakonodaja, zlasti Zakon o malteški centralni banki, ne predvideva pravne vključitve malteške centralne banke v Evrosistem. Malta je država članica z odstopanjem in mora zato izpolniti vse zahteve glede prilagajanja po členu 109 Pogodbe. To vpliva na številne določbe Zakona o malteški centralni banki.

3.8 POLJSKA

Ključna zahteva za doseganje visoke stopnje trajnostne konvergence na Poljskem je izvajanje trajnostne in kredibilne politike fiskalne konsolidacije ter precejšnje izboljšanje fiskalne uspešnosti države. Prav tako je treba okrepiti nacionalne politike, namenjene spodbujanju konkurence na trgih izdelkov, privatizacija pa mora potekati bolj intenzivno. Poleg tega so potrebni ukrepi za povečanje produktivnosti dela in izboljšanje delovanja trga dela, da bi ustvarili ugodno okolje za doseganje cenovne stabilnosti.

V referenčnem obdobju je Poljska dosegla stopnjo inflacije po HICP 2,5%, ki je malo višja od referenčne vrednosti, določene v Pogodbi. Gledano v daljšem časovnem obdobju je inflacija cen življenjskih potrebščin na Poljskem na splošno, čeprav ne neprekinjeno, upadala, pri čemer je inflacija postopno padla na zelo nizko stopnjo. Vendar pa je v zadnjem času začela strmo naraščati, predvsem kot posledica začasnih dejavnikov. Proces dezinflacije je podprla preusmeritev monetarne politike k doseganju srednjeročne cenovne stabilnosti v okviru inflacijskega ciljanja. Zmanjšanje inflacije proti koncu devetdesetih let je bilo doseženo vzporedno z relativno močno rastjo realnega BDP. Rast realnega BDP se je občutno upočasnila proti koncu leta 2000, čeprav so se plače le počasi odzvale na gospodarsko upočasnitev. Poleg tega so bile stopnje inflacije precej nestanovitne zaradi gibanj cen hrane in nafte. Večina napovedi za prihodnost predvideva stopnjo inflacije med 3% in 4% za leti 2004 in 2005. Glavno tveganje za porast inflacije v tem obdobju je povezano s fiskalnimi neravnovesji, nadaljnjo krepitvijo domačega povpraševanja in gibanji plač zaradi morebitnih sekundarnih učinkov višjih cen hrane in nafte ter višjih davkov, povezanih z vstopom v EU. Dolgoročno bo ohranjanje ugodnega okolja za doseganje cenovne stabilnosti na Poljskem med drugim odvisno od vodenja ustrezne monetarne politike, zdrave fiskalne politike, zmerne zviševanja plač, nadaljnega

prestrukturiranja gospodarstva, krepitve konkurence na trgih izdelkov, povečanja produktivnosti dela in boljšega delovanja trga dela. Proces dohitevanja bo verjetno vplival tudi na inflacijo v prihodnjih letih, čeprav je težko oceniti natančen obseg tega vpliva.

Poljska ne sodeluje v ERM II. V referenčnem obdobju je bila vrednost poljskega zlota ob visoki stopnji nestanovitnosti menjalnega tečaja večinoma precej nižja, kot je bil njegov povprečni menjalni tečaj proti evru oktobra leta 2002, ki služi kot primerjalni indeksi za ilustracijo glede na to, da ni srednjega tečaja ERM II, vendar to ne odraža nobene ocene glede ustrezne ravni menjalnega tečaja. Ta gibanja so bila v glavnem povezana z gibanji razlik v obrestnih merah med Poljsko in evro območjem in določeno politično in fiskalno negotovostjo na Poljskem. Hkrati so bile razlike v kratkoročnih obrestnih merah v primerjavi s trimesečnim EURIBOR v referenčnem obdobju velike. Pri drugih zunanjih gibanjih je Poljska v zadnjih osmih letih beležila primanjkljaje v svojem saldu tekočega in kapitalnega računa, ki so bili pogosto precej veliki, čeprav se od leta 2000 močno zmanjšujejo vzporedno s padanjem prilivov od tujih neposrednih naložb.

Leta 2003 je Poljska zabeležila javnofinančni primanjkljaj v višini 3,9% BDP, kar je precej nad referenčno vrednostjo. Poljska je v stanju prekomernega primanjkljaja. Za leto 2004 se kljub ugodni gospodarski rasti napoveduje strm porast primanjkljaja na 5,6%. Stopnja javnega dolga se je leta 2003 zvišala na 45,4% BDP, kar je pod referenčno vrednostjo 60%. Za leto 2004 je napovedano dodatno zvišanje na 47,2%. V zvezi s trajnostjo fiskalnih gibanj ohranjanje stopenj splošne ali primarne bilance na trenutni ravni ne bo zadoščalo za ohranjanje stopnje javnega dolga pod 60% BDP, kar pomeni, da bo potrebna nadaljnja precejšnja konsolidacija. Poljska z javnofinančnimi primanjkljaji, napovedanimi za prihodnja leta, ne bo izpolnila srednjeročnega cilja Pakta o stabilnosti in rasti, ki zahteva uravnoteženo ali presežno proračunsko stanje. Stopnje

prihodkov in odhodkov javnega sektorja so precej visoke. V tem smislu bi lahko učinkovitejši sistem davkov/socialnih prejemkov, ki bi bil bolj naklonjen zaposlovanju, okreplil delovne spodbude in občutno prispeval k fiskalni konsolidaciji, hkrati pa bi spodbujal gospodarsko rast in konvergenco realnih dohodkov v smislu dokončanja tranzicijskega procesa in prehoda na tržno gospodarstvo.

Glede na druge fiskalne dejavnike je stopnja primanjkljaja v letih 2002 in 2003 preseгла stopnjo javnih investicij glede na BDP. Glede staranja prebivalstva poljski delno naložbeni pokojninski sistem deluje v skladu z načelom vnaprej določenih prispevkov. Prihodnji prejemki iz obveznega prvega in drugega stebra bodo neposredno odvisni od obsega vplačanih prispevkov in življenjske dobe na aktuarsko uravnotežen način. Seveda prehod na novo ureditev še traja. Celotno breme staranja prebivalstva bo lažje obvladovati, če se v javnih financah še pred obdobjem, ko se bo demografsko stanje po napovedih poslabšalo, ustvari primeren manevrski prostor.

Povprečna stopnja dolgoročnih obrestnih mer je v referenčnem obdobju znašala 6,9% in je bila višja od referenčne vrednosti, ki velja za kriterij obrestne mere. Razlika med obrestnimi merami na Poljskem in v evro območju je torej trenutno še relativno velika.

Nekatere določbe Zakona narodne banke Poljske, poljske ustave in druge zakonodaje, ki vplivajo na (i) institucionalno neodvisnost, (ii) finančno neodvisnost narodne banke Poljske in tudi na (iii) osebno neodvisnost predsednika narodne banke Poljske, niso skladne s Pogodbo in Statutom.

Poljska zakonodaja in zlasti Zakon o Narodowy Bank Polski ne predvidevata pravne vključitve Narodowy Bank Polski v Evrosistem. Poljska je država članica z odstopanjem in mora zato izpolniti vse zahteve glede prilagajanja po členu 109 Pogodbe. To vpliva na številne določbe Zakona. Ob uvedbi evra bo potrebno prilagajanje poljske ustave.

3.9 SLOVENIJA

Za doseganje visoke stopnje trajnostne konvergence bo Slovenija morala voditi politiko zdrave fiskalne konsolidacije in zmernih plač ter nadaljevati strukturne reforme. K oblikovanju ugodnega okolja za cenovno stabilnost in večjo potencialno rast bosta prispevali predvsem večja prožnost trga dela in nadaljnja liberalizacija gospodarstva, ki bo pripeljala do večje konkurence na trgu izdelkov.

V referenčnem obdobju je Slovenija dosegla stopnjo inflacije po HICP 4,1%, ki je občutno višja od referenčne vrednosti, določene v Pogodbi. Gledano nazaj za daljše obdobje je inflacija cen življenjskih potrebščin v Sloveniji postopno upadala do leta 1999, ko se je upadanje ustavilo, po letu 2000 pa se je znova nadaljevalo. Ta vzorec inflacije odraža številne pomembne politične odločitve, predvsem uvedbo novega dvostebnega okvirja monetarne politike leta 2001, katerega glavni cilj je cenovna stabilnost. Za večino obravnavanega obdobja je treba pri gibanju inflacije upoštevati tudi precej močno rast BDP in dokaj stabilne razmere na trgu dela. Rast plač, merjena z nominalnimi stroški dela na zaposlenega, je do leta 1999 upadala, nato se je leta 2000 močno dvignila, v letu 2003 pa je znova nekoliko upadla. Uvozne cene so skupaj s spremembami nadzorovanih cen in davkov občutno prispevale k nestanovitnosti stopenj inflacije. Večina napovedi za prihodnost predvideva stopnjo inflacije 3,6-3,8% v letu 2004 in okoli 3,2-3,3% v letu 2005. Glavna tveganja za porast inflacije v tem obdobju so povezana predvsem z naraščanjem domačega povpraševanja in nadaljnjim višanjem nadzorovanih cen. Dolgoročno bo v Sloveniji oblikovanje ugodnega okolja za cenovno stabilnost odvisno med drugim od vodenja ustrezne monetarne in fiskalne politike, ki bo morala imeti osrednjo vlogo pri nadziranju inflacijskih pritiskov, ki jih povzroča povpraševanje. Razen tega bo treba pospešiti dodatne strukturne reforme, kot je nadaljnja deindeksacija, zlasti plač in nekaterih

socialnih transferjev. Pomembno bo povečati prožnost trga dela in zagotoviti, da bo zviševanje plač usklajeno z rastjo produktivnosti dela ter da bodo ob tem upoštevana gibanja v konkurenčnih državah. Enako pomembno bo nadaljevanje liberalizacije gospodarstva, da se okrepi konkurenca na trgih izdelkov. Poleg tega bo proces dohitevanja verjetno vplival tudi na inflacijo v prihodnjih letih, čeprav je težko oceniti natančen obseg tega vpliva.

Slovenski tolar sodeluje v ERM II od 28. junija 2004, se pravi manj kot dve leti do pregleda s strani ECB. Slovenija je vstopila v ERM II s srednjim tečajem 239,64 tolarja za evro, kar je bilo ob vstopu zelo blizu takratnemu tržnemu tečaju. Pred vstopom v ERM II se je vrednost tolarja v primerjavi z evrom postopno zniževala. V mehanizmu je bila slovenska monetarna politika usmerjena k doseganju stabilnega menjalnega tečaja evra. Zaradi tega je tolar ostal blizu svoje osrednje paritete. Pri drugih zunanjih gibanjih je Slovenija v zadnjih osmih letih beležila splošno uravnoteženo stanje tekočega in kapitalskega računa.

Slovenija je v letu 2003 zabeležila javnofinančni primanjkljaj v višini 2,0% BDP, kar je precej nižje od referenčne vrednosti, za leto 2004 pa se po napovedih pričakuje porast na 2,3%. Slovenija trenutno ni v položaju čezmernega primanjkljaja. Stopnja javnega dolga je v letu 2003 ostala pretežno stabilna na 29,4%, kar je precej pod referenčno vrednostjo 60%. Za leto 2004 se napoveduje povečanje na 30,8%. Glede trajnosti fiskalnih gibanj Slovenija z javnofinančnimi primanjkljaji, napovedanimi za prihodnja leta, ne bo izpolnila srednjeročnega cilja Pakta o stabilnosti in rasti, ki zahteva uravnoteženo ali presežno proračunsko stanje. Preudarne fiskalne politike utemeljuje dejstvo, da je stopnja inflacije v Sloveniji občutno višja od referenčne vrednosti. Stopnje prihodkov in izdatkov so precej visoke. V tem smislu bi lahko učinkovitejši sistem davkov/socialnih prejemkov, ki bi bil bolj naklonjen zaposlovanju, okrepil delovne spodbude in

občutno prispeval k fiskalni konsolidaciji, hkrati pa bi spodbujal gospodarsko rast in konvergenco realnih dohodkov v smislu dokončanja tranzicijskega procesa in prehoda na tržno gospodarstvo. V skladu z zadnjimi podatki so potencialne obveznosti, ki izhajajo iz državnih jamstev v Sloveniji, leta 2002 znašale okoli 6,6% BDP, leta 2003 pa 7,5% BDP. Vendar ne obstaja nobena dogovorjena metoda za oceno celotnega obsega potencialnih fiskalnih obveznosti (skupaj z drugimi postavkami), tako da se lahko ocene zelo razlikujejo.

Glede na druge fiskalne dejavnike stopnja primanjkljaja v letih 2002 in 2003 ni presegla stopnje javnih investicij glede na BDP. Čeprav ima Slovenija nizko stopnjo javnega dolga, se glede staranja prebivalstva pričakuje, da bo povzročilo občutne pritiske na pokojninski sistem, ki še naprej temelji predvsem na načelu sprotnega prispevnega kritja. Celotno breme staranja prebivalstva bo lažje obvladovati, če se v javnih financah še pred obdobjem, ko se bo demografsko stanje po napovedih poslabšalo, ustvari primeren maneverski prostor.

Povprečna stopnja dolgoročnih obrestnih mer je v referenčnem obdobju znašala 5,2% in je bila torej nižja od referenčne vrednosti za merilo obrestne mere. Dolgoročne obrestne mere v Sloveniji so se enakomerno približevale povprečnim donosom obveznic v evro območju, kar predvsem odraža zaupanje v strategijo Banke Slovenije za znižanje inflacije ter v splošna gospodarska in fiskalna gibanja v Sloveniji.

Nekatere določbe Zakona o Banki Slovenije, ki vplivajo na (i) institucionalno neodvisnost Banke Slovenije in (ii) osebno neodvisnost guvernerja Banke Slovenije, niso skladne s Pogodbo in Statutom.

ECB v zvezi z zakonodajo poleg Zakona o Banki Slovenije opaža, da bi bilo treba glede na člen 14.2 Statuta pregledati tudi nacionalno zakonodajo o preprečevanju korupcije.

Slovenska zakonodaja in zlasti Zakon o Banki Slovenije ne predvideva v celoti pravne vključitve Banke Slovenije v Evrosistem. Slovenija je država članica z odstopanjem in mora zato izpolniti vse zahteve glede prilagajanja po členu 109 Pogodbe. To vpliva na številne določbe Zakona o Banki Slovenije.

3.10 SLOVAŠKA

Ključna zahteva za doseganje visoke stopnje trajnostne konvergence na Slovaškem je izvajanje trajnostne in kredibilne politike fiskalne konsolidacije. Poleg tega bo za oblikovanje ugodnega okolja za cenovno stabilnost še naprej treba izvajati strukturne reforme. Nujno je tudi okrepiti konkurenco v gospodarstvu, izboljšati delovanje trgov dela in voditi zmerno politiko plač, da bi se znižala vztrajno visoka stopnja brezposelnosti, povečalo zaposlovanje in ustvarilo boljše pogoje za dvig potencialne rasti proizvodnje.

Slovaška je v referenčnem obdobju dosegla 12-mesečno povprečno stopnjo inflacije po HICP 8,4%, ki je občutno višja od referenčne vrednosti, določene v Pogodbi. Gledano za daljše obdobje nazaj, inflacija cen življenjskih potrebščin na Slovaškem ni sledila jasnemu trendu. Od odprave fiksiranega menjalnega tečaja leta 1998 so inflacijska gibanja potekala v okviru monetarne politike, ki ga lahko najbolje opišemo kot implicitno inflacijsko ciljanje v kombinaciji z uravnavanim menjalnim tečajem. Od leta 1999 na gibanja inflacije v glavnem vpliva prilagajanje nadzorovanih cen navzgor in spremembe v posrednih davkih. Za večino obravnavanega obdobja je treba gibanja inflacije opazovati v razmerah relativno močne realne rasti BDP. Kljub temu stopnja brezposelnosti vztrajno ostaja zelo visoka. Rast plač se je skozi daljše obdobje precej spreminjala, vendar ostaja na relativno nizki ravni. Uvozne cene so skupaj s cenami hrane, nadzorovanimi cenami in uskladitvami davkov občutno prispevale k nestanovitnosti stopenj inflacije. Večina napovedi za prihodnost predvideva stopnjo

inflacije okoli 7,6-8,2% v letu 2004 in 3,0-4,5% v letu 2005, predvsem zaradi dokončne uskladitve nadzorovanih cen in posrednih davkov. Glavno tveganje za porast inflacije je povezano z morebitnimi sekundarnimi učinki nedavnih visokih stopenj inflacije in gibanj plač. Če pogledamo še dlje v prihodnost, vidimo, da bo ohranjanje ugodnega okolja za cenovno stabilnost na Slovaškem odvisno od vodenja ustrezne monetarne politike, nadaljnjega izvajanja trajnostne strategije fiskalne konsolidacije, zmernih plač in nadaljnjega prestrukturiranja gospodarstva. Poleg tega bo proces dohitevanja verjetno vplival tudi na inflacijo v prihodnjih letih, čeprav je težko oceniti natančen obseg tega vpliva.

Slovaška ne sodeluje v ERM II. Po obdobju splošne stabilnosti, ki je trajalo do tretjega četrtletja leta 2003, se je menjalni tečaj krone proti evru postopno dvignil nad svoje povprečje iz oktobra 2002, ki služi kot primerjalni indeksi za ilustracijo glede na to, da ni srednjega tečaja ERM II, vendar to ne odraža nobene ocene glede ustrezne ravni menjalnega tečaja. Kaže, da je apreciacija krone povezana predvsem z boljšimi možnostmi za gospodarsko rast na Slovaškem, močno rastjo izvoza in pozitivno razliko v obrestnih merah v primerjavi z evro območjem. Razlike v kratkoročnih obrestnih merah v primerjavi s trimesečnim EURIBOR so se zmanjšale, vendar so bile v tretji četrtini leta 2004 še vedno precej velike. Pri drugih zunanjih gibanjih je Slovaška v zadnjih osmih letih večinoma poročala o vztrajno visokih primanjkljajih v svojem saldu tekočega in kapitalnega računa, čeprav je ta primanjkljaj leta 2003 padel na 0,5% BDP. To zoženje je lahko delno posledica dejavnikov, ki so značilni za sektor avtomobilske industrije. Z vidika strukture financiranja, so imeli od leta 1998 na Slovaškem pomembno vlogo prilivi od neto neposrednih tujih naložb, kar je odražalo tako privatizacijo kot povsem nove naložbe.

Leta 2003 je Slovaška zabeležila javnofinančni primanjkljaj v višini 3,7% BDP, kar je nad referenčno vrednostjo. Za leto 2004 se kljub

ugodnemu cikličnemu položaju napoveduje povečanje na 3,9% BDP. Slovaška je trenutno v položaju prekomernega primanjkljaja. Stopnja javnega dolga je leta 2003 upadla na 42,6% in tako ostala pod referenčno vrednostjo 60%, po napovedih pa bo leta 2004 narasla na 44,5%. Glede trajnosti fiskalnih gibanj Slovaška z javnofinančnimi primanjkljaji, napovedanimi za prihodnja leta, ne bo izpolnila srednjeročnega cilja Pakta o stabilnosti in rasti, ki zahteva uravnoteženo ali presežno proračunsko stanje. Kljub temu so zaradi visoke stopnje inflacije na Slovaškem, ki je občutno nad referenčno vrednostjo, potrebne preudarne fiskalne politike. Nadaljevanje strukturnih reform v zvezi s prispevki za socialno varnost bi lahko med drugim občutno prispevalo k fiskalni konsolidaciji in hkrati spodbujalo gospodarsko rast ter konvergenco realnih dohodkov. Celovita davčna reforma, izvedena leta 2004, vključuje uvedbo pavšalne stopnje in prehod z neposredne na posredno obdavčitev.

Glede na druge fiskalne dejavnike je stopnja primanjkljaja v letih 2002 in 2003 preseгла stopnjo javnih investicij glede na BDP. Z vidika staranja prebivalstva se bo Slovaška po pričakovanjih približno od leta 2010 naprej soočala z občutnim povečanjem deleža prebivalstva v starosti nad 65 let. Pričakuje se, da bo Slovaška izkoristila prednosti uvedbe obveznega naložbenega pokojninskega stebra leta 2005 in reforme sistema sprotnega prispevnega kritja. Vendar pa bo prehod na novo ureditev po pričakovanjih povzročil dodatna fiskalna bremena.

Povprečna stopnja dolgoročnih obrestnih mer je v referenčnem obdobju znašala 5,1% in je bila torej nižja od referenčne vrednosti. Dolgoročne obrestne mere na Slovaškem in njihova razlika glede na donose obveznic v evro območju so do začetka leta 2003 padale, v preostalem referenčnem obdobju pa so ostale dokaj stabilne.

Slovaška zakonodaja in zlasti Zakon o narodni banki Slovaške še ne predvidevata pravne

vključitve narodne banke Slovaške v Evrosistem. Slovaška je država članica z odstopanjem in mora zato izpolniti vse zahteve glede prilagajanja po členu 109 Pogodbe. To vpliva na številne določbe Zakona o narodni banki Slovaške.

3.11 ŠVEDSKA

Čeprav je Švedska dosegla visoko stopnjo trajnostne konvergence, bo za ohranjanje ugodnega okolja za makroekonomsko stabilnost treba še naprej izvajati ustrezne monetarne in fiskalne politike v srednje- in dolgoročnem obdobju. Švedska ima uveljavljen dobro delujoč institucionalni okvir monetarne in fiskalne politike. Še naprej mora delati v skladu s svojim pravilom o proračunskem presežku ter znižati stopnjo javnega dolga in stroške njegovega servisiranja glede na prihodnje proračunske pritiske. V zvezi s povečanjem zaposlovanja in potencialne rasti z večjo prožnostjo gospodarstva, kar bi ohranilo trajnost javnih financ in cenovno stabilnost, so potrebne tudi nacionalne politike za izboljšanje delovanja trgov izdelkov in dela, socialni partnerji pa bodo morali zagotoviti, da bodo gibanja plač ostala skladna z rastjo produktivnosti dela in gibanji v konkurenčnih državah.

Švedska je v referenčnem obdobju dosegla 12-mesečno povprečno stopnjo inflacije po HICP 1,3%, ki je precej nižja od referenčne vrednosti, določene v Pogodbi. Inflacija po HICP na Švedskem že več let ostaja na ravneh, ki so v skladu s cenovno stabilnostjo, čeprav so včasih na inflacijo vplivali začasni dejavniki, ki so v glavnem odražali različne ponudbene šoke. Inflacijska gibanja odražajo številne pomembne politične odločitve, predvsem usmeritev monetarne politike v doseganje cenovne stabilnosti. Od leta 1993 je cilj monetarne politike izražen kot eksplicitna ciljna inflacija, ki je od leta 1995 kvantitativno opredeljena kot 2-odstotno povečanje indeksa CPI z dovoljenim odstopanjem za ± 1 odstotne točke. Poleg tega fiskalna politika od leta 1998

v glavnem podpira cenovno stabilnost, pomembno vlogo pa je proti koncu devetdesetih let odigrala tudi večja konkurenca na trgu izdelkov. Med letoma 1996 in 2000 je bila inflacija tako po CPI kot po HICP na Švedskem pogosto pod 1%, predvsem zaradi nižjih posrednih davkov in subvencij ter učinkov liberalizacije, pri indeksu CPI pa zaradi posledic nižjih obrestnih mer pri hipotekah. Od leta 2001 je inflacija v glavnem nekoliko nad 2%, pri čemer se je začasno dvignila nad 3% zaradi dviga cen električne energije in v letu 2001 zaradi visoke izkoriščenosti zmogljivosti. Leta 2000 in 2001 je precejšnja depreciacija krone povzročila dodaten pritisk na dvig uvoznih cen. Povečanje stroškov dela na enoto je bilo v zadnjih letih zmerno, nizke stopnje inflacije pa so razvidne tudi iz drugih ustreznih cenovnih indeksov. Večina napovedi za prihodnost predvideva stopnjo inflacije pod 2% v letih 2004 in 2005. Nedavni dogovori o zmernem povečanju plač, produktivnost dela, ki je višja od pričakovane, in zmerne uvozne cene v zadnjem letu podpirajo ugodne inflacijske izglede, čeprav utegnejo gibanja cen nafte povzročiti nekatere dodatne zunanje cenovne pritiske, ki lahko pripeljejo do zahtev po višjih plačah.

Švedska ne sodeluje v ERM II. Kot je navedeno v konvergenčnih poročilih iz leta 2000 in 2002 je Švedski v zvezi s tretjo stopnjo EMU priznано odstopanje, nima pa nobenega posebnega statusa. Švedsko torej Pogodba zavezuje k prevzemu evra, kar pomeni, da si mora prizadevati za izpolnjevanje vseh konvergenčnih kriterijev, skupaj s kriterijem menjalnega tečaja. V referenčnem obdobju je švedska krona nihala blizu svojega povprečnega menjalnega tečaja proti evru iz oktobra leta 2002, ki služi kot primerjalni indeksi za ilustracijo glede na to, da ni srednjega tečaja ERM II, vendar to ne odraža nobene ocene glede ustrezne ravni menjalnega tečaja. Razlike v kratkoročnih obrestnih merah v primerjavi s trimesečnim EURIBOR so bile majhne in so v letu 2004 postale zanemarljive. Pri drugih zunanjih gibanjih Švedska od leta 1996 ohranja precejšen presežek v saldu

tekočega in kapitalnega računa ob upoštevanju relativno velikih neto obveznosti do tujine, ki pa se od leta 2000 hitro zmanjšujejo.

Leta 2003 je Švedska dosegla fiskalni presežek v višini 0,3% BDP, tako da je pri stopnji primanjkljaja brez težav izpolnila referenčno vrednost 3%. Švedska trenutno ni v stanju prekomernega primanjkljaja. Za leto 2004 je napovedano povečanje presežka za 0,3 odstotne točke BDP. Stopnja javnega dolga se je leta 2003 znižala za skromne 0,6% odstotne točke na 52,0%, se pravi pod referenčno vrednost 60%. Po napovedih naj bi leta 2004 padla na 51,6% BDP. Glede trajnosti fiskalnih gibanj bo Švedska s proračunskimi gibanji, napovedanimi v konvergenčnem programu, še naprej izpolnjevala srednjeročni cilj Pakta o stabilnosti in rasti, ki zahteva uravnoteženo ali presežno proračunsko stanje.

V zvezi z drugimi fiskalnimi dejavniki kaže, da je Švedska v dobrem položaju za obvladovanje proračunskih pritiskov, ki jih povzroča staranje prebivalstva, zahvaljujoč svojemu sistemu teoretično določenih prispevkov, v katerem se pokojninski prejemki samodejno prilagajajo spremembam v prispevni osnovi in pričakovani življenjski dobi. Kljub temu pa mora Švedska nujno spoštovati svoje pravilo glede proračunskega presežka in v zadostni meri zmanjšati stopnjo javnega dolga ter stroške njegovega servisiranja, da bo lahko obvladala celotno breme staranja prebivalstva pred obdobjem, ko se bo po napovedih demografsko stanje poslabšalo.

Povprečna stopnja dolgoročnih obrestnih mer je na Švedskem v referenčnem obdobju znašala 4,7% in je bila torej nižja od referenčne vrednosti. Razlika med švedskimi dolgoročnimi obrestnimi merami in donosom obveznic v evro območju se je v referenčnem obdobju večinoma znižala, kar je bil odraz manjše negotovosti, okrepljenega fiskalnega položaja in relativno nizkih inflacijskih pričakovanj. Dolgoročne obrestne mere na Švedskem in podobne obrestne mere v evro območju so se v referenčnem obdobju občutno približale.

Nekatere določbe Zakona o švedski centralni banki še vedno niso skladne s Pogodbo in Statutom, zlasti: določbe o finančni neodvisnosti. Zakon o švedski centralni banki ne predvideva pravne vključitve švedske centralne banke v Evrosistem. Zlasti bi bilo treba prilagoditi instrument vlade v zvezi s pristojnostmi švedske centralne banke glede monetarne politike in pravice do izdajanja bankovcev in kovancev. ECB v zvezi z zakonodajo poleg Zakona o švedski centralni banki, ugotavlja, da bi bilo treba glede na režim zaupnosti po členu 38 Statuta pregledati zakonodajo o dostopu do javnih dokumentov in zakon o tajnosti.

ECB ugotavlja, da je bila Švedska po Pogodbi dolžna sprejeti nacionalno zakonodajo v ta namen od 1. junija 1998, in da švedski organi v zadnjih nekaj letih niso sprejeli nobenih zakonodajnih ukrepov za odpravo nezdružljivosti, opisanih v tem in prejšnjih poročilih.

Tabela A Ekonomski kazalci konvergence

(razen kriterija menjalnih tečajev)

		Inflacija po HICP ¹⁾	Dolgoročna obrestna mera ²⁾	Presežek (+) / primanjkljaj (-) države ³⁾	Bruto dolg države ³⁾
Češka	2002	1,4	4,9	-6,8	28,8
	2003	-0,1	4,1	-12,6	37,8
	2004	1,8	4,7	-5,0	37,9
Estonija	2002	3,6	.	1,4	5,3
	2003	1,4	.	3,1	5,3
	2004	2,0	.	0,3	4,8
Ciper	2002	2,8	5,7	-4,6	67,4
	2003	4,0	4,7	-6,4	70,9
	2004	2,1	5,2	-5,2	72,6
Latvija	2002	2,0	5,4	-2,7	14,1
	2003	2,9	4,9	-1,5	14,4
	2004	4,9	5,0	-2,0	14,7
Litva	2002	0,4	6,1	-1,5	22,4
	2003	-1,1	5,3	-1,9	21,4
	2004	-0,2	4,7	-2,6	21,4
Madžarska	2002	5,2	7,1	-9,2	57,2
	2003	4,7	6,8	-6,2	59,1
	2004	6,5	8,1	-5,5	59,9
Malta	2002	2,6	5,8	-5,9	62,7
	2003	1,9	5,0	-9,7	71,1
	2004	2,6	4,7	-5,2	73,8
Poljska	2002	1,9	7,4	-3,6	41,1
	2003	0,7	5,8	-3,9	45,4
	2004	2,5	6,9	-5,6	47,2
Slovenija	2002	7,5	-	-2,4	29,5
	2003	5,7	6,4	-2,0	29,4
	2004	4,1	5,2	-2,3	30,8
Slovaška	2002	3,5	6,9	-5,7	43,3
	2003	8,5	5,0	-3,7	42,6
	2004	8,4	5,1	-3,9	44,5
Švedska	2002	2,0	5,3	-0,0	52,6
	2003	2,3	4,6	0,3	52,0
	2004	1,3	4,7	0,6	51,6
Referenčna vrednost ⁴⁾		2,4%	6,4%	-3,0%	60,0%

Viri: ECB, Eurostat in Evropska komisija.

1) Povprečne letne spremembe v odstotkih. Podatki za leto 2004 se nanašajo na obdobje od septembra 2003 do avgusta 2004.

2) Letno povprečje v odstotkih. Podatki za leto 2004 se nanašajo na obdobje od septembra 2003 do avgusta 2004.

3) Kot odstotek BDP. Napovedi služb Evropske komisije za leto 2004.

4) Referenčna vrednost se nanaša na obdobje od septembra 2003 do avgusta 2004 za HICP inflacijo in dolgoročne obrestne mere in na leto 2003 za primanjkljaj in dolg države.

9 SLOVENIJA

9.1 CENOVNA GIBANJA

V referenčnem obdobju od septembra 2003 do avgusta 2004 je bila povprečna stopnja inflacije po HICP v Sloveniji 4,1%, t. j. občutno višja od referenčne vrednosti 2,4%.

Gledano nazaj za daljše obdobje je inflacija cen življenjskih potrebščin v Sloveniji postopno upadala do leta 1999, ko se je upadanje ustavilo, po letu 2000 pa se je znova nadaljevalo (glej graf 1). Inflacija po HICP se je postopoma znižala z 9,9% v letu 1996 na 6,1% v letu 1999, nato pa je v letu 2000 ponovno narasla na 8,9%. Razlog so številni dejavniki, predvsem uvedba davka na dodano vrednost, povečanje domačega povpraševanja, velika rast plač in visoke uvozne cene. Proces dezinflacije se je ponovno stopnjeval po letu 2000, tako da se je inflacija v letu 2003 znižala na 5,7%. Ta vzorec inflacije odseva številne pomembne politične odločitve. Leta 2001 je bil sprejet nov okvir monetarne politike, katerega temeljni cilj je cenovna stabilnost, kot je določeno v novem zakonu o Banki Slovenije. Prizadevanje za vmesni cilj denarne rasti je bilo opuščeno, uveden pa je bil dvostebni okvir monetarne politike, ki zajema monetarna in realna gibanja. Monetarno politiko je dopolnila politika menjalnega tečaja na podlagi nepokrite obrestne paritete. Monetarna politika je bila od 28. junija 2004, ko je Slovenija vstopila v mehanizmu deviznih tečajev II, usmerjena k ohranjanju stabilnosti menjalnega tečaja glede na evro. K procesu dezinflacije so precej pripomogli fiskalna politika, strukturne reforme, skupaj z deindeksacijo finančnih pogodb in plač, ter postopna liberalizacija finančnih trgov.

Za večino obravnavanega obdobja je treba pri gibanju inflacije upoštevati tudi precej močno rast. Realna rast BDP je od leta 2001 zmernejša, kar je vplivalo na upad inflacije (glej tabelo 2). Razmere na trgu dela so bile ves čas precej stabilne, stopnja brezposelnosti pa se je večinoma gibala med 6% in 7%. Rast plač, merjena z nominalnim nadomestilom na zaposlenega, je do leta 1999 upadala. Leta 2000

je ponovno narasla na dvomestne številke, potem pa znova upadla na 8,4% v letu 2003. Skupaj z začasno upočasnitvijo rasti produktivnosti dela je to povzročilo občutno rast stroškov dela na enoto v letu 2000 in 2001, nato pa je sledilo postopno upadanje na bolj zmerne stopnje. Uvozne cene so bile v obravnavanem obdobju precej nestanovitne in so predvsem odražale gibanja menjalnega tečaja in cen nafte. Splošni vzorec gibanja inflacije je razviden tudi iz drugih ustreznih indeksov (glej tabelo 2).

Po zadnjih trendih in napovedih se je letna stopnja inflacije po HICP v zadnjih mesecih nekoliko dvignila, vendar pa je do avgusta 2004 ostala nižja od 4% (glej tabelo 3a). To je predvsem posledica hitrejše rasti nadzorovanih cen in cen nafte. Banka Slovenije ocenjuje, da bodo spremembe posrednih davkov in nadzorovanih cen v letu 2004 povečale inflacijo za približno 0,3 odstotne točke. Večina glavnih mednarodnih ustanov napoveduje stopnje inflacije med 3,6% in 3,8% za leto 2004 ter med 3,2% in 3,3% za leto 2005 (glej tabelo 3b). Tveganja za dvig inflacije v tem obdobju so povezana s povečanjem domačega povpraševanja in nadaljnjim višanjem nadzorovanih cen.

Dolgoročno bo v Sloveniji oblikovanje ugodnega okolja za cenovno stabilnost odvisno med drugim od vodenja ustrezne monetarne in fiskalne politike, pri čemer bo imela slednja osrednjo vlogo pri nadziranju inflacijskih pritiskov, ki jih povzroča povpraševanje. Razen tega bo treba pospešiti dodatne strukturne reforme, kot je nadaljnja deindeksacija (zlasti plač in nekaterih socialnih transferjev). Pomembno bo povečati prožnost trga dela in zagotoviti, da bo zviševanje plač usklajeno z rastjo produktivnosti dela ter da bodo ob tem upoštevana gibanja v konkurenčnih državah. Enako pomembno bo nadaljevanje liberalizacije gospodarstva, da bi dodatno okrepili konkurenco na trgu izdelkov. Po ocenah Banke Slovenije znaša delež nadzorovanih cen v košarici CPI okoli 18%. To je lahko kazalec, da so pri prožnosti trga

izdelkov še možnosti za nadaljnje izboljšanje. Poleg tega bo proces dohitevanja verjetno vplival na inflacijo v prihodnjih letih, čeprav je težko oceniti natančen obseg tega vpliva.

9.2 FISKALNA GIBANJA

V referenčnem letu 2003 je stopnja primanjkljaja države znašala 2,0%, se pravi, da je bila nižja od referenčne vrednosti 3%. Stopnja javnega dolga je znašala 29,4%, kar je precej pod referenčno vrednostjo 60%. Stopnja primanjkljaja se je v primerjavi z letom poprej znižala za 0,4 odstotne točke, stopnja javnega dolga pa je bila na splošno stabilna. Za leto 2004 se napoveduje zvišanje stopnje primanjkljaja za 0,3 do 2,3% odstotne točke, stopnja javnega dolga pa naj bi se zvišala na 30,8% (glej tabelo 4). Stopnja primanjkljaja v letih 2002 in 2003 ni preseгла stopnje odhodkov za javne investicije glede na BDP. Slovenija trenutno ni v položaju čezmernega primanjkljaja.

V preteklem obdobju od leta 1999 (prvo leto, za katerega so na voljo primerljivi podatki o javnem dolgu) do leta 2003, se je stopnja javnega dolga zvišala za 4,5 odstotne točke (glej graf 2a in tabelo 5). Od leta 1999 do leta 2002 se je zvišala s 24,9% na 29,5%, v letu 2003 pa se je le malce znižala na 29,4% BDP. Kakor je podrobneje prikazano v grafu 2b, so bile do leta 2002 poglavitni dejavniki zvišanja stopnje javnega dolga prilagoditve primanjkljaja-dolga, zlasti leta 2002 (tabela 6). Čeprav so primarni primanjkljaji zvišali javni dolg v letih 2000 in 2001, je bil ugoden vpliv primarnega presežka v letu 2003 zelo majhen. Leta 2000 so razlike v razmerju rast/obrestna mera povečale stopnjo dolga, medtem ko je v razmerju rast/obrestna mera v letih 2001 in 2002 vplivala na znižanje stopnje javnega dolga. Opaženi vzorci prikazujejo tveganja za stopnjo javnega dolga, ki se lahko pojavijo (ne glede na začetno stopnjo javnega dolga, ki je v primeru Slovenije sorazmerno nizka), kadar je stopnja pod pritiskom posebnih dejavnikov, ki jih primarni presežki ali ugodna razlika v razmerju rast/

obrestna mera le deloma uravnotežijo. V okviru tega lahko omenimo, da se je delež javnega dolga s kratkoročno dospelostjo višal do leta 2002, zatem pa je bil na splošno stabilen (glej tabelo 5). Kljub temu je, na podlagi podatkov za leto 2003, delež javnega dolga s kratkoročno dospelostjo nizek, fiskalne bilance pa so ob upoštevanju ravni stopnje javnega dolga sorazmerno neobčutljive na spremembe obrestnih mer. Čeprav je delež javnega dolga, denominiranega v tuji valuti, visok, pa je ta denominiran skoraj izključno v evrih, sidrni valuti slovenskega režima menjalnih tečajev. Fiskalne bilance so zato relativno neobčutljive na spremembe menjalnih tečajev, razen za menjalni tečaj med evrom in tolarjem.

Od leta 2000 (prvo leto, za katero so na razpolago primerljivi podatki) lahko pri razmerju med primanjkljajem in BDP spremljamo vzorec celotne proizvodnje, ki je naraščala (glej graf 3a in tabelo 7). Primanjkljaj, ki je leta 1999 znašal 3,5%, se je vztrajno nižal do stopnje 2,0% v letu 2003. Za države članice, ki so v EU vstopile 1. maja 2004, ni na voljo nobenih homogenih ocen ciklično prilagojenih bilanc. Zato v grafu 3b spremembe fiskalne bilance niso razčlenjene na ciklične in neciklične dejavnike. Neciklične spremembe proračunske bilance lahko odražajo strukturno spremembo ali pa učinek začasnih ukrepov. Razpoložljivi podatki nakazujejo, da so ukrepi z začasnim učinkom vplivali na znižanje primanjkljaja v letu 2003, skupaj za 0,3 odstotne točke, v primerjavi z letom 2002, ko ni bilo neto učinka.

Če preverimo še trende drugih fiskalnih kazalcev, lahko iz grafa 4 in tabele 7 razberemo, da je stopnja skupnih odhodkov države ostala razmeroma stabilna v letih od 2000 do 2003. Zvišanje nadomestil za zaposlene v letu 2001 so kompenzirali nižji odhodki na drugih področjih, najbolj opazno investicijski odhodki. Stopnja odhodkov je bila v letu 2003 enaka kot v letu 2000. V obdobju med letoma 2000 in 2003 se je stopnja proračunskih prihodkov Slovenije zvišala za 1,5 odstotne točke na 46,2%, kar je predvsem

odraz višjih donosov iz neposrednih davkov. Stopnje prihodkov in odhodkov so visoke v primerjavi z državami s podobno ravniyo dohodka na prebivalca ter celo v primerjavi z nekaterimi visoko razvitimi gospodarstvi.

Slovenska srednjeročna strategija fiskalne politike, kot je navedena v konvergenčnem programu za obdobje 2004 iz maja 2004 in temelji na podatkih, ki so bili na voljo na začetku leta 2004, predvideva proračunski primanjkljaj v višini 1,9% BDP in dolg države v višini 29,1% BDP za leto 2004. V istem letu se bosta stopnji prihodkov in odhodkov po pričakovanjih zvišali za malo več kot 1 odstotno točko zaradi transakcij, povezanih z vstopom v EU. V proračunu za leto 2004 trenutno ni opaziti nobenih večjih ukrepov z začasnim učinkom. Za leto 2007 je napovedano znižanje stopnje primanjkljaja na 0,9% ter postopno znižanje stopnje dolga države na 28,4%. Za izpolnitev srednjeročnega cilja Pakta o stabilnosti in rasti glede doseganja uravnoteženega ali presežnega proračunskega stanja potrebuje Slovenija, na podlagi fiskalnih bilanc, napovedanih v Konvergenčnem programu, nadaljnjo občutno konsolidacijo.

Kar zadeva potencialna prihodnja gibanja stopnje javnega dolga, Konvergenčno poročilo ECB tega vprašanja ne obravnava podrobno za države, kjer je stopnja javnega dolga v letu 2003 znašala 60% ali manj. Kljub temu pa trenutni trendi kažejo, da se bo stopnja javnega dolga zvišala, lahko pa v bližnji prihodnosti ostane nižja od 60%.

Preudarne fiskalne politike utemljuje dejstvo, da je stopnja inflacije v Sloveniji občutno višja od referenčne vrednosti. Izboljšanje sistema davkov/ugodnosti z okrepitevijo delovnih spodbud, tako da bi bil bolj prijazen do zaposlovanja, bi lahko občutno prispeval k fiskalni konsolidaciji, ob tem pa bi spodbujal tudi gospodarsko rast in konvergenco realnih dohodkov v smislu dokončanja tranzicijskega procesa in prehoda v tržno gospodarstvo. Nadaljnje izboljšave preglednosti in kakovosti statističnih podatkov bi okrepile spremljanje

fiskalnih gibanj. V skladu z zadnjimi podatki so potencialne obveznosti, ki izhajajo iz državnih jamstev v Sloveniji, leta 2002 znašale okoli 6,6% BDP, leta 2003 pa 7,5% BDP. Vendar ne obstaja nobena dogovorjena metoda za oceno celotnega obsega potencialnih fiskalnih obveznosti (skupaj z drugimi postavkami), tako da se lahko ocene zelo razlikujejo. Kot je poudarjeno v preglednici 8, je zvišanje stopnje starostne odvisnosti v Sloveniji med najvišjimi v EU in po pričakovanjih bo po letu 2010 pospešeno naraščala. Čeprav ima Slovenija nizko stopnjo javnega dolga, pa se pričakuje, da bo staranje prebivalstva povzročilo občutne pritiske na pokojninski sistem, ki še naprej temelji v glavnem na načelu sprotnega plačevanja akontacije v pokojninski sklad. Celotno breme staranja prebivalstva bo lažje obvladovati, če se v javnih financah ustvari primeren manevrski prostor še pred obdobjem, ko se bo po napovedih demografsko stanje poslabšalo.

9.3 GIBANJA MENJALNEGA TEČAJA

Slovenski tolar sodeluje v ERM II od 28. junija 2004, se pravi okoli tri mesece v dvehletnem referenčnem obdobju od oktobra 2002 do septembra 2004 (glej tabelo 9a). Osrednji tečaj slovenske valute je bil določen pri 239,64 tolarja za evro, s standardnim razponom nihanja $\pm 15\%$. Vrednost slovenskega tolarja se je od njegovega vstopa v ERM II gibala blizu njegove osrednje paritete in Slovenija ni devalvirala osrednjega tečaja svoje valute proti evru na lastno pobudo ter je ohranila precej stabilen menjalni tečaj evra. Na ta način je postopno izvedla depreciacijo tolarja proti evru, kar je v preteklih letih in pred vstopom v ERM II privedlo do enakomernega padanja menjalnega tečaja med evrom in tolarjem (glej graf 5). Variabilnost menjalnega tečaja tolarja proti evru je bila v referenčnem obdobju nizka in je proti koncu leta 2003 in v prvih treh četrtinah leta 2004 padla na zelo nizko stopnjo. Razlike v kratkoročnih obrestnih merah v primerjavi s trimesečnim EURIBOR se od leta 2003 manjšajo, vendar so bile v tretji četrtini

leta 2004 še vedno precej velike in so znašale 1,9 odstotne točke (glej tabelo 9b).

Dolgoročno so te politike menjalnega tečaja pomenile tudi padec nominalnega efektivnega tečaja tolarja. Kljub temu se je realni menjalni tečaj slovenskega tolarja – tako proti evru kot efektivni menjalni tečaj – septembra 2004 gibal blizu preteklih povprečnih vrednosti, izračunanih od prvega četrletja leta 1996 in od uvedbe evra (glej tabelo 10). Vendar je pri razlagi teh ukrepov potrebna previdnost, ker je v Sloveniji potekal proces tranzicije v tržno gospodarstvo, kar otežuje presojo preteklih gibanj realnega menjalnega tečaja. Pri drugih zunanjih gibanjih je Slovenija v zadnjih osmih letih poročala o široko uravnoteženem stanju tekočega in kapitalnega računa. Na negativno stran se je začasno obrnil le leta 1999 in 2000, ko je bil zabeležen primanjkljaj v višini približno 3% BDP (glej tabelo 11). Kasneje se je saldo tekočega in kapitalnega računa leta 2001 in 2002 vrnil v skoraj uravnoteženo stanje, preden je bil leta 2003 spet zabeležen primanjkljaj v višini 1% BDP. Neto stanje mednarodnih naložb za Slovenijo je bilo negativno in se je leta 2003 dvignilo na najvišjo vrednost 15,2% BDP. Spomniti velja, da predstavlja Slovenija majhno, odprto gospodarstvo, ki po zadnjih razpoložljivih podatkih tako pri izvozu kot uvozu dosega razmerje med zunanjo trgovino z blagom in storitvami BDP v višini 56,5%. Leta 2003 je izvoz blaga in storitev v evro območje in v EU predstavljal 54,4% oziroma 66,9% celotnega izvoza. Ustrezno je leta 2003 uvoz iz navedenih območij predstavljal 63,5% oziroma 75,6% celotnega uvoza.

9.4 GIBANJA DOLGOROČNIH OBRESTNIH MER

V referenčnem obdobju od septembra 2003 do avgusta 2004 so dolgoročne obrestne mere v Sloveniji znašale povprečno 5,2% in so bile tako nižje od referenčne vrednosti za merilo obrestne mere, ki znaša 6,4% (glej tabelo 12).

Dolgoročne obrestne mere so se od marca 2002 v skladu z gibanji inflacije nižale (glej graf 6a).¹⁵ Proti koncu leta 2002 so se kot odraz pozitivnih makroekonomskih in fiskalnih gibanj znižale za več kot 2 odstotni točki. Poleg tega je Banka Slovenije med marcem 2002 in avgustom 2004 znižala obrestno mero za glavne posle refinanciranja za skupno 4,8 odstotne točke. Tudi razlika med dolgoročno obrestno mero v Sloveniji v primerjavi z evro območjem evra se je od marca 2002 izrazito zmanjšala (glej graf 6b) in je avgusta 2004 znašala približno 0,5 odstotne točke. Poglavitni dejavniki, ki so vplivali na ta trend, so bili zmanjšanje gospodarske in finančne negotovosti zaradi trdne fiskalne in monetarne politike ter zmanjšanja razlik v inflaciji med Slovenijo in evro območjem. K omejevanju razlike v dolgoročnih obrestnih merah so dodatno prispevala tržna pričakovanja glede zgodnjega sodelovanja Slovenije v ERM II, v katerega je nato vstopila junija 2004.

¹⁵ Marec 2002 je prvi mesec, za katerega so na voljo podatki o referenčni dolgoročni obrestni meri v Sloveniji.

SEZNAM TABEL IN GRAFOV

SLOVENIJA

SLOVENIJA

I CENOVNA GIBANJA

- Tabela 1: Inflacija po HICP
Graf 1: Cenovna gibanja
Tabela 2: Meritve inflacije in sorodni kazalci
Tabela 3: Zadnji inflacijski trendi in napovedi
(a) Zadnji trendi HICP
(b) Inflacijske napovedi

2 FISKALNA GIBANJA

- Tabela 4: Fiskalni položaj države
Graf 2: Bruto dolg države
(a) Stopnje
(b) Letne spremembe in poglobitni dejavniki zanje
Tabela 5: Bruto dolg države – strukturne značilnosti
Graf 3: Presežek (+) / primanjkljaj (-) države
(a) Stopnje
(b) Letne spremembe in poglobitni dejavniki zanje
Tabela 6: Prilagoditev primanjkljaja-dolga države
Graf 4: Proračunski prihodki in odhodki države
Tabela 7: Proračunsko stanje države
Tabela 8: Napovedi glede stopnje starostne odvisnosti

3 GIBANJA MENJALNEGA TEČAJA

- Tabela 9: (a) Stabilnost menjalnega tečaja
(b) Ključni kazalci pritiskov na menjalni tečaj slovenskega tolarja
Graf 5: Sloveniski tolar: Odklon od osrednjega tečaja ERM II
Tabela 10: Sloveniski tolar: Gibanja realnega menjalnega tečaja
Tabela 11: Zunanja gibanja

4 GIBANJA DOLGOROČNIH OBRETNIH MER

- Tabela 12: Dolgoročne obrestne mere
Graf 6: (a) Dolgoročne obrestne mere
(b) Razlike med dolgoročno obrestno mero in inflacijo po HICP v primerjavi z evro območjem

I CENOVNA GIBANJA

Tabela 1 Inflacija po HICP

(letne spremembe v odstotkih)

	2004 maj	2004 junij	2004 julij	2004 avg.	sep. 2003 do avg. 2004
Inflacija po HICP	3,9	3,9	3,7	3,7	4,1
Referenčna vrednost ¹⁾	-	-	-	-	2,4
Evro območje ²⁾	2,5	2,4	2,3	2,3	2,1

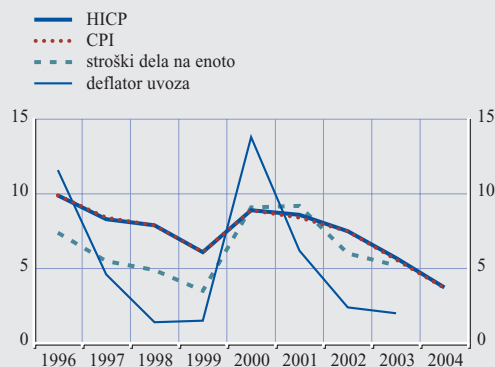
Vir: Eurostat.

1) Izračun za obdobje od septembra 2003 do avgusta 2004 temelji na netehtanem aritmetičnem povprečju letnih sprememb v odstotkih plus 1,5 odstotne točke.

2) Evro območje je zajeto zgolj zaradi informativnosti.

Graf 1 Cenovna gibanja

(povprečne letne spremembe v odstotkih)¹⁾

Viri: Eurostat in nacionalni podatki.

1) Podatki za leto 2004 se nanašajo na obdobje od januarja do avgusta.

Tabela 2 Meritve inflacije in sorodni kazalci

(letne spremembe v odstotkih; razen če je navedeno drugače)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Meritve inflacije								
HICP	9,9	8,3	7,9	6,1	8,9	8,6	7,5	5,7
CPI	9,9	8,4	7,9	6,1	8,9	8,4	7,5	5,6
CPI brez sprememb v neto posrednih davkih	-	-	-	-	7,3	6,4	5,7	5,0
Deflator zasebne potrošnje	10,5	9,0	7,5	6,0	8,3	8,1	7,8	5,0
Deflator BDP	10,9	8,8	7,6	5,9	5,6	9,1	8,0	5,5
Cene pri proizvodjalcih ¹⁾	6,1	6,0	2,1	7,6	7,7	8,9	5,1	2,5
Sorodni kazalci								
Rast realnega BDP	3,6	4,8	3,6	5,6	3,9	2,7	3,3	2,5
Proizvodni primanjkljaj (odstotne točke)	-	-	-	-	-	-	-	-
Stopnja brezposelnosti (%) ²⁾	6,9	6,9	7,4	7,2	6,6	5,8	6,1	6,5
Strošek dela na enoto, celotno gospodarstvo	7,4	5,5	4,9	3,5	9,1	9,2	6,0	5,2
Nadomestilo na zaposlenega, celotno gospodarstvo	13,6	12,8	8,6	7,7	12,4	11,6	10,0	8,4
Produktivnost dela, celotno gospodarstvo	5,8	7,0	3,6	4,1	3,1	2,2	3,7	2,6
Deflator uvoza blaga in storitev	11,6	4,6	1,4	1,5	13,8	6,2	2,4	2,0
Menjalni tečaj ³⁾	-9,8	-5,5	-1,2	-6,4	-9,3	-5,1	-2,8	0,5
Ponudba denarja (M3) ⁴⁾	19,7	20,0	19,1	10,2	17,2	29,4	10,6	6,5
Izposojanje pri bankah ⁴⁾	20,2	14,2	26,9	29,9	18,8	18,7	10,2	16,4
Cene delnic (indeks SBI) ⁴⁾	-18,3	18,7	21,4	4,9	1,0	19,1	55,2	17,8
Cene stanovanjskih nepremičnin	-	-	-	-	-	-	-	-

Viri: Eurostat, nacionalni podatki (CPI).

Opomba: plus (minus) označuje apreciacijo (depreciacijo).

1) Celotna industrija brez gradbeništva, podatki temeljijo na domači prodaji.

2) Opredelitev je skladna s smernicami ILO.

3) Nominalni efektivni menjalni tečaj.

4) Letna sprememba v odstotkih za podatke ob koncu obdobja.

Tabela 3 Zadnji inflacijski trendi in napovedi

(letne spremembe v odstotkih; razen če je navedeno drugače)

(a) Zadnji trendi HICP

	apr.	maj	2004 junij	julij	avg.
HICP					
Letna sprememba v odstotkih	3,6	3,9	3,9	3,7	3,7
Sprememba povprečja zadnjih 3 mesecev glede na predhodne 3 mesece, po letni stopnji, desezonirana	2,4	4,0	5,8	7,2	6,9
Sprememba povprečja zadnjih 6 mesecev glede na predhodnih 6 mesecev, po letni stopnji, desezonirana	2,7	2,6	3,0	3,6	4,3

Vir: Eurostat in izračuni ECB.

(b) Inflacijske napovedi

	2004	2005
Evropska komisija (pomlad 2004), HICP	3,6	3,2
OECD (maj 2004), CPI	.	.
IMF (april 2004), CPI	3,7	3,2
Consensus Economics (julij 2004), CPI	3,8	3,3

Vir: Evropska komisija, OECD, IMF in Consensus Economics.

2 FISKALNA GIBANJA

Tabela 4 Fiskalni položaj države

(kot odstotek BDP)

	2002	2003	2004 ¹⁾
Presežek (+) / primanjkljaj (-) države	-2,4	-2,0	-2,3
<i>Referenčna vrednost</i>	-3	-3	-3
Presežek / primanjkljaj, brez javnih investicijskih odhodkov ²⁾	0,4	0,8	0,4
Bruto dolg države	29,5	29,4	30,8
<i>Referenčna vrednost</i>	60	60	60

Viri: Evropska komisija in izračuni ECB.

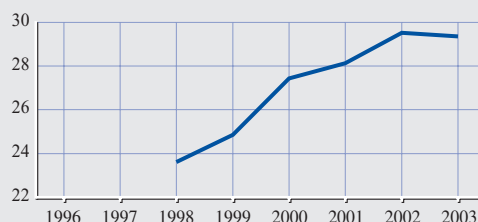
1) Napoved Evropske komisije.

2) Minus pomeni, da je javni primanjkljaj višji od investicijskih odhodkov.

Graf 2 Bruto dolg države

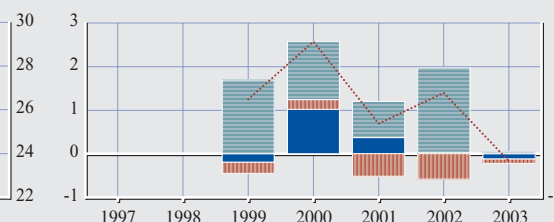
(v odstotkih BDP)

(a) Stopnje

(b) Letne spremembe in poglavitni dejavniki zanje

— primarna bilanca
 ■ prilagoditev primanjkljaja-dolga
 ■ razlika v razmerju rast/obrestna mera
 ... skupna sprememba

Viri: Evropska komisija in izračuni ECB.

Opomba: V grafu 2 (b) pomenijo negativne vrednosti prispevek zadevnega dejavnika k znižanju stopnje dolga, pozitivne vrednosti pa pomenijo prispevek k njenemu povišanju.

Tabela 5 Bruto dolg države – strukturne značilnosti

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Skupni dolg (kot odstotek BDP)	.	.	23,6	24,9	27,4	28,1	29,5	29,4
Sestava po valuti (% skupne vrednosti)								
V domači valuti	.	.	.	50,7	46,1	42,1	45,4	46,9
V tujih valutah	.	.	.	49,3	53,9	57,9	54,6	53,1
Evro ¹⁾	.	.	.	6,1	41,1	53,8	52,5	51,6
Druge tuje valute	.	.	.	43,2	12,8	4,1	2,1	1,5
Domače lastništvo (% skupne vrednosti)	.	.	.	53,3	51,4	52,7	60,5	62,9
Povprečna preostala dospelost
Sestava po dospelosti²⁾ (% skupne)								
Kratkoročna (do vključno enega leta)	.	.	.	1,9	4,8	5,9	7,5	7,1
Srednje- in dolgoročna (več kakor eno leto)	.	.	.	98,1	95,2	94,1	92,5	92,9

Vir: ESCB, razen skupnega dolga (Evropska komisija). Podatki ob koncu leta.

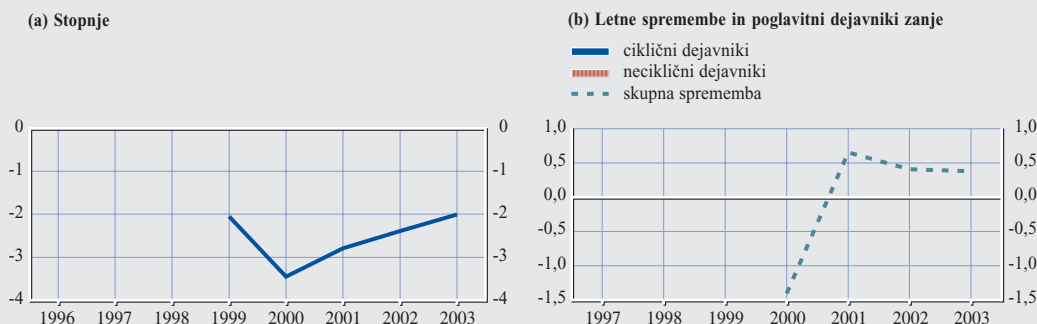
Opomba: Razlike med skupnimi vrednostmi in vsotami njihovih komponent so posledica zaokrožanja.

1) Zajema dolg, denominiran v evrih, in pred letom 1999 v ECU, ali v eni od valut držav članic, ki so prevzele evro.

2) Izvirna dospelost.

Graf 3 Presežek (+) / primanjkljaj (-) države

(v odstotkih BDP)

Viri: Evropska komisija in izračuni ECB.

Opomba: V grafu 3 (b) pomenijo negativne vrednosti prispevek k povečanju primanjkljaja, pozitivne vrednosti pa prispevek k njegovemu znižanju.

Tabela 6 Prilagoditev primanjkljaja-dolga države

(kot odstotek BDP)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Sprememba dolga države	.	.	.	3,7	4,8	3,6	4,3	2,1
Presežek (+) / primanjkljaj (-) države	.	.	.	-2,1	-3,5	-2,8	-2,4	-2,0
Prilagoditev primanjkljaja-dolga	.	.	.	1,7	1,3	0,8	1,9	0,0
Neto pridobitve (+) / neto prodaje (-) finančnih sredstev	.	.	.	0,9	0,1	0,3	2,2	-0,2
Gotovina in vloge	.	.	.	0,8	0,8	1,0	3,3	-0,0
Posojila in vrednostni papirji razen delnic	.	.	.	0,3	0,1	-0,2	0,2	-0,0
Delnice in drugi lastniški kapital	.	.	.	-0,1	-0,7	-0,3	-3,1	-0,3
Privatizacije
Dokapitalizacija
Drugo
Druga finančna sredstva	.	.	.	-0,1	-0,1	-0,2	1,9	0,2
Spremembe vrednotenja dolga države	.	.	.	0,8	1,1	0,7	0,3	0,3
Devizni dobički (-) / izgube (+)	.	.	.	0,9	1,3	0,9	0,4	0,3
Drugi učinki vrednotenja ¹⁾	.	.	.	-0,1	-0,2	-0,1	-0,1	-0,0
Druge spremembe dolga države²⁾	.	.	.	0,0	0,1	-0,2	-0,6	-0,0

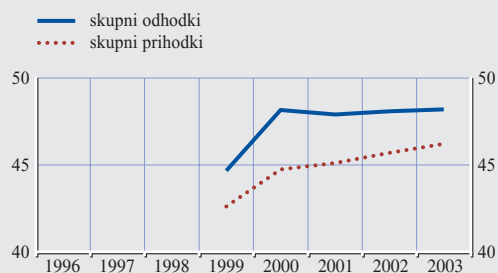
Viri: ESCB, razen spremembe dolga države, presežka/primanjkljaja države in prilagoditve primanjkljaja-dolga (Evropska komisija).

1) Zajema razliko med nominalnim in tržnim vrednotenjem zadavnega dolga države.

2) Transakcije z drugimi obveznostmi (obveznosti države) in sektorske prerazvrstitve. Ta postavka lahko pokriva tudi nekatere primere prevzema dolga.

Graf 4 Proračunski prihodki in odhodki države

(v odstotkih BDP)

Vir: Evropska komisija.

Opomba: Podatki pred letom 2000 niso primerljivi s podatki po tem letu zaradi sprememb metodologije in virov.

Tabela 7 Proračunsko stanje države

(kot odstotek BDP)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Skupni prihodki	.	.	.	42,6	44,7	45,1	45,7	46,2
Tekoči prihodki	.	.	.	42,4	44,5	44,8	45,5	46,0
Neposredni davki	.	.	.	9,2	7,6	7,7	8,0	8,4
Posredni davki	.	.	.	16,4	16,5	16,2	16,5	16,8
Prispevki za socialno varnost	.	.	.	14,5	15,1	15,4	15,2	15,2
Drugi tekoči prihodki	.	.	.	2,4	5,3	5,6	5,8	5,7
Kapitalski prihodki	.	.	.	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1
Skupni odhodki	.	.	.	44,7	48,2	47,9	48,1	48,2
Tekoči odhodki	.	.	.	39,8	43,8	44,2	44,1	44,1
Nadomestila za zaposlene	.	.	.	10,6	11,8	12,3	12,1	12,3
Socialni prejemki, razen socialnih prejemkov v naravi	17,2	17,1	17,2	17,2
Obrestne obveznosti	.	.	.	2,2	2,4	2,4	2,3	2,1
od tega: vpliv poslov zamenjave in navadnih terminskih poslov	.	.	.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Drugi tekoči odhodki	12,4	12,3	12,5	12,5
Investicijski odhodki	.	.	.	4,8	4,4	3,7	4,0	4,0
Presežek (+) / primanjkljaj (-)	.	.	.	-2,1	-3,5	-2,8	-2,4	-2,0
Primarna bilanca	.	.	.	0,2	-1,0	-0,4	-0,0	0,1
Presežek / primanjkljaj, brez investicijskih odhodkov države	.	.	.	0,7	-0,4	0,2	0,4	0,8

Vir: Evropska komisija. Razlike med skupnimi vrednostmi in vsotami njihovih komponent so posledica zaokrožanja.

Opomba: Obrestne obveznosti, kot so bile sporočene v okviru postopka v primeru čezmerne primanjkljaja. Postavka "vpliv poslov zamenjave in navadnih terminskih poslov" je enaka razliki med obrestmi (ali primanjkljaj/presežek), kot je bila opredeljena v postopku zaradi čezmerne primanjkljaja in ESR 95. Glej Uredbo (ES) št. 2558/2001 Evropskega parlamenta in Sveta glede reklasifikacije poravnjav v okviru poslov zamenjave (swap) in nestandardiziranih terminskih pogodb.

Tabela 8 Napovedi stopnje starostne odvisnosti

	2000	2010	2020	2030	2040	2050
Stopnja starostne odvisnosti (delež prebivalstva, starega 65 let ali več glede na prebivalstvo staro od 15 do 64 let)	19,9	23,7	32,3	43,5	53,2	64,2

Vir: Izračun ECB na podlagi podatkov iz United Nations World Population Prospects: the 2002 revision (medium variant).

3 GIBANJA MENJALNEGA TEČAJA

Tabela 9 (a) Stabilnost menjalnega tečaja

Članstvo v mehanizmu menjalnih tečajev (ERM II)		Da
Članica od		28. junija 2004
Devalvacija dvostranskega osrednjega tečaja na pobudo države		Ne
Največji odklon navzgor in navzdol ¹⁾	Največji odklon navzgor	Največji odklon navzdol
<i>28. junij 2004 do 30. september 2004:</i>		
Evro	0,0	-0,2

Vir: ECB.

1) Najvišji odklon v odstotkih od srednjega tečaja ERM II. Desetdnevno drseče povprečje dnevni podatkov o frekveni poslovanja.

(b) Slovenija: Ključni kazalci pritiska na menjalni tečaj slovenskega tolarja

(trimesečno povprečje, ki se konča v navedenem mesecu)

	dec. 2002	mar. 2003	junij 2003	sep. 2003	dec. 2003	mar. 2004	junij 2004	sep. 2004
Nestanovitnost menjalnega tečaja ¹⁾	1,3	0,6	1,2	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3
Razlika v kratkoročnih obrestnih merah ^{2), 3)}	4,1	4,9	4,5	4,3	4,1	3,7	2,7	1,9

Viri: Nacionalni podatki in izračuni ECB.

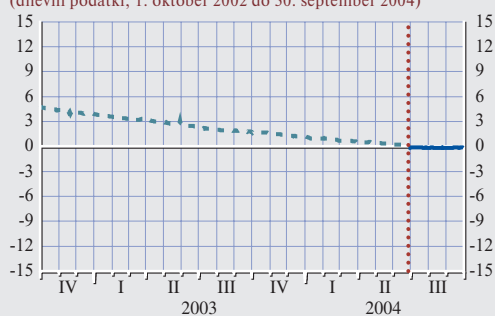
1) Standardni mesečni odklon na letni stopnji (v odstotkih) dnevni sprememb menjalnega tečaja proti evru v odstotkih.

2) Razlika (v odstotnih točkah) med trimesečnimi medbančnimi obrestnimi merami in trimesečno obrestno mero Euribor.

3) Obrestne mere za Slovenijo temeljijo na kotacijah za prejete depozite/posojila SMOM (slovenske medbančne obrestne mere) do 15. julija 2003. Po tem datumu so bile sporočene obrestne mere, ponujene za depozite med bankami (SITIBOR).

Graf 5 Sloveniski tolar: Odklon od osrednjega tečaja ERM II

(dnevni podatki; 1. oktober 2002 do 30. september 2004)

Vir: ECB.

Opomba: Navpična črta kaže datum vstopa v ERM II (28. junij 2004). Pozitivno/negativno odstopanje od centralne paritete pomeni, da je valuta na močni/šibki strani pasu. Za slovenski tolar je razpon nihanja +/- 15%. Odstopanja pred 28. junijem 2004 se nanašajo na osrednji tečaj slovenskega tolarja, kot je bil določen ob vstopu v ERM II.

Tabela 10 Sloveniski tolar: Gibanja realnega menjalnega tečaja

(mesečni podatki; odstopanja v odstotkih; september 2004, primerjani z različnimi referenčnimi obdobji)

	Povprečje od januarja 1996 do septembra 2004	Povprečje od januarja 1999 do septembra 2004
Realni dvostranski menjalni tečaj proti evru ¹⁾	2,4	0,8
<i>Zaznamki:</i>		
Nominalni efektivni menjalni tečaj ²⁾	-13,4	-6,2
Realni efektivni menjalni tečaj ^{1), 2)}	5,0	4,6

Vir: ECB.

Opomba: plus označuje apreciacijo, medtem ko minus pomeni depreciacijo.

1) Na podlagi gibanj HICP in CPI.

2) Efektivni menjalni tečaj proti evro območju, državam članicam EU zunaj evro območja in desetim drugim glavnim trgovskim partnerjem.

Tabela 11 Zunanja gibanja

(kot odstotek BDP, razen kjer je navedeno drugače)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Saldo tekočega in kapitalnega računa	0,2	0,3	-0,6	-3,3	-2,8	0,2	0,7	-1,0
Bilanca neposrednih in portfeljskih naložb ¹⁾	4,0	2,8	1,5	1,9	1,2	1,5	6,5	-1,4
Neto stanje mednarodnih naložb	0,8	1,5	1,1	0,3	0,4	1,1	6,8	-0,5
Izvoz blaga in storitev ²⁾	3,1	1,2	0,4	1,6	0,9	0,3	-0,3	-0,9
Uvoz blaga in storitev ²⁾	-2,7	-2,2	-4,6	-10,0	-12,7	-6,8	-6,0	-15,2
Izvoz blaga v evro območje ^{3), 4)}	52,1	53,7	53,2	49,4	56,1	57,6	57,6	56,5
Uvoz blaga iz evro območja ^{3), 4)}	53,0	54,4	54,6	53,5	59,7	58,3	56,1	56,5
<i>Zaznamek:</i>								
Izvoz blaga znotraj EU25 ^{3), 4)}	70,3	69,5	71,8	72,9	71,2	69,6	67,5	66,9
Uvoz blaga znotraj EU25 ^{3), 4)}	74,2	74,9	76,1	76,4	75,9	76,1	76,4	75,6

Viri: Eurostat, nacionalni podatki in izračuni ECB.

1) Razlike med "skupaj" in vsoto komponent nastopijo zaradi zaokroževanja.

2) Statistika plačilne bilance.

3) Zunanjetrgovinska statistika.

4) Kot odstotek skupnega izvoza/uvoza.

4 GIBANJA DOLGOROČNIH OBRETNIH MER

Tabela 12 Dolgoročne obrestne mere

(v odstotkih; povprečni podatki za celotno obdobje)

	maj 2004	junij 2004	julij 2004	avg. 2004	sept. 2003 do avg. 2004
Dolgoročna obrestna mera	4,8	4,7	4,6	4,7	5,2
Referenčna vrednost ¹⁾					6,4
Evro območje ²⁾	4,4	4,4	4,3	4,2	4,3

Viri: ECB, Evropska komisija.

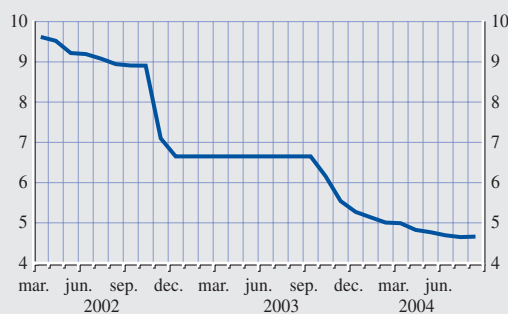
1) Izračun za obdobje od septembra 2003 do avgusta 2004 temelji na netežanem aritmetičnem povprečju stopenj obrestnih mer na Finskem, Danskem in Švedskem plus 2 odstotni točki [ES].

2) Evro območje je zajeto zgolj zaradi informativnosti.

Graf 6

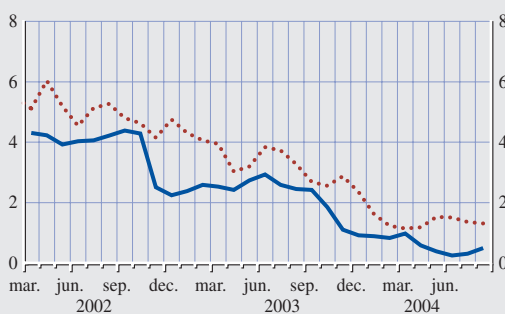
(mesečna povprečja v odstotkih)

(a) Dolgoročne obrestne mere

(b) Razlike med dolgoročno obrestno mero in inflacijo po HICP v primerjavi z evro območjem

— razlika v dolgoročnih obrestnih merah
 razlika v inflaciji po HICP

Viri: ECB, Evropska komisija.

SLOVENIJA

9.1 ZDRUŽLJIVOST NACIONALNE ZAKONODAJE (ČLEN 109 POGODBE)

Pravno podlago za poslovanje Banke Slovenije zagotavljata:

- Slovenska ustava,
- Zakon o Banki Slovenije z dne 3. julija 2002 (v nadaljnjem besedilu “Zakon”)¹⁶

Zakon je v celoti razveljavil in zamenjal dotedanji Zakon o Banki Slovenije z dne 25. junija 1991 in močno spremenil status Banke Slovenije. Zakon vsebuje tudi določbe, ki so se začele uporabljati šele po vstopu Slovenije v EU (členi 54 do 57 Zakona) in določbe v zvezi s prevzemom evra v Sloveniji (členi 58 do 67 Zakona).

9.2 NEODVISNOST NCB

V zvezi z neodvisnostjo Banke Slovenije je treba sprejeti naslednje prilagoditve Zakona in druge povezane zakonodaje.

INSTITUCIONALNA NEODVISNOST

Po členu 12 (1) Zakona je ena od nalog Banke Slovenije tudi upravljanje z deviznimi sredstvi. Člen 27 (2) Zakona določa, da “Banka Slovenije in ministrstvo, pristojno za finance, s pogodbo določita vrsto, obseg, pogoje in način opravljanja poslov za Republiko Slovenijo na podlagi 12. člena tega zakona”.

Člen 27 (2) Zakona bi lahko sprožil vprašanja o neodvisnosti Banke Slovenije pri upravljanju z deviznimi sredstvi, saj pomeni, da mora Banka Slovenije pridobiti soglasje Ministrstva za Finance pri reševanju zadev, povezanih z upravljanjem z deviznimi sredstvi. Čeprav člen 22 (3) Zakona določa, da je “Banka Slovenije imetnik in upravljavec deviznih dobroimetij, ki jih pridobiva v operacijah na deviznih trgih ali v drugih oblikah bančnih operacij”, pa bi moral biti člen 12 (1) Zakona o upravljanju z deviznimi sredstvi kljub temu izrecno izvzet iz obsega uporabe člena 27 (2).

OSEBNA NEODVISNOST

Zakon ne odraža v celoti določb Pogodbe in Statuta o osebni neodvisnosti.

Člen 39 (1) Zakona navaja utemeljene razloge za razrešitev guvernerja Banke Slovenije. Tretji razlog za razrešitev – če je guverner pravnomočno obsojen za kaznivo dejanje z nepogojno kaznivo odvzema prostosti (ki zajema tudi pripor brez možnosti pogojnega izpusta) in je kazen dokončna (*res judicata*) nima ustreznice med razlogi za razrešitev guvernerja po členu 14.2 Statuta, ki uporablja širši koncept “hujše kršitve”. Čeprav je mogoče trditi, da ta razlog sodi v koncept hujše kršitve, pa je člen 39 (1) Zakona priporočljivo tesneje uskladiti z besedilom člena 14.2 Statuta, saj ni mogoče izključiti različnih razlaganj.

Drug razlog za skrb izhaja tudi iz nedavno sprejetega Zakona o preprečevanju korupcije, ki je bil objavljen v Uradnem listu Republike Slovenije št. 2/2004 dne 15. januarja 2004 (v nadaljnjem besedilu “Zakon o preprečevanju korupcije”) in njegovega morebitnega vpliva na guvernerjevo osebno neodvisnost. Ta zakon predvideva nadziranje premoženjskega stanja funkcionarjev in njihovega opravljanja kakršnihkoli dodatnih pridobitnih in nepridobitnih dejavnosti.

Te zahteve, določene v Zakonu o preprečevanju korupcije, izrecno veljajo za guvernerja Banke Slovenije¹⁷.

Te obveznosti same po sebi niso nezdržljive z določbami Statuta o osebni neodvisnosti, sankcije v primeru kršitve pa so nezdržljive, saj zajemajo razrešitev zadevnega funkcionarja. Uporaba teh sankcij je lahko v nekaterih primerih nezdržljiva s členom 14. 2 Statuta.

Tako je lahko guverner Banke Slovenije v skladu z Zakonom o preprečevanju korupcije tudi razrešen, če ne predloži ali posodobi svoje

¹⁶ Zakon o Banki Slovenije, Uradni list Republike Slovenije št. 58/02, popr. v št. 85/02.

¹⁷ Opredelitev izraza “funkcionar” izrecno vključuje guvernerja: glej člen 2 Zakona št. 212-05/03-28/1 z dne 19. decembra 2003.

izjave o premoženju in/ali podatkov o dodatnih dejavnostih. V razmerah, ko je guverner pripravljen sodelovati s pristojnimi organi, bi bila uveljavitev tega razloga za razrešitev nezdružljiva s členom 14.2 Statuta.

9.3 PРАВNA INTEGRACIJA NCB V EVROSISTEM

V zvezi s pravno integracijo Banke Slovenije v Evrosistem bo treba črtati ali spremeniti naslednje določbe Zakona, ki so nezdružljive s Pogodbo in Statutom.

9.3.1 NALOGE

IZDAJANJE BANKOVCEV

Člen 58 (2) Zakona določa, da Banka Slovenije pri izvajanju nalog, ki izhajajo iz določb členov 5, 6, 9, od 2. do 7. točke člena 12 in iz členov 23 in 27 Zakona ni vezana na določila Statuta.

Besedilo člena 58 (2) Zakona bo treba še prilagoditi, tako da bo jasno določalo, da izvajanje nalog iz teh členov ne sme posegati v cilje in naloge Evrosistema. Zlasti je treba spremeniti določbe v zvezi s pooblastili Banke Slovenije po členu 9 Zakona (oskrbovanje z bankovci in kovanci) in členu 27 (posli za Slovenijo, zlasti člen 27 (2) skupaj s členom 12 (1)), da ne bodo posegale v ustrezne določbe Pogodbe in Statuta.

9.3.2 INSTRUMENTI

15., 16., 17., 18., 19., 20. in 45. člen Zakona o pooblastilih Banke Slovenije za izvajanje denarne politike skupaj z 11. poglavjem Zakona o uvedbi evra kot denarne enote v Sloveniji, ne priznavajo v zadostni meri pooblastil ECB na tem področju.

9.3.3 MEDNARODNO SODELOVANJE

48. člen Zakona, ki določa, da lahko Banka Slovenije sodeluje z mednarodnimi finančnimi organizacijami, ne navaja jasno pooblastil ECB

na tem področju, ki jih ima po členu 6.1 Statuta.

9.4 PRILAGODITEV DRUGE ZAKONODAJE

Režim sankcij iz Zakona o preprečevanju korupcije, obravnavan v oddelku 9.2, bo morda potrebno spremeniti.

Za sklepni povzetek o Sloveniji glejte "Uvod in povzetek".

